8
(930)
Simbătă
23 februarie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Votăm prezentul, votăm viitorul

trăim permanent sub semnul eternului vers eminescian : „La trecutu-ți mare, mare viitor !". Acest adevăr este luminat în aceste zile de o realitate social-politică cu multiple semnificații. Sîntem pe deplin conștienți că **viitorul mare** se naște într-un și dintr-un prezent pe măsură. Existăm, muncim, gîndim, acționăm în acest prezent cuprinzător prin șantierele lui vaste, într-un prezent dinamic și fertil prin ideile care prind viață de la o zi la alta, într-un prezent exigent și generos prin toate comandamentele lui politice, economice, sociale.

Este prezentul nostru, al generațiilor actuale, este prezentul care reprezintă **partea noastră de istorie** din marea istorie a patriei. Această parte de istorie se leagă direct de numele nostru, de ființa noastră creatoare, de capacitatea pe care o avem de a ne integra pe deplin într-un efort de mari proporții pentru edificarea unei societăți noi. Sub semnul acestei înalte conștilnțe a responsabilității față de prezentul nostru, dar și față de viitorul țării pregătim alegerile de la 9 martie, care vor însemna un eveniment de seamă din viața României socialiste și din viața constructorilor ei, un eveniment-simbol pentru hotărîrea de a merge neabătut înainte, pentru voința fermă de a îndeplini întocmai Programul partidului, obiectivele celui de al XII-lea Congres, pentru unitatea de monolit în jurul partidului, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Pretutindeni în țară au loc manifestări specifice perioadei premergătoare alegerilor de la 9 martie — la orașe și sate, la cămine culturale și în cluburi muncitorești. Este o perioadă de intens dialog al oamenilor cu timpul lor, este o perioadă de angajare politică și civică exemplară. Imaginea acestor zile este cuprinsă — deopotrivă — și în fapte de muncă dovedind un înalt spirit revoluționar și în actul de cultură străbătut de un autentic fior de dragoste de țară și de partid.

Chemările Manifestului Frontului Democrației și Unității Socialiste sînt chemările țării către ea însăși, ele au rezonanța istorică a cuvintelor care inflăcărează, care se constituie în cuvinte-drapel.

Am putea denumi aceste zile care se înscriu în ritmul specific de muncă, de viață, de trăire al poporului român, drept zilele fierbinți ale sfîrșitului de februarie 1980 prin care poporul român își dovedește din nou înalta sa demnitate, puterea sa de creație liberă în istorie. Este semnificativă participarea, în forme diverse, la această vie activitate politică și cetățenească, a scriitorului, a creatorului de artă.

Climatul democratic a asigurat și asigură în România socialistă condiții deosebit de propice dezvoltării literaturii și artei concepute și văzute ca participante — prin mijloace specifice — la construirea noii societăți. De aceea, literatura și arta își cer cu necesitate **dimensiunea revoluționară**, acea dimensiune care le asigură perenitatea și ecoul în sufletele și conștiințele cititorilor. Este ilustrativă în acest sens partea din Manifestul Frontului Democrației și Unității Socialiste care se adresează direct creatorilor : **Cultivați prin opere originale, valoroase, durabile, înălțătorul sentiment al dragostei de patrie și popor, încrederea în viitorul comunist al națiunii noastre.** Este un apel pe care însăși societatea îl rostește, societatea noastră atît de generoasă cu oamenii de cultură și artă, în contextul marii sale generozități față de toți cei ce contribuie, prin prinosul muncii lor, la construirea celor mai drepte și mai umane societăți. Prezența scriitorilor în cetate — prezența lor activă, departe de orice formalism reprezintă, în esență, apropierea de unelte lor specifice.

Vom vota la 9 martie o politică în care ne recunoaștem pe de-a-ntregul cu aspirații și spiritualitate, o politică despre care spunem cu legitimă mîndrie că este **politica noastră**, a întregului popor. Gîndul nostru se îndreaptă, cu nețărmurită dragoste, către Partidul Comunist Român, către tovarășul Nicolae Ceaușescu, cîrmitorul României de azi. Votul nostru va fi un vot al dragostei și recunoștinței, al hotărîrii și încrederii. Prin această politică avem azi o identitate prestigioasă în lumea contemporană. România înseamnă pace, pe plan extern o politică de colaborare, de înțelegere. Principiile care stau la baza politicii externe românești sînt cunoscute și recunoscute în arena internațională. O ilustrare a faptului că România este consecventă principiilor politicii ei externe este și vizita oficială în țara noastră, la invitația președintelui Republicii, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a Majestății Sale regele Hussein Ibn Talal al Regatului Hașemit al Iordaniei, vizită ce evidențiază legăturile prietenești dintre cele două țări, dorința de colaborare rodnică spre folosul ambelor popoare.

Construim în deplină libertate o societate nouă. Ne-am angajat în fața istoriei s-o construim și o vom înălța. Avem certitudinea izbînzii. Ea se numește Partidul Comunist Român. Marele viitor de care vorbea poetul ne cheamă dintr-un Timp ale cărui valori supreme le cunoaștem.

Luceafărul

Desen de Raluca Grigorcea

Indescriptibilul miracol al vieții

În cazul poeziei lui Cezar Ivănescu se poate vorbi de o neîntreruptă stare de frison : „Acum, fiindcă frigul face bulboane / Și fiindcă eu sînt bolnav și mă tem..." („De profundis", **Rod**, 1968). Mai precis — este vorba de o stare de spirit exprimînd tensiunea unei ființe marcate biologic ; ființă avînd conștiința disoluției sale în perspectivă, inevitabilă și în ultimă instanță insondabilă.

Ne-am născut pentru a muri și murim pentru a ne naște ; așa s-ar rezuma ca idee lirica autorului. („Mă întreb uneori dacă nu ne-am născut numai / pentru ca într-o bună zi să recunoaștem că vom muri", („Ismena", **Muzeion**, 1980). **Crispat** din disperare și clown nu o dată — pentru a întoarce în comedie o dramă stupidă, absolut lipsită de sens în accepția sa. Iată discursul de fond al acestui poet de mare profunditate ; între acești doi poli — al tragicului și al comicului, Cezar Ivănescu, Minnesänger modern existențialist — își orchestrează aleatoriile lui acorduri.

(Claude Roy a spus, despre Aragon — cuvinte ce i se potrivesc perfect și lui Cezar Ivănescu, în ciuda deosebirilor categorice dintre ei, ca poeți : „....Inima lui e ca ochiul muștelor, care are mii de fațete. E ca un apucat și un cîntăreț de romanțe duioase, un Mare Inchizitor și un bulevardier, un mercenar și un fanatic, un buldozer și o vioară de Cremona, o ființă imposibilă și cel mai generos amic, răutatea făcută șuier și tandrețea făcută muzică".)

Moartea — acest sinistru pe care nu-l putem concepe pentru noi, și care cel mult s-ar putea întîmpla altora, numai și mereu altora — îl descumpănește într-atît pe poetul Cezar Ivănescu încît, perplex, nu îi mai este posibil să-i realizeze ideea ! Într-adevăr, cum să mori, și **de ce** să mori — și ce înseamnă asta ? La ce bun atunci indescriptibilul miracol al vieții ? : „Și pentru că dușmanul meu mi-a spus că voi muri / Eu i-am răspuns : caută-ți de treabă ! / Cum ai putea muri, tu, Mary ? / Doar am conceput împreună acest poem ! Și în inimă porți înțelepciunea tuturor femeilor Cum crucea l-a purtat pe Isus." („Turn", **Rod**, 1968).

Dar moartea există, ea vine, este de neînlăturat, nu ne putem **face viața** fără ea, n-o putem exclude din calculele noastre. Doar scadența ei este mai aproape, mai departe, ceea ce e fără importanță din perspectiva timpului etern. Rămînînd iminentă, așadar ! De unde și necurmata zbatere a autorului, delirurile lui fie și în travesti, în hilar travesti — spre a-i obnubila grozăvia, negurile, spre a-și masca (deci — siesi mai ales !) spaimele ce-l invadează năucindu-l.

La Cezar Ivănescu, de altfel, fruntariile dintre moarte și naștere, viață, sînt rămîn interfe-

Hristu Cândroveanu

Continuare în pag. a 7-a

Un mare artist

Veacul al XIX-lea transilvan cunoaște un artist ale cărui dimensiuni abia începem să le bănuim, care a trudit în perfect anonimat, copiind și ilustrînd cărți, ca un bededictin din vîrsta medie, cu bucuria de a scrie și a potrivi culorile întru slava unui înțeles mai înalt. Picu Pătruț din Săliște a trăit toată viața în satul lui, după rînduială, fiind crîsnic, adică paracliser, și dascăl la prunci, pentru o scurtă perioadă. Darul versurilor trebuie să-l fi simțit devreme, iar ciornele poemelor sale probează o exigență egalată numai de extraordinara sa onestitate, atunci cînd menționează ale cui sînt versurile care nu-i aparțineau. Este greu să propunem o judecată de valoare definitivă asupra materialului literar rămas de la Picu Pătruț, puținele

Aurel-Dragoș Munteanu

Continuare în pag. a 6-a

OPINII

Cui i-e frică de „Poezia tinerilor"?

Ultimul număr pe 1979 al revistei „Luceafărul" găzduia, în pagina 6, o încitantă dezbatere, avînd ca temă și titlu **Poezia tinerilor**. Participanții la discuție (Sultana Craia, Doina Uricariu, Nicolae Ciobanu, Dan Alexandru Condeescu, Paul Dugneanu) încercau și, după opinia noastră, reușeau să distingă în peisajul complex al poeziei contemporane, scrise de tineri, liniile de forță, aspectele unificatoare, structurile de adîncime. Este clar și aproape de la sine înțeles că fiecare poet își are (atunci cînd o are) propria personalitate artistică, un profil original, inconfundabil. Restul se numește, pe rînd sau dintr-o dată, epigonism, pastișă, veleitarism, non-poezie. Încercările de clasificare, după criterii mai mult sau mai puțin obiective, aparțin de regulă istoriei literare, iar unul dintre preopinenți, Doina Uricariu, părea a avea dreptate declarîndu-se în dezacord cu critica de tip panoramă. Căci, poezia tinerilor este — nu-i așa ? — un fenomen în mișcare, în devenire, un teren instabil pe care „pașii critici" prea hotărîți riscă să niveleze ceea ce abia începuse să se contureze. Și totuși, gestul panoramării și clasificării, pe lîngă faptul că este consubstanțial profesiunii de critic, îmi apare ca necesar, chiar în cazul unui proces aflat în fază incipientă. Pentru că acum, înaintea cristalizărilor definitive, se văd mai ușor filiațiile spirituale, înrudirile tematice, diferențele dar și apropierile stilistice. Poezia tinerilor există. Numele citate la masa rotundă a revistei „Luceafărul" sînt o dovadă clară a existenței ei. Ceea ce există poate fi cercetat cu metode și din unghiuri diferite. O astfel de operație și-a propus dezbaterea din **Luceafărul**. Să fie oare vorba de „paralalia falselor probleme" cum crede echinoxistul bucureștenizat Dinu Flămînd, într-o intervenție iritată din nr. 1/1980 al revistei **Convorbiri literare** ? Sau de o „ambuscadă cu toate falsele probleme în care îndeobște impostura este prolifică", cum se consideră îndreptățit să acuze același autor ? Să examinăm mai îndeaproape ce nu i-a plăcut poetului, nu înainte de a observa că masa rotundă din **Luceafărul** își dovedește interesul și prin aceea că a stîrnit apetitul critic al lui Dinu Flămînd (articolul amintit), Ion Cristoiu (nota „Obiectivitatea care ne trebuie" din „Scînteia tineretului" nr. 9522), Dan Culcer (post-scriptum la articolul „Tendințe actuale" din „Amfiteatru" nr. 1/1980) și al anonimilor autori de umor căznit ai rubricii **Tignal** din „Viața studențească"). Și încă o observație privind, de această dată, circulația ideilor. Ion Cristoiu vorbește despre „aruncarea judecăților de valoare într-un spațiu tipografic dat cu grabă cu care azvîrli o **grenadă**" : Dan Culcer se arată îngrijorat de faptul că „ajutați de acest fals con-

Valentin F. Mihăescu

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Grădinăritul

Cu prilejul unei întîlniri literare cu tineretul român și german din Codlea am vizitat și serele vestite ale acestui oraș zilele acestea, ca spațiu, cele mai mari din Europa. La sfîrșitul acestui an, acest spațiu cultivat în seră va fi de șaizeci de hectare.

Un hectar de pămînt cultivat cu garoafe sau trandafiri aduce un venit real în afară de cheltuielile legate de cultivare de aproape două milioane, de zeci de ori mai mare decît lăsat în seama cultivării obișnuite.

Priveliștea acestor grădini interioare în plină iarnă aici în Țara Bîrsei este magnifică. Par a fi codri nesfîrșiți dați în floare, garoafele în rele aproape patruzeci de nuanțe ce le pot primi prin intervenția omului se simt în seră în spațiul lor ideal, își dăruie toată frumusețea și bogăția în acest spațiu ocrotit.

Garoafele și trandafirii se cultivă în seră la Codlea de peste un veac, însă spațiul de cultivare fiind pînă cu două decenii în urmă limitat la cîteva hectare. Vestita familie de florari Krauss, dăruindu-și experiența seculara noilor grădinari români și germani, s-a ajuns astăzi la această Grădină enormă unde dau zilnic în floare milioane de garoafe și trandafiri ce iau drumul spre aproape toate orașele țării, precum și spre cîteva capitale europene, iar unele trec chiar peste ocean.

Am nimerit peste căpșunile aflate în plină înflorire. Tocmai se aduceau roiurile de albine în vederea fecundării florilor. Pînă în aprilie, în cîteva sere, unde se cultivă căpșunile, vor lucra și albinele la buna sporire a darurilor pămîntului în acest loc.

Directorul Ion Bălaiu mi-a spus cît de incorect este gîndul că în sere se forțează culturile, întrucît plantelor li se asigură doar condițiile ideale de exis-

Ioan Alexandru

Continuare în pag. a 4-a

TÎNĂR ÎN AGORA

Calitatea entuziasmului

este un adevăr mai presus de orice îndoială : nu ducem lipsă de entuziaști. Ba mai mult, îi întîlnim atît de des, ne-am obișnuit atît de mult cu prezența lor — de regulă, acolo unde este mai greu, unde se cere mai mult curaj și mai multă dăruire de sine — încît, uneori, îi trecem chiar cu vederea. Mărturisesc faptul că am făcut-o și eu în cîteva rînduri. Poate pentru că marile șantiere sau întreprinderi industriale (adică locurile în care mi s-a întîmplat la un moment dat să nu reacționez ca de obicei față de astfel de oameni) subordonează identitatea personală a entuziasmului unei expresii colective, unei atmosfere efervescente care își dobîndește existența și **repetarea cotidiană** tocmai din faptele gîndite și împlinite la temperatura elanurilor și cutezanței deosebite. Da, se întîmplă uneori ca din cauza pădurii să nu mai vedem (sau să nu ne mai intereseze) copacii.

Am cunoscut chiar zilele trecute un tînăr care m-a determinat să-mi revizuiesc unele gînduri despre entuziaști, anume acele gînduri născute din obișnuința de a-i întîlni mereu, diminuînd impresia puternică și admirația cu care sîntem datori față de el. Este vorba despre profesorul de muzică **Ion Virgil Moldoveanu**. L-am cunoscut, prin intermediul unei persoane de prin partea locului, în comuna Brebu, județul Prahova. El cobora tocmai din auto-

Corneliu Ostahie

Continuare în pag. a 7-a

VOTUL POETULUI TÎNĂR

Peste tîmpla veacului poetul apleacă mîna de muncitor
La mașinăriile munților noștri albi de zăpadă
Roțile dințate știu cum se urcă după sine o țară
Din rădăcinile pămîntului spre viitor.

Primăvara apele aduc strămoși din pămînt
Umflă tulpinile copacilor și le deschide ochii buimaci
Tot ce se zămislește și crapă de iarbă
– în cuvinte nu mai au loc de dormit
Și ies pe cîmp cu vîntul să vegheze privirile țării
să răstoarne giganții de piatră din lume
– poetul în orașul său privește macaralele de oțel.

Poetul tînăr are în față cuvintele și faptele sale
Culese din uzine – de pe coamele bătucite ale plugului
strămoșesc
De pe fiecare piatră rostogolită din Carpați.

Pe jos mergînd în viața patriei sale
Poetul alege haina vieții
A celorlalte lucruri ce nu au fost niciodată spuse
Și ard de două mii de ani buza fiecărui popor.

Poetul tînăr la apel nu lipsește
Stă gînditor lîngă rădăcina copacului său
Patria și partidul sîngele-i încălzesc.

Valeriu Bârgău

GÎNDURI PENTRU 9 MARTIE

Vîrsta de aur

tovarășul *Gheorghe Cilibiu*, primul secretar al Comitetului județean de partid, subliniase, în cadrul informării pe care o prezentase grupului de scriitori — sosiți aici în preajma alegerilor de la 9 martie — că dintr-un tîrg mărunt, unde „nu se întîmpla nimic", așa cum stăteau lucrurile odinioară, Vaslui a devenit, în anii socialismului un oraș modern, cu o viață efervescentă, cu o economie și cultură în plină dezvoltare. Reținusem că, nu numai la Vaslui, tineretul e cel care imprimă acțiunilor în plină ascensiune, pasiune și dinamism, ci și la Bîrlad, la Negrești, la Huși, și în zeci și zeci de comune, ca la Roșiești, de pildă, unde am găsit o sală de cămin cultural arhipline...

La „Întreprinderea de prelucrarea lemnului", după ce vizitasem expoziția de mobile și numeroase alte utilaje ce presupun atîta migală și pricepere, ne oprisem în anticamerele unor dormitoare ! Da, erau dormitoarele unui cămin de copii admirabil gospodărit, unde, fiindcă trecuse de ora prînzului, fetițele și băieții, — copii ai muncitorilor întreprinderii intraseră cuminți în pătuțurile lor, pentru o odihnă de cîteva ore. Ni s-a relatat cît de frumos știu ei, acești luceferi ai vîrstei de aur, să recite poezii și ne-a părut rău că nu-i „prinsesem" mai de dimineață, cînd le-am fi putut asculta poeziile.

Dar ne-au recompensat și reconfortat, la casa de cultură a tineretului, poeții, membri ai cena-

Al. Raicu

Continuare în pag. a 7-a

Încredere

mi trag dintr-un neam de plugari din mîndra cîmpie bănățeană și copilăria mea, prin toamne și primăveri, a fost străbătută de la un capăt la altul de ritualul alegerii semințelor pentru recolta viitoare. Totdeauna erau alese boabele cele mai pline, mai curate, tuberculii cei mai sănătoși, cu ochiuri de germinație mari și numeroase, știuleții cei mai bine dezvoltați, fără goluri între rîndurile de grăunțe sau la extremități.

Griul, mai ales, era dat prin trior, curățit de neghină și de alte impurități, și trebuia să aibă bobul aproape străveziu, ca de sticlă, și să provină dintr-un pămînt bun. Era apoi tratat cu zeamă de var și de piatră vînătă pînă primea culoarea cerului — ca să nu-l atace mălura și, cu deosebire, să nu-l devoreze guzganii de cîmp, căci erau tare mulți guzgani de cîmp.

Acum altele sînt rosturile în satul meu mărunt, de pe Mureș, alta e viața oamenilor de-acolo, ca de pretutindeni din țară, altfel se lucrează pămîntul, altfel se seamănă griul și celelalte produse. Dar alegerea semințelor, din cîte cunosc, e socotită tot un lucru de căpetenie, încă și mai esențial.

La 9 martie vom alege, de asemenea : vom alege semințele certitudinii noastre : pe cei mai destoinici fii de azi ai poporului care să ne reprezinte, ca deputați, în Marea Adunare Națională și consiliile populare. Aleșii noștri, aleși întregii națiuni, vor fi, fără îndoială, oameni de

Dim. Rachici

Continuare în pag. a 6-a

Îmblînzirea lumii

În oricare loc al rostirii sale, poetul adevărat se află în simburele iradiant, în chiar adevărul demersului său artistic. Cuvintele, imaginile, metaforele sau temele ce revin în creația sa trebuie evaluate sub lumina unei interogații de neeludat : în ce măsură unele elemente sînt rodul unei preocupări permanente sau întru cît sînt rezultatul premeditării sau numai al voinței de comunicare ?

Dacă relevarea materiei artistice a unei cărți este o necesitate a actului critic, în acceptia primă (de justificare a acesteia) faptul constituie o obligație de informare a cititorilor. Oricît de complex ar fi, mesajul artistic este indivizibil ca adresă (către o colectivitate), dar nuanțat ca receptare (potrivit înțelegerii fiecăruia). Exegeza, oricît de avizată, adresîndu-se în aceeași măsură publicului, interpretărilor anterioare, operei și chiar autorului însuși, trebuie văzută că o medie de receptare a creației. Pe urma operei și, în exegeza acesteia, ar trebui să putem identifica un mesaj indivizibil cu toate că, aparent, desigur numai și numai aparent, critica și-a inventat (față de operă) cel puțin un factor în plus căruia să i se adreseze. De un interes aparte este însă modul cum critica se adresează capătului enumerării de mai sus, autorului. De la apariția psihanalizei mulți critici și-au atribuit improprii merite, insistînd pe latura obsesiv maladivă a procesului de creație. Or, se știe, criticul nu trebuie să se substituie medicului psihiatru, tocmai pentru a evita riscul de a i se

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

● IN ACEST NUMĂR : ● Antologia «Luceafărul»" Poeme de ● Dan Rotaru și ● Dan Verona ● Prază de Eugen Uricaru ● „Ținutul zăpezilor calde" – reportaj de Pavel Perțil ● Poezii de ● Nicolae Sirius ● Ioana Pioca ● Adi Cristi ● Cronica literară : Nicolae Ciobanu despre «Bătaia cu aur» de Ion Horea ● Viața cărților ● «L-am cunoscut pe Tudor Arghezi» – Evocare de Valeriu Anania ● Planete de Ion Caraion ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Prezențe scriitoricești ● Mapamond ● Poeme de Jorge Luis Borges ● Spectacolul lumii de Ioan Grigorescu ● Revista străină.

cronica literară

ION HOREA
«Bătaia cu aur»

Am admirat întotdeauna la Ion Horea exemplarul său mod de a-și „construi" opera poetică adoptînd, în chip constant și firesc, acea discret orgolioasă atitudine critică și autocritică menită, într-o direcție, a-i veghea dialogul tacit cu fascinantele și, nu o dată, ametitor-derutantele schimbări la față produse în cîmpul poeziei noastre actuale, iar, într-altă direcție, evident, menită a-l orienta spre efortul continuu de cufundare pasionantă și lucidă în magma propriilor elanuri creatoare. Sigur, se poate susține că apelul la o asemenea poziție cu dublă deschidere și care, totodată, se caracterizează printr-o extremă capacitate de adopțiune (căci, în cele mai numeroase cazuri, respectivele procese asociativ-disociative se manifestă din mers) constituie o trăsătură specifică întregii generații poetice a lui Ion Horea. Și, totuși, am spune că acest poet se detașează de context grație felului său aparte de a-și pune în valoare spiritul de discernămînt. Lăsînd altora plăcerea de a se cheltui în tot soiul de „bătălii pierdute" cu modele poetice, el se impune prin afirmarea acelei amintite siguranțe de sine, întotdeauna înnobilată de o aproape indefinibilă seninătate grav-scrutătoare a stării de conștiință artistică. De altminteri, observăm în treacăt, omul Ion Horea însuși, prin comportamentul său ceremonios, protocolar, dar nu mai puțin afectuos și analitic, propune căi de acces dintre cele mai relevante întru înțelegerea psihologiei poetului.

Din cauze, așa-zicînd, cu totul benigne n-am scris pînă acum niciodată despre poezia lui Ion Horea. Așa se explică, probabil, de ce, propunîndu-ne a comenta ultima sa carte (**Bătaia cu aur**, Editura „Dacia" 1979), am cutezat a da curs notațiilor portretistice de mai înainte. Nu este, însă, mai puțin adevărat că, la rîndul ei, lectura volumului **Bătaia cu aur** e de natură să conducă la asemenea aluneceri în plasa criticii „fiziologice". Poate că în nici una din cărțile lui Ion Horea nu se resimte un atît de puternic impuls autoportretistic precum în cea de față. Farmecul acestui înfrigurat gest de întoarcere a poetului către sine este dat de melancolica, tulburător elegiaca generozitate umană din unghiul căreia percepția timpului autobiografic se racordează la dinamica „marelui tot": „Din bătaia cu aur nu vreau să ies înfrînt / Aștept. Fața nu mi se vede. Cavalerul în zale / Încă legat, încă tulburat de pămînt, / Așteaptă iarna Măriei sale... // Vara, [illegible] în odăjdii cerești, / Trecu peste țară cu dăruire și teamă / Ți se cuvine tot ce dorești? / Pruncie zilei se arată și cheamă / Casa-i marginea, cîtă ispita, cine știe? / Alunecare-i ceasul și neauzire... / Și chipul iubit cu melancolie... // Tomnatică învolburare, [illegible]-te // Crengile pline spun de iubire / Și aurul lor ne cade [illegible] crește" (**Bătaia cu aur**). Cum se observă, conștiința dramatică a limitării în timp, marcată de succesiunea vîrstelor, a existenței omului nu atrage, totuși, după sine, accente de inconsolabilă tristețe metafizică. În acest punct, se cuvine să arătăm că elegiacul din poezia lui Ion Horea este mai degrabă expresia unei mocnite vitalități funciare, foarte limpede definită în ceea ce privește fondul ei de umanitate. E un fond de umanitate ale cărui coordonate etnice și social-istorice, refuzîndu-și [illegible] declamatorii, [illegible] un pregnant proces de intimizare. [illegible] Horea [illegible]. Despre Goga, G. Călinescu spune că „e un «apostol» cu aureolă în jurul frunții", adică un poet care „se prosternă în fața pădurii divine" [illegible] ritual" [illegible]

[illegible] iarbă, și puntea era ruptă" (**Amiaza era dusă**). „Cupa de prune uscate", „fumul din pod", „lămpașul lăsat lîngă ușă", „trunchiurile de ulm în gura surii", „gura cuptorului" unde se aprinde „zăgneata", „colțul de după lădoi", lopata ce „se așează pe dunga vetrei", covata din care „aluatul se ridică", așadar, întreg acest șir de însemne aparținînd biografiei al cărei exponent se obstinează în a-și conserva cu patetică afectivitate zestrea inalienabilei sale mitologii conferă poemului aura unui determinism cu adevărat revelator.

Dar nu încape îndoială că, în acest sens, marile performanțe ale cărții sînt reprezentate de cele trei ample poeme, autentic nuvelistice, intitulate **Pe Ulița Mare**, **Întîmplarea cu stupul** și **A venit frontul**. În primul, spiritul ludic de bună factură este pe de-a întregul absorbit de pitorescul local [illegible]

rar / de cînd scria la ziare și la revista Cercului literar. / Cu el am petrecut seara în politică și literatură / pînă cînd a venit vorba de stupul de la Curmătură.) / Am ieșit afară ca la poruncă / Luna, peste hotare, părea că-și aruncă fagurii de miere, / galbeni și dulci. / Într-o noapte ca asta cum ai fi putut să te culci ?") ; în fine, al treilea poem se remarcă prin surprinzătorul impact pe care hitrosenia tonului și pitorescul descripției îl face cu baladismul tragic al existenței în ordinea destinului social-istoric : „Pe cîți îi prinde războiul / nu mai văd în veci Oroiul / nici Petea cu Buturoiul / a Bucului și a Finii / au plecat pe vremea cinii / cu a Diacului fără să știe / de prăpădenia ce va să vie / Au rămas bărbații unii și alții / să-și frece turecii / cu ungurii și austriecii / și să li se afle vina / prin Bosnia și Hertegovina". [illegible] Biată țară transilvană [illegible] talpă [illegible] Viană / din praful [illegible] tale / s-a strîns [illegible]". De altfel, atît de [illegible] lecție [illegible] este poemul **A venit frontul** [illegible] simptomatică și pentru [illegible] „tehnicitate" poetică ce caracterizează întreg volumul. Eventuala investigație orientată numai în această direcție ar fi în măsură să releve largul registru prozodic utilizat cu [illegible] naturalețe de autor.

Judecînd faptele cu măsură, [illegible] asemenea [illegible] știință a versului se exercită întotdeauna în chip [illegible] eficient. [illegible] jovială din **Bozba** și **Sămînța** nu salvează [illegible]

Nicolae Ciobanu

CARTEA DE DEBUT

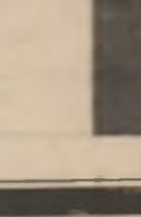

„Lecția de anatomie"

● Dacă foarte tinerii poeți de care se vorbește și se scrie atît în ultimul timp, au într-adevăr o șansă de afirmare — o foarte mare șansă — este pentru că și-au aflat, cred, matca mai repede decît o lasă să se întrevadă evoluția lirismului românesc din '60 încoace.

Odată cu acești tineri înnoirea lirismului pare să fie inevitabilă deocamdată nu atît în privința tehnicii — sau a scriiturii poetice, cît a sursei sale vitale. Volumul de debut semnat de Emil Hurezeanu *) mi se pare simptomatic în acest sens. Comparată cu poemele lui Mircea Dinescu de pildă (presupus congener dar a cărui precocitate îl situează, iată, într-o generație anterioară), „Lecția de anatomie" ne dezvăluie o sensibilă diferență de fond aperceptiv și poate mai mult decît atît chiar în ce privește complexul senzorial și relațiile acestuia cu realul. Titlul culegerii capătă, implicit, valoarea unui manifest poetic: înapoi la simțuri, adevărata matcă a lirismului : „Ar trebui să-ți inveți trupul / De la început, celulă cu celulă / Precum cuvintele unei limbi materne. / Seara fugind pe iarba verde / Să știi că-n inimă / Sîngele își scrie poemul. / Că ochii deschiși în nopți de dragoste / Sunt imagini desprinse de cuvînt / Și sărutul doar ne va mîntui". Și totuși, ce-ar putea fi nou aici, literar vorbind, în afara acestei încrîncenate apărări a purității simțurilor? Cuvîntul pervertește, e mefistofelic : „Cel salvat în clinica albă ca un etos al sudului / iată-l surîde limpede cu sîngele prostituat / de Măicuțele Salvării Publice : / după transplant, în fiosa diavolului / întîlnește iarăși cuvîntul". Desigur, nou este aici „transplantul", tehnologia care modifică senzoriul uman. Emil Hurezeanu o spune de altfel răspicat, aproape didactic, recurgînd el însuși la o comparație în poemul intitulat „Lecția de anatomie a doctorului Barnard", care încheie cartea : „Lecția de anatomie a doctorului Rembrandt / atunci se știa totul era mirarea acum îmi văd inima / stau singur în fața ei ca tînărul Goethe privind pe fereastră / mi-amintesc el ruvinte lui Leon despre [illegible] / **reflectarea calmă a fenomenelor** [illegible] / [illegible]". [illegible] „**clavecinul bine temperat**" [illegible] inainte. Pînă aici totul fusese o apocalipsă [illegible] a **picturalul de peisaj** („Elegie" — [illegible] încheie primul ciclu „Rondul de seară") [illegible] „Rondul de noapte") și „Mineralele. Elegie" (finalul părții a doua) cu acea ușor parodică invocare : „Oglindă, oglinjoară ci mă omoară într-o doară ? / Mineralele mele, mineralele mele, de ce m-ați părăsit ?" — care transcrie de fapt tragica descompunere a organicului și, desigur, bomba atomică amintită în alt poem.

Greu de susținut un volum de debut [illegible] **sensul antropologic de maximă valoare** [illegible]

[illegible] dezvolt printre meandrele retoricii moderne. Emil Hurezeanu ne sugera că tinerii poeți nu adîncă și mai mult prăpastia între marea poezie și marele public. Dacă însă vom asista la o radicalizare în sens invers (ceea ce nu trebuie exclus), atunci cred că livrescul (care ocultează pe alocuri „Lecția de anatomie") ar fi un fel de cordon ombilical.

Doru Mielcescu

*) **Emil Hurezeanu : „Lecția de anatomie", prefață de Șt. Aug. Doinaș, Editura „Dacia", 1979.**

---

viața cărților

poezia

„Funambulescul Mim"

● Poezia *) lui Tudor George este puțin dispusă să se lase încadrată conform normelor și canoanelor critice. Și totuși, orice demers încearcă, fatalitate, fixarea într-o tipologie, creionarea unui profil estetic. Chiar și Romulus Vulpescu, în frumoasa și entuziasta sa prefață, nu face, în ciuda declarațiilor de principiu împotriva criticii de „laborator", decît să-l situeze, într-o familie de spirite : a poeților rebeli cărora cuvîntul le conferă o libertate totală ontologică și estetică.

Ne aflăm însă, în fața unei prime aproximări a subiectului, a unei categorii de judecată prea largă, rămînînd, în continuare, să-i restrîngem cîmpul semnificațiilor, și să-i circumscriem conotațiile specifice. Vom urmări deci categoriile și expresiile poetice prin care se cristalizează lava verbală colosală a poetului. Pentru că din acest punct de vedere trebuie să fim de acord cu aprecierea lui Romulus Vulpescu : „În economia sintaxei lui poetice, Verbul — în ipostaza de logos (monolog, dialog, polilog), dar și-n aceea de vorbă — este o lentila măritoare monstruos, pentru că demiurgia pe care-o personifică nu se poate constitui decît din elemente supradimensionate, pe măsura concepției sale despre grandoare. (...). Demiurgia lui este o urgie demonică plenară, dezlănțuind cataclisme uitate-n legendă, energii încătușate-n mit, telurice substituiri de regnuri". Dar această materie lexicală clocotitoare, uneori deviată în verbiaj diluat, nu se exercită gratuit, suficientă sieși ci are un sens și o orientare : încercarea de a cuprinde într-un gest totalitar existența polimorfă (acea existență profundă în care realul, mitul și imaginarul sînt armonios solidare). Nu întîmplător poetul își alege ca emblemă pe legendarul uriaș Briareu, cel cu o sută de brate. Într-adevăr, discursul său liric asediază obiectul cu o multitudine de forme poetice, de ritmuri și rime îndrăcite, de combinații și structuri prozodice insolite. Poemul „Ahoe ! Ce înseamnă acest : Ahoe ?" este o „demonstrație" de virtuozitate a cuvîntului, de jonglerie cu posibilitățile combinatorii ale discursului, în tentativa de îmbrățișare a diversității materiei : „un țipăt e un țipăt, doar ? Și-atît ? ! Ce poate, oare, însemna un țipăt ? / De-mi crește — cît un arbore — din gît. / Cît un vulcan — cu temerarul-i sclipăt ! / / El poate crește-n slăvi, cît un taifun. / Pe șapte voci, i-o orgă de tornade — / Un țipăt — cu tridentul lui Neptun ! — Or — trăsnetul lui Jupiter, cînd cade ! / / (...). Un țipăt e harnicul văzduh / Al blondului Apollo-n cataractă ! / Or aisbergul — Arhanghel — straniul Duh, / cu strălucirea lui de ger, compactă ! / Un țipăt e un pathos declanșat / Pulsînd năvalnic, izbucnind prin vene / „Vocalele" — cu magicul substrat / Al viziunilor rimbaldiene ! / Cumplite sonuri : A ! E ! I ! O ! U ! — / Din care s-a compus cumplita gamă / A luptelor ce-n Mythos se dădu — / Prin care lumi se nasc ori se destramă" etc. Dar această capacitate ieșită din comun de a releva varietatea și multiformul ne obligă la o nouă redefinire a artei sale poetice și la apropierea (de la franțuzescul aproprie) unei alte categorii estetice, deja menționată de critică, e-**xoticul**. Dar nu este vorba de conotațiile pitorești, decorative asupra cărora s-a insistat, (spațiile îndepărtate, călătoriile pe mări necunoscute etc.) ci de accepția fundamentală a noțiunii, prea mult acoperită de glazura spectaculosului. Victor Segalen definea exoticul ca „estetică a diversului" și „intensificare a senzației", ambii constituenți semantici în poezia lui Tudor George. Dar atitudinea exotică autentică impune o individualitate puternică, un eu accentuat, care să stabilească contactul permanent cu obiectul, și pe care să o reinnoiască mereu. Altfel spus, **Exotul** nu-și va epuiza niciodată senzația prin atingerea scopului propus, ci va căuta să instaureze totdeauna **distanța între dorință și realizare**, spațiu care este tocmai cel al visării și nostalgiei, deci în ultimă instanță al poeticului. El nu va căuta contopirea extatică cu peisajul cosmotic asemeni poetului orfic și nici nu-l va integra și subiectiviza precum cel romantic. Din contră, va păstra relația de alteritate între eu și ipostazele realului, între percepție și obiect. Or, întreaga poezie a lui Tudor George nu este decît un mod de afirmare a eului în veșnică raportare cu **altcineva** și **altundeva**. Însă poziția sa nu este tensionată sau dramatică ci ia mai degrabă aspectele unui joc carnavalesc, dansat cu frenezie dar conștient de durata sa iluzorie. La sfîrșitul spectacolului, cînd măștile cad, apare, inevitabil, întrebarea trist-ironică : „Aștept să cada Toamna, ca să-l știm : / Cine-o fi fost Funambulescul Mim ?". Indiscutabil, Tudor George, poet din stirpea nobilă, acum apusă, a magistrului Villon.

Paul Dugneanu

*) **Tudor George : „Scarabeul sacru", colecția „Cele mai frumoase poezii", Editura „Albatros", 1980.**

proza

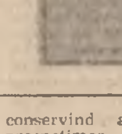

Oblic peste timp

● Reunindu-și în același volum *) romanul de factură autobiografică din 1972 **Castelul de apă**, și prozele cuprinse în șase cicluri (**Reveniri**, **Drumuri**, **Acasă**, **Oameni**, **Semne ale amintirii**, **Air Mail**), Margareta Sterian își organizează scrierile într-o retrospectivă existențială și sentimentală, unificată prin sensibilitatea și prin caracteristicile stilistice și emoționale ale rememorării. Experiența umană a artistei este [illegible] prin vagă transfigurare în capitolele **Castelului de apă**, direct în **Drumuri**, sau prin intermediul [illegible] memorialistice, [illegible] oameni și [illegible] unei familiare. [illegible]

[illegible] los, ci discret, ca foc interior a cărui căldură alimentează permanent memoria întoarsă în sine. Evocarea copilăriei și adolescenței gravitează în jurul prezenței bunicii, a cărei amintire întreținută cu pietate este talismanul cel mai de preț al sufletului artistei. Alte chipuri și interioare, evocate cu nostalgică tandrețe, recreează un univers pierdut din care memoria recuperează totuși detalii [illegible] de timp, forme, culori, senzații [illegible]

[illegible] Sterian relevă [illegible] vocație a artistei : instinctul culorii, simțul plastic, vitalitatea [illegible], dar și vocația [illegible] senzații [illegible] a vegetalului, [illegible] ființei în [illegible] natura vie, aderența pentru concret. [illegible] a pleoapelor [illegible] a cărei împlinire se pare că i-a fost refuzată autoarei ca existență, realizîndu-se prin [illegible] în arta ei conferă multor pagini [illegible] și strălucire, imaginea concentrînd și conservînd acuitatea și prospețimea senzației. Voluptatea trăirii aproape extatice este legată îndeosebi de vegetalul opulent, sursă de bucurie totală : „cînd intram în vie, mă lungeam la pămînt, nu priveam decît cerul ; simțeam în jurul meu butucii trăind, iar prin pleoapele lăsate pătrundeau miraculoasa lumină și extraordinarele culori care mă înconjurau ca un rug pe care, arzînd, m-aș fi odihnit". Notațiile de jurnal din ciclul **Drumuri** sau alte evocări retrospective, reconstituie încîntătoare imagini cu etalaje de flori, fructe sau cochilii, naturi statice conservate de retina sensibilă, memoria derulînd imagini feerice din sudul Franței sau de pe malurile Rinului, din interioare de muzee sau de pe străzile din Marais. Privirea stăruie cu pasiune asupra obiectelor frumoase, reînviind atmosfera, luminozitatea, freamătul, volumele și culorile spațiilor străbătute cîndva. Deși evocarea copilăriei și adolescenței păstrează o tentă de idealizare, atribut propriu memoriei afective, celelalte secvențe sînt dominate de o superioară pasiune pentru concret, de emoția artistică, de sensibilitatea transfigurată. Este și nu este surprinzător faptul că demersul rememorativ ocolește tot ceea ce privește formația de pictoriță a autoarei, problematica creației, opera însăși. Fenomenul este explicabil prin discreția structurală, proprie unei naturi intelectuale educate, care evită ostentația, cu atît mai mult în zona inefabilă a artei. Vocația plastică se manifestă însă în construcția imaginii, în memoria culorii și a formelor, ca și în natura asociațiilor.

Proză de notație și de evocare, scrisul Margaretei Sterian se convertește în reverie sentimentală, ușor desuetă uneori, plină de prospețime în multe alte pagini, discretă și heteroclită, fiind comparabil cu tapiseriile artistei, descrise în unul din rarele momente în care se referă la arta sa, cu acele „compoziții pe fond textil neutru, brodate, pictate și, în general, alcătuite din insolite materiale simple sau somptuoase, dar, bineînțeles, întotdeauna interesante, transpuse în viziuni moderne care păstrînd savoarea vremurilor trecute, constituie o lume de sclipiri, emoții, șoapte sau fast".

Sultana Craia

*) **Margareta Sterian : „Oblic peste lume", Editura „Eminescu" 1979.**

critica

Reveria mioritică

● Lucrarea lui Dumitru Bălăeț *), al cărui titlu ne amintește de o altă carte celebră, este în întregime dedicată „spiritualității", „fondului" ori „viziunii mioritice". M-aș întreba [illegible] ce înseamnă, de fapt, spiritualitatea mioritică ? Autorul nu ne oferă însă nici definiția și nici circumscrierea conceptuală a termenilor săi. El este preocupat să îi identifice în creații care încep cu scrierile lui Neagoe Basarab și termină (trecînd prin Dosoftei, Cantemir, Eminescu, Ion Barbu ș.a.) cu poezia contemporanilor Ion Gheorghe, Ioan Alexandru, Mircea Ciobanu ș.a. Dintr-un asemenea punct de vedere, toate operele menționate sînt sinonime cu **Miorița**, și toate dau glas unei forțe ce vine de dincolo de imanența textului literar, forță care doar printr-o analogie a fost numită „fond mioritic". În acest plan, criticul nostru nu este departe de gîndurile lui Lucian Blaga, căci e vorba, aici, de un fel de matrice stilistică, activă și mereu prezentă, în multiplele ei forme și întruchipări estetice. Ne situăm deci în limitele unor coordonate eterne ale gîndirii (ori simțirii românești), în așa fel încît demersul criticului nu ar fi acela de a descoperi și interpreta sensurile operei, ci doar de a identifica acele structuri care pre-există nu numai exegezei, ci chiar actului de creație propriu-zis. Care ar fi, atunci, constantele acestui arhetip tematic ? E greu de spus, căci D. Bălăeț vorbește atît de un mit al mamei, cît și de o temă a întoarcerii acasă, atît de o panteică unire funerară cu natura, cît și simbolul nunții ca transfer al conștiinței eroului în mediul ambiant. Și exemplele s-ar putea înmulți căci în schema narativă a **Mioriței** putem regăsi, oricînd și oriunde, nenumărate virtualități simbolice, a căror sferă de înțelesuri poate fi aplicată ori analogată cu aproape orice nivel al poeziei. În acest sens, și extrapolînd astfel, în orice punct al literaturii române pot fi descoperite semnele ori urmele acestui atît de greu definibil (și prin aceasta mereu prezent) fond mioritic.

Pe de altă parte, în demonstrarea unor afinități spirituale, intervin factori aleatorii și irelevanți. Dacă D. Cantemir este interesat de problema păstoritului ori de aceea a jurisdicției pastorale, acest fapt nu este o dovadă de afiliere la spiritualitatea mioritică, ci doar proba interesului amănunțit pe care omul de știință îl manifestă pentru realitățile pe care le descrie și le invocă. De altfel, pasiunea de a demonstra validitatea tezei inițiale duce la căutarea febrilă a unei punți de legătură, căutare nu întotdeauna încununată de cele mai fericite asociații. „Privirea din urmă a ciobanului mioritic este, după cum se știe, îndreptată spre imaginea îndurerată a mamei sale. O similitudine ciudată în acest sens ne întîmpină și la Nichita Stănescu. Ajuns la conștiința inevitabilului, poetul are un gest reflex de privire în urmă.

Mult mai fericită este situația în care criticul uită că vrea să demonstreze ceva și nu mai forțează constelațiile de sensuri pentru a le introduce în cîmpul de forță ale aceleiași galaxii simbolice. Apoi cercul se închide din nou, și, pe măsură ce înaintăm în analize, limitele conceptului de „fond mioritic" se dilată, cuprinzînd domenii din ce în ce mai variate. Sinteza finală ne aduce în fața unei totalități nedefinite, ale cărei profunzimi sînt, tocmai din această cauză, ascunse privirilor noastre: „Este vorba de acea înclinație meditativă, atît de caracteristică piscurilor celor mai înalte ale poeziei române moderne, dar care nu este mai puțin ilustrativă pentru întreaga ei dezvoltare. Pe această linie, cercul de corespondențe cu spiritul mioritic se arată mai vag în contururi, dar de o mult mai mare întindere și iradiere în adîncimi".

Mihai Coman

*) **Dumitru Bălăeț : „Eterna regăsire", Editura „Cartea Românească", 1979.**

---

aqua forte

Între obiecții, malițîi și exagerări

● În două numere (5, 6/1980) din revista ieșeană **Cronica**, apărută anul acesta într-o ținută grafică nouă, mult mai atrăgătoare, criticul Zaharia Sângeorzan publică un amplu comentariu la **Dicționarul de literatură română** (Ed. Univers, 1979), intitulat **Un eșec... de prestigiu**. Articolul pune în mișcare un aparat critic bogat pentru a demonstra că **Dicționarul** este „mai ales un număr de rezumate, e adevărat, alfabetic expuse, fără să reprezinte o **sinteză**." Asupra acestui aspect au insistat și alți comentatori. Nelipsite de malițîe, obiecțiile lui Z.S. sînt, aproape în totalitate, îndreptățite. Subscriem la faptul că „Un conservatorism critic abuziv anulează deschiderea literaturii spre modernitate", mai ales dacă aplicăm fraza articolelor care tratează literatura contemporană. Z.S. nu ridică obiecții în primul rînd absentelor din dicționar, căci orice asemenea lucrare, ce trebuie să sintetizeze o literatură într-un spațiu limitat, are dreptul, principial, la lacune, ci felului în care sînt tratați scriitorii. Într-adevăr, poate fi definit Mihai Ursachi, fără îndoială, unul din cei mai buni poeți contemporani, doar printr-o „sumă de influențe (Eminescu, E. A. Poe, Bürger)" ? Mai puțin convingătoare sînt însă obiecțiile bibliografice. Dacă invocarea absenței edițiilor critice de **Opere** la unii autori e o primă evidență, criticul exagerează cerînd uneori **Dicționarului** a [illegible] bibliografice [illegible]. Aici el răspunde [illegible] autorilor lucrării tot cu subiectivism. La Liviu Rebreanu, de exemplu, se reproșează că nu sînt menționate cărțile lui Al. [illegible] (**Introducere**...) și Aurel Sasu **Sărbătoarea operei**, numai doar un eseu care, propunîndu-și răsturnarea opiniilor curente, nu a reușit decît speculații prolixe.

COSTIN TUCHILĂ

V. Voiculescu : „Articole, comunicări, documente"

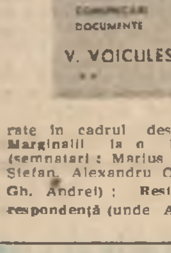

● Am primit de curînd al doilea volum de articole, comunicări și documente despre V. Voiculescu, tipărit la Buzău sub egida Comitetului de cultură și educație socialistă județean. Volumul apare sub îngrijirea lui Alexandru Oprescu, devotat și competent cercetător al vieții și operei marelui scriitor originar de pe meleagurile buzoiene. Organizat în cinci secțiuni, sumarul volumului propune atenției o sumă de texte de o indiscutabilă importanță interpretativă și, mai ales, documentară. Sub cel din urmă aspect, se remarcă îndeosebi textele inserate în cadrul despărțiturilor **Marginalii** la o bibliografie (semnatari : Marius Pop, Petre Ștefan, Alexandru Oprescu și Gh. Andrei) ; **Restituiri**, corespondență (unde Alex. Oprescu publică alte 11 scrisori inedite de o excepțională importanță pe care V. Voiculescu, tînăr, le adresează familiei sale) și **Omul**, unde sînt tipărite acum o seamă de impresii și mărturisiri făcute de urmașii scriitorului. Întrunind calități de redactare cu adevărat științifice, volumul este însoțit de necesarele note și indici bibliografice.

În totul, o apariție editorială pentru care inițiatorii ei merită deosebite laude.

N. C.

Revista «Arlechin», nr. 5—6

● Nr. 5—6 al revistei **Arlechin**, din seria nouă a caietelor-program editate de secretariatul literar al Teatrului Național din Iași „Vasile Alecsandri" este închinat integral **Teatrului politic**. Avîndu-i ca redactori pe Val Condurache și Mircea Filip, numărul acesta înmănunchează numeroase semnături, naționale și internaționale care izbutesc să surprindă cîteva dintre aspectele cele mai semnificative ale teatrului politic, din perspectivă istorică și contemporană. Un articol succint, panoramic, este cel despre **Teatrul politic pe scena de la Iași**. Dat în exclusivitate pentru **Arlechin**, interviul lui Dumitru Irimia cu Alfredo Balducci, e o simptomatică meditație pe ideea că „Cel mai greu lucru de pe lume este să scrii neangajat". Noemi Bomhjer, Florin Faifer, Doina Sipoș semnează articole substanțiale despre **Cod istoric și literar în teatrul lui Eminescu**, **Momente ale teatrului politic românesc** și **Dramaturgia politică românească**, într-un montaj de referință tipărit sub semnul relațiilor existente între teatru și istorie. La capitolul închinat **Teatrului revoluției**, Ileana Berlogea semnează cîteva contribuții dense privitoare la conceptul de teatru politic, cu trimitere la scena românească. Sorina Bălănescu realizează un excurs interesant pe tema Teatrului revoluției și revoluția constructivistă în teatru și altul consacrat **Momentului Lunacearski**. Informat la zi este studiul lui Sakah Mahdi Z Al Bayati privitor la **Teatrul politic în lumea arabă**. Evidențiind proteismul teatrului politic în lumea contemporană, diversitatea de stiluri și de soluții estetice și ideologice, capitolele consacrate **Teatrului Document**, **Teatrului protestatar** și **Teatrului ca propagandă** sînt incursiuni făcute cu responsabilitate și spirit critic în teatrul documentar german din anii '60, în opera lui Dario Fo și teatrul politic italian, în conștiința oamenilor de teatru americani, bulversată de evenimentele din Vietnam, în teatrul politic spaniol etc. Amintim și de secțiunea foarte importantă a **Arlechinului** — **Biblioteca Teatrului Național** — care publică de astă dată textul integral al piesei **Manifest pentru Salvador Allende** și un fragment din „**Convorbiri cu călăul**" de Kazimiersz Mozarski.

DOINA URICARIU

Antologia «[redacted]

„Pe Dan Rotaru îl distinge de congenerii săi intensitatea cu care trăiește sentimentul timpului, patosul cu care vrea să transforme iubirea într-o eternă sincopă în universala trecere. Tocmai conștiința dureroasă a imposibilității tentativei sale este ceea ce provoacă acorduri dramatice și memorabile..."

IOAN ADAM („Scinteia tineretului")

„...Poetul scrie cu o invidiabilă acuratețe, cu dezinvoltura celui stăpîn pe uneltele sale...
Tentat de discursul limpede și fluent al versului clasic și deopotrivă de imagismul îndrăzneț al celui modern, Dan Rotaru ni se relevă ca un cîntăreț de pură spiță elegiacă, avînd un puternic sentiment al timpului, al acțiunii lui distructive. Ele (poemele n.n.) îi asigură tînărului poet un loc al său, luminos și de perspectivă, în peisajul noii noastre lirici..."

VICTOR FELEA („Secțiuni", Editura „Cartea Românească", 1974)

„În periplul său poetic, Dan Rotaru a ajuns la o magmă ascunsă a Poeziei, la care cu fervoare ne face părtași. Ce este în acest miez al cuvîntului dacă nu însuși verbul? (...) Tonul elegiac al unor poeme, dîrele argintii de ironie care străbat altele, gravitatea sentențioasă pe alocuri, patetic unui retorism sublimat adeseori, toate demonstrează polifonia acestei lirici. Sonurile ei sînt mărturia unei echivalențe cu profunzime dintre poezia verbului și verbul poeziei. Incontestabil, poetul se află pe calea aleșilor și, deși încă îndeajuns de tînăr, poezia sa poartă sigiliul împlinirii."

NICOLAE BALOTĂ („Scînteia tineretului")

„Dan Rotaru este un poet al expresiei elegante, un sensibil și doritor de idealuri împlinite. Cîntecul său urmează drumul unei melodii armonice, recompunînd proza poetului sensibilizat la gîndul vîrstelor și al momentelor de liniște meditativă (...) Poetul caligrafiază fin, în linii suave, o poezie a gingășiei erotice. Versul sună melodic, iar cuvîntul este bine stăpînit..."

ALEXANDRU RUJA („Valori lirice actuale", Editura „Facla", 1979)

dan rotaru

Un aer pur

Rostindu-te, iubito, îmi umilesc cuvîntul,
de parcă-aș stoarce crinii spre-a le-nvăța-nflorirea.
Te spulber, de m-apropii. De te visez, cenușa
chipului tău se-aprinde, acoperind privirea.

E-un aer pur, de parcă-i împrospătat de pleoape
ce-ndepărtează nave-ncărcate cu lumină.
Orice cuvînt e-o poartă ce te aduce-aproape,
și orice floare spală oricare gînd, de vină.

Biciul poeziei

De ger, scîncește luna, ca un cîine
Eu scriu poeme chiar și despre-un crin.
Mi-e trupul cald, de parcă-ar fi din pîine
Poemu-acesta-i tipărit cu vin.

Din umbra mea poți face o statuie,
cu buzele sculptînd-o, pînă cînd
voi învăța că altă șansă nu e
pentru poet decît un bici cîntînd...

Pastel

Toamna
cu o mînă întinsă spre iarnă.
Oglinzi revărsate pe străzi,
mușcînd ca o fiară flămîndă
din obrazul abandonat chimicalelor.

Toamna plutește peste noi
ca o navă gri
pe fundul oceanelor,
ca o mînă ciungă
pe care-o va bandaja
decembrie.

Sufăr de boala casei nelocuite.
Dar voi intra în iarnă
ca-ntr-un accident
în care lumea e pulverizată
pe un cearceaf alb
și pur ca un gînd
de copil...

Bacoviană

E iarnă în lume, iubito,
pămîntul e, tot, un spital.
Cum cade zăpada, îmi pare
că-i pulbere grea de metal.

Devreme-i în ceas, și ce seară
se face-n cuvinte deja!
Pesemne și ziua de-afară
e prea obosită și ea.

O, cîtă durere-n zăpadă,
și cît de tîrziu e în noi!
E iarnă în lume, iubito,
și-n ochii tăi palizi și goi.

Vindecare

Că mai iubesc, e-un semn pe care toamna
îl mai închipuie din amintire.
Mă bîntuie o floare ce îmi bate
piroane argintate în privire.

Te învelesc în gînd, și ți-este cald
ca într-un sîn pe care-n vis îl suge
copilul meu. Privește cum lumina
ne minte cu o umbră, apoi fuge!

Alunec în octombrie, ca-ntr-o gură
pe care-o zăvorește-n trup cuvîntul.
Mă vindecă de gînd acum, iubito,
cum toamna vindecă de flori pămîntul!

Sentiment rustic

O, înhămați-mă la un oraș,
să vi-l aduc sub pleoumă spre seară.
Cu o nuia pot face un ocean
în farfuria voastră să răsară.

Ca boabele curg orele din ceas.
Dau pinteni cîmpurilor cu legume,
să satur toți ingerii din cer
și apoi să coboare peste lume.

Mai lustruiesc o lampă, și-n fitil
torn lacrima ce zgîrie ca o unghie,
pînă cînd plugurile vin tiptil
și cu o pîine foamea mi-o înjunghie.

Să nu pudrați orașele cu zei!
Nu inventați femeile de soare,
ci înhămați-mă, iubiții mei,
la satul care-mi arde la picioare!...

De dragoste

Doar umbra-ți poate trupul să-mi măsoare—
un lașnet al plecării fără sens.
E timpul să mai inventez ninsoare —
sărutul meu e-un anotimp imens.

Iar mă repetă cineva cu gîndul,
de parcă m-aș surpa în zeci de oglinzi.
Primul cuvînt cînd te aud spunîndu-l,
eu știu că iernii veșnice mă vinzi...

În așteptarea iernii

Octombrie-i un fel de-a-mbătrîni
în rana unui strugure tîrziu.
Singurătate-mpart în plină zi
acelor gări unde aș vrea să fiu.

Chelesc copacii pe-o tarabă gri...
Poemele mi le cîlești din gînd.
Prin trupul toamnei știu că vei veni
de mînă cu decembrie, ningînd...

Desen de Raluca Grigorcea

Nașterea poemului

Tu ești ca un sigiliu peste pleoape.
Te-ndepărtezi în libertatea mea.
Îndepărtîndu-te, te simt aproape
și-aud trecîndu-mi gîndu-n tîmpla ta.

Numai o casă de-ar rămîne, totuși,
pentru agarul de-aer dintre noi,
altfel ne-am pomeni cu mii de lotuși
ce-ar rătăci pe umerii tăi goi.

Ar îngheța noroiul, tot, în lume,
s-ar veșteji grădinile din vis.
Știi? Sufletul ce, totuși, ne rămîne,
să nu-l lăsăm pe limba mea ucis!

Menire

Eu sînt cel pe care mirarea
l-apleacă-ntr-o parte oricînd.
Nu, pașii mei nu-s ghilotine —
destine mereu forfecînd!

S-aprindem un astru subsuoară,
să țină poemu-n balans.
Vin îngerii, iată, să moară,
cu aripi bolnave de dans.

Soldații împușcă-orizontul
cu macii pe arme crescuți.
E secetă iar în cuvinte,
și lumea e plină de muți.

Ar coala aceasta, cu sînge,
și semăn în ea un destin.
Cînd încă pe glob se mai plînge,
nu știu, este mult, e puțin?

„Poezia lui Dan Verona e o poezie spațioasă, vastă, de lungă respirație, care nu fuge de discurs și nici de elocință, aș zice chiar de retorică. Este o poezie care afirmă virtutea nu numai a „cuvîntului" și nici doar a „cuvintelor", ci a cuvîntării, adică a sensului, a înțelesului, propriu-zis: a exhortației. Cît despre muzicalitate, ea nu are la Dan Verona funcția de eufonie, de sunet vag și solubil în aer: dimpotrivă, se instaurează în spațiu și rezistă; discursul său e încîntătoriu, și se desfășoară cu siguranța, aș zice cu autoritatea finalității sale".

ALEXANDRU PALEOLOGU

„Intuițiile lui sînt centrale, lucrurilor li se spune pe numele lor străvechi, uneori cu simpatică afectare, poezia pare nerăbdătoare să se reinstaleze (cu de la sine putere) în locul înalt, privilegiat, ce i se cuvine. (...) Tînărul poet se lansează netulburat, cu ochii închiși, într-o aventură foarte riscantă, la capătul căreia l-ar putea aștepta descalificarea, dar buna credință îl ocrotește și-l readuce nevătămat la suprafață. Calitatea morală a demersului se convertește cu admirabilă ușurință în sursă de poezie: și nu o dată în poezie pur și simplu. Și asta înseamnă mult".

LUCIAN RAICU

„Poezia lui Dan Verona e ritualul solemn și gravat unui inițiat în secretele mișcări ale sentimentelor și gîndurilor esențiale întrupate în cuvînt. Cîtind aceste imnuri simțim că trecem din ceea ce e obișnuit în ceea ce e miraculos în ființa noastră".

VICTOR FELEA

dan verona

MAȘINA DE INVENTAT DUMINICI
(o viziune la treizeci și trei de ani)

Acum la treizeci și trei de ani

Încercînd să-mi ignor cuiele proprii
Retras într-o cameră fără ferestre
Scriind pe ușă „Plecat într-o direcție necunoscută"
Lăsînd scările ninse de scrisori de ziare

Acum la treizeci și trei de ani
Gîndindu-mă la ceva capital pierdut din vedere
La amănuntul acela în stare să unifice toate religiile
Ceva magic inexplicabil în stare
Să ne modifice bătăile inimii
Să ia țeasta înlăcrimată din prat
Și s-o pună la loc pe trupul decapitatului

Acum la treizeci și trei de ani
Am auzit din adîncul planetei venind
Rîsul unui copil nenăscut
Și m-am bucurat și iarăși m-am bucurat dar

Acum la treizeci și trei ani
Nu mai fac nici un pas înainte sau înapoi
Fără să caut sărutul în care
Se antrenează plutonul de execuție

2.

Rîsul unui copil nenăscut, da
Aducînd în memorie duminica fragilor
Păstrată în lacrima cerului
Pentru zile mai bune.
Mai întîi abia auzit
Tremurînd de frică
Asemenea unui mic rîu subteran
Trecînd pe sub un oraș în ruină,
Apoi mai limpede
Neștiind totuși dacă-i aripă de înger
Sau numai paleta morii de vînt

Apoi, iată rîul — copil
Pipăind treptele unei scări ce duce la cer
Ridicîndu-se în văzduh

Iată-l transformîndu-se într-o pasăre
sus
Tot mai sus
O mică ghiulea cu pene de foc

Tot mai sus tot mai sus
Învăluindu-se într-o pulbere aurie
Slobozind de acolo strigătul invincibil
al dimineții —

Și iată jos grădinarii ajustînd mărăcinii
Cu foarfeci mari de argint

3.

Am auzit, da, rîsul curat al unui copil nenăscut venind din noaptea pămîntului aducînd pace și liniște spre disperarea agenților neantului care din umbră ne cenzurează lumina, rîsul unui copil nenăscut — o grădină cu mere de aur în iarna bolnavului.

Și mi-am amintit de propria mea copilărie, primo, în pîntecul maicii mele pe care am iubit-o atît de mult, îngenunchiat acolo, „ca-ntr-o biserică". Prima copilărie și cea mai frumoasă acolo am trăit-o, nouă luni, desmierdat cu cele mai alese cuvinte, adorat ca un rege în fiecare clipă din zi și din noapte acolo îngenunchiat, apărat de întunericul din afară, în cea mai desăvîrșită rugăciune. Cu adevărat fericit, nedorindu-mi ieșirea, liber să-mi imaginez lumea după măsura inimii, rugîndu-mă doar pentru lumina maicii mele. Atunci am fost cu adevărat împreună, cum două ființe niciodată nu vor mai fi. După îndelungi mîngîieri îmi descria chipuri de frunze, sunetul vîntului și pentru fiecare lucru în parte găsea o șoaptă, un cîntec, o aură. Cunoșteam totul despre speranță și — amurguri.

Astăzi îi înțeleg pe-acei mihniți incurabili care niciodată n-au vrut să se nască. Îi înțeleg. Sînt unul din ei. Am plîns înainte de naștere.

4.

Rîsul unui copil nenăscut —
O dulce lumină se înalță din celulele sale
În care dorm zeii-privighetori

Deasupra noastră el se poate vedea
(Dar cine îl vede oricînd?)
Avînd forma unei ciudate
Teribile mașini de inventat duminici.

Rîsul unui copil nenăscut —
El nu va fi tatuat niciodată
Și nici monopolizat
Nu i se vor lua niciodată amprentele
Și nu va mucezi în bănci transformat în lingouri

Dar el există, are forme palpabile
Deși nu poate fi urmărit cu luneta, cu ciinii,
El cîntă la pian, pactizează cu singurătatea

Rîsul unui copil nenăscut, dătător de liniște
Și speranță
Singurul care nu poate fi pălmuit, care nu
Poate fi legat la ochi în fața neantului
Și nu poate fi ghilotinat
Și nici încuiat în azil, în vecii vecilor nu va
Scuipa sînge pe cimentul spitalului sau în
Beciul poliției.
El va trece prin ziduri

El va scrie cuvîntul mihnire cu cerneală invulnerabilă
Incoruptibilă, extrasă din țipătul
Pruncilor sacrificați — și-n vecii vecilor
Nimeni nu-l va putea folosi ca săpun de toaletă
Sau spray de adormit conștiința

5.

Da, maica mea nu a fost decît schița
unei frumoase ninsori, dar acolo în pîntecul ei
am fost fericit, atît de fericit încît acum
ea trăiește în mine mai mult decît eu însumi
fără greșală i-am înregistrat micile bucurii
dar mai ales spaimele, spaimele —
nu sînt decît o copie trasă la indigo
Dar am fost fericit, atît de fericit
Încît binecuvînt faptul că bătaia inimii ei
s-a suprapus peste bătăile inimii mele
și ea avea o inimă vulnerabilă, atît de
vulnerabilă încît mă înspăimînt cînd o
aud bătînd în pieptul meu, încă bătînd,
după dumnezeu știe ce calendar
avea o inimă vulnerabilă, atît de vulnerabilă
încît acum iat-o bate în pieptul meu
moartă de frică

6.

În numele stelei decapitate
A mihnirii și lacrimei noastre
iată spun:

Rîsul unui copil nenăscut nu poate fi profanat
El este o catedrală
Cu gît de lebădă
Pe care în zadar vor s-o acopere
Ninsorile de cenușă
Este ceul dintr-un medalion de argint
Cu care noaptea
Adormi strîngîndu-l în pumn
Și cîinele pe care îl aude soldatul bătrîn
Sprijinit de umbra Turnului Babel

7.

Eu am fost unul dintre cei care au plîns înainte de naștere. Ecoul acelui plîns mă urmărește și-acum: îl aud — o cheie de aur răsucindu-se într-o ușă, undeva în spaima unui vechi oraș părăsit peste noapte. Îl aud. Și chiar după ce mă voi stinge multă vreme va lumina deasupra mormîntului meu, multă vreme, ghemuit ca un cîine prea credincios, fiind chiar umbra mea.

Am fost unul dintre cei care-au plîns înainte de naștere. Acolo în pîntecul maicii mele, în patria sfîntă, am fost fericit. Pînă la mine nu gloanțele ajungeau, ci șuierul lor, nu orașul brusc părăsit, ci strigătul său. Acum iată-mă țintuit pe crucea fericirii de-atunci. Sînt iată rănitul de șuierul gloanțelor, de strigătul straniu al orașului. Gloanțele cine știe pe unde-au ruginit, orașul cine știe pe unde zace acoperit de bălării,
dar șuierul, dar strigătul
dăinuie în mine la nesfîrșit, Doamne, la nesfîrșit

8.

Rîsul unui copil nenăscut —

Ce șansă pentru fotografii de fulgere
Să facă o pagină de senzație
Ce șansă pentru copac să devină pian
Pentru orb să-și recapete de la stele vederea
Ce șansă pentru dulgher
Să îmblînzească un oraș de beton
Pentru boxer să se ridice de la podea
Ce șansă ce șansă pentru canar
Să scrie istoria sentimentală a caliviei
Și pentru cobai s-o rupă la fugă strigînd:
„Ne e frică, lua-v-ar dracu pe toți"
Și pentru oralogiul din apă ce șansă
S-adăpostească o familie de pești
Și pentru pasărea Fonix
Să-și regăsească cenușa într-un muzeu
Și pentru o corabie să se ridice la cer
Ce șansă ce șansă pe capul nostru
Să lovim cu lacrima-n zid
Să căutăm înainte și înapoi, să ne căim
Și ce șansă pentru porumbelul din ou
Să ne strecoare într-o bună zi
(Bolnavi fiind pe-absurda noastră arcă)
O veste-atît de formidabilă.

Patria, către primăvară

ȚINUTUL ZĂPEZILOR CALDE

REPORTAJ DE

pavel perfil

Meteorologii, cu o ciudată insistență, dar și cu o omenească cerbicie [illegible] meu ținuturile Covasnei și Harghitei sub zodia marilor friguri. Am [illegible] că la Joseni, acum o săptămînă, au fost minus 31 de grade Celsius. Nu am fost martorul acestui îngheț nicidecum sentimental. Am fost însă martorul unor temperaturi, sigur, mai moderate, dar oricum, surprinzătoare pentru orice regățean care se respectă. La Tîrgu Secuiesc eram în acea dimineață senină și clară minus 20 de grade Celsius. Se și spunea că dacă mai coboară un pic termometrele autobuzele „Roman-Diesel" nu vor mai circula. Închipuiți-vă un drum de la gară pînă la noua fabrică de confecții din Tîrgu Secuiesc făcut cu pasul la o temperatură în preajma căreia nu se mai mișca nici un motor cunoscut. Dar, dorindu-mi atît de mult, am ajuns în cele din urmă la „Secuiana". La fel s-a întîmplat și la Miercurea Ciuc, cînd mi-am dorit să văd locul de unde pleacă spre lume o parte din tractoarele românești. La fel s-a întîmplat cînd am bătut drumul Bălanului și am încercat să găsesc acolo marile taine, să descopăr păienjenișul de ginduri frumoase al unor oameni, pe care, de atunci, îi văd neapărat frumoși, dacă nu chiar superbi.

Ninge frumos în Covasna și Harghita. Gerurile înmărmuresc în preajma molizilor și brazilor trupul de cerb carpatin, de urs rareori văzut, de lup, hămesit, așezat la pîndă. În acest ținut de taină și de curbură flancat frumos de virfurile Carpaților gerurile aduc cu sine o zăpadă incredibil de caldă. Pentru că aici, în acest ținut de balsam, în care se înfrățesc frumos și pentru români cu maghiarii, ninge cu petale de trandafir, iar puhoaiele Oltului și Mureșului ce aici își au sorgintea] revarsă spre extremitățile României frumusețea unor plaiuri, dorința unor oameni de a-și construi un viitor așa cum și-l doresc, așa cum și l-au dorit dintotdeauna, fără nici un amestec din altă parte, fără nici un cuvînt care să semene răzmeriță și oarbă nebunie.

Aici, în acest colț carpatin, sînt oameni care, dintr-o dreptate nediscutată, printr-o libertate asumată, dedusă din felul de a exista al pămîntului României, își construiesc orașe, case, străzi, își cresc copiii în bunăstare și frumusețe morală, își așază toate faptele prezentului la temelia unui viitor pe care tot ei sînt datori să și-l construiască. La Tîrgu Secuiesc o fată înveșmîntată în aceste zăpezi calde și bogate îmi spunea: „Jumătate din oamenii de aici locuiesc în case noi. Pînă acum cinci ani nu am avut nici un fel de industrie aici: munceam la cîmp, creșteam păsări și speram că această viață tihnită se va sparge într-o zi și se va topi într-o frumoasă dezvoltare a ținutului".

Iulia Kadar a învățat școală și a început să muncească exact în acești cinci ani pe care ține să-i amintească mereu ca pe o stea polară, ca pe un zenit spre care privirea ei se îndreaptă cu certitudine.

La Miercurea Ciuc am cunoscut un om. L-am văzut la lucru, am stat în casa lui cîteva ore, vreau să spun l-am cunoscut în detaliu, cum s-ar spune. E un tînăr, pe care îl cheamă Alexandru Erdely. E un tînăr inginer proiectant care ține să-mi arate că un nou tip de tractor va pleca de aici, din Miercurea Ciuc, iar jumătate din piesele acestui tractor sînt visate și proiectate de inginerul Alexandru Erdely.

Tot la Miercurea Ciuc un alt inginer, la fel de tînăr, vrea să automatizeze toate strungurile din întreprinderea de tractoare. Iar dacă este prieten bun cu proiectantul Erdely în mod sigur el se numește Aurel Sima. Împreună vor să transpună în viață ceea ce, de la un timp încoace, se cheamă polideservire, adică o metodă de lucru prin care un om, un singur om, poate lucra la mai mult mașini. Ideea e simplă ca bună ziua. Dar cum să o aplici dacă treaba asta cere și o calificare mai înaltă, o policalificare, așa cum s-ar spune. Băieții s-au pus pe treabă, au luat manualele de tehnologie meseriei de rezistența materialelor și, după 6 luni de învățătură, pot să lucreze fiecare la 2–3 mașini. Cine vrea să-l vadă, așa cum se iovita Aurel Sima, — să vină la Întreprinderea de tractoare din Miercurea Ciuc.

În Harghita și Covasna zăpezile nu prevestesc geruri. Geruri în suflete, înghețuri în minți, stagnare în conștiințe. Aici zăpezile mari, pufoase și calme sînt ca niște pîini proaspăt scoase din cuptor, cu acel miros incoruptibil de cîmpie bogată, de sudoare prelinsă pe frunți, de mîini brăzdate de cute adînci, revărsate în Cîmpia lui Marte ca niște afluenți ai bunăstării și frumuseții.

Mîinile da, mîinile să le privim. Mîinile celor care din sudoarea frunții își cîștigă frumusețea morală și bunăstarea. Sînt mîinile unor oameni înfrățiți într-același ideal și care își clădesc în mîna viitorul cu aceeași cutezanță murală și deplină.

Iernile Harghitei și iernile Covasnei, iernile în acest unghi de Carpați poartă spre primăvară frumusețea oamenilor de aici. Oameni care zidesc orașe, lucrind cîmpii mănoase, înalță fabrici și școli, cîntă și gîndesc în aceeași limbă comună a muncii și drepturilor comuniste, în același grai imparțial al libertății și dragostei permanente de frumos.

La Vlăhița am văzut cum se naște metalul. Erau acolo oameni pe care îi chema Ion și Ianoș, Gheorghe și Gergely, Elisabeta și Margit; care înnobilau acest metal cu sudoarea lor, cu mintea lor cugătă că drumul fontei de Vlăhița este calea-cea pentru dezvoltarea și prosperitatea unor zeci de mii de oameni, a unor orașe și sate chiar de aici, din ținuturile Harghitei și Covasnei.

Am văzut aceste păduri inimaginabile, orgi de lumină verde, fecunde, de o frumusețe ireală. Nu există culme care să nu-și poarte această coamă nețesălată încă de mîna omului dar întreținută cu o grijă fără margini. În Harghita și Covasna tot ceea ce se taie se pune la loc. Tot ceea ce se scoate din rădăcină se însămînțează. Tot ceea ce se rupe se transplantează. La Toplița, în noua Fabrică de mobilă, de mobilă stil, lemnul aduce aminte de clorofila și fecunditatea care nu trebuie pierdute. Tot ceea ce înseamnă, de la scîndură, pînă la rumeguș, de la rădăcina răsfrîntă pînă la coaja cafenie, se transformă în lemn de cea mai bună calitate. Pădurile trebuie ocrotite. Și tot aici, la Toplița, peste cîteva zile pionierii și școlarii vor urca colinele golașe pentru a le îmbrăca în puieți de brad, de fag, de molid. Harghita și Covasna sînt ținuturi unde pădurea mărginește orașele și satele. Așa a fost din totdeauna, așa va fi și de acum încolo. Pădurea este plămînul acestui pămînt, cu care ne învățăm atunci cînd aspirăm spre o curățenie sufletească și trupească. Pădurea este tot ceea ce poate fi mai frumos ca veșmînt al pămîntului. Asta nu o spunem numai noi și — vina nouă — au spus-o alții dintotdeauna. În acest unghi de Carpați viața se desfășoară sub semnul lemnului fasonat, al lemnului tăiat, al lemnului înmuguritor, dar al copacului întotdeauna așezat la locul său, chiar dacă acest loc înseamnă o stîncă, o vale, un pisc.

Îmbrăcat în zăpezi, gerul rotindă văile și satele și orașele și colții de stîncă. Îi învăluie pe oameni în pulbere de zăpadă. Înăuntru însă nu are cum intra pentru că înăuntru pulsează o sevă asemenea pădurii, dar mai frumoasă, mai fecundă, mai omenească. Și, această sevă se înfrățește, asemenea grîului, din cîmpiile de acum, cu oamenii prin care ea există. În acest colț de Țară grîul nu se naște în legiuțe. Cîmpiile curg pe alături. Se scot din pămînt cartofi cît traista, [illegible], cum li se spune pe aici, și se trimit în acele cîmpii unde grîul mănîncă din belșug. Pîinea Covasnei și pîinea Harghitei vin din regat în schimbul pădurilor, cu perseverență replantate, în schimbul a ceea ce Harghita și Covasna înseamnă acum: pantofi, confecții, tractoare, utilaje, mobilier.

Zăpezile din acest colț al Carpaților, din acest unghi de taină și lumină sînt calde, sînt fierbinți ca o haină de suflet și spirit, ca o mantie de veridică împlinire în preajma noastră, în noi.

nicolae sirius

Lupta mea împotriva iluziei

Must de fructe am să dau celui care
îmi va spune
de ce se învîrte pămîntul pe roțile cerului.

Despre vînătorile de sub dealurile
cu șolduri de piatră
nimic nu mai știu.
Am mîinile ; cu miros de stejari.

Moartea răspîndită în lucruri sau atîrnată
în aer
așteaptă pînă la capăt sacrificiul soarelui ;
Calul potcovit nu se împotrivește
greutății plugului, mîinile atîrnate
picură ca o luminare.

Rotește un fel de mecanism libertatea veinței,
Ca semințele urcînd din filtrele sevei
Lupta mea împotriva iluziei e ca
tînără iarbă.

În fibra de lemn

Am rupt un lemn. Vroiam să văd ce e în el.
Vroiam
de la nașterea lui să aflu cum a putut fi
astfel.
Am început să înțeleg luînd fiecare fibră
în parte. Am
răscolit pînă la locul de sus, de jos. Am plîns
o corabie pe
lacrimi ca pe o mare să-mi suie pînă la
țărmul marelui văz ; și acolo ca dintr-un
mare port
sortit mirodeniilor să încarc această corabie
cu tot
ce există în fibra de lemn ; și să plec.

Nu puteți
să înțelegeți ce există acolo pînă nu priviți
în fibra de lemn. Pînă nu-i gustați mădularele
toate
În ea pot să existe palate zidite cu trudă,
ochii celor
mai buni domnitori, cenușa lăsată de Ursa
Mare sau Mică, un
cîntec răsărit într-o parte de cer. Am rupt
fibra de
lemn încă o dată chiar aproape de
marginea ei.
Ochiul îmi era obosit. Acolo erau alte lucruri,
pe care nu le-am mai înțeles.

Puncte fundamentale de reper

Măduvă a spinării. Încredere. Țărm de care
se sprijină marea
Orașul. Satul. Între acestea un loc de
bună-ziua.
Ard primii ani și următorii ani și anii ce-i
urmează pe toți.
Arde
însăși cerul. Salpetru în flăcări pe un pumn
de nisip
Pămîntul și moartea se cunosc. Cîntecul nu
mai poate fi
început ci continuat.
Nord : punct de neliniște magnetică, cum
ți-ar curge
printre degete un rîu. Spinarea lipsită de
măduvă ia formă
de arc.

Inscripție verde

Trup al speranței. Clipă fertilă. Brazdă sclipind
cuprinsă-n semințe.
Tu verde, verde, verde, verde. Iubită de verde
cu muguri aburind aerul rece. Mă ofer
lucrurilor
invadate de tine. Imperiu aruncîndu-și
pumnalele.
Perpetuum, perpetuum, insurecție a zilei.
La vatra veche acapăr cărbunii nestinși.
Mă acapăr în fibrele aerului verde.
Ies puține vorbe despre doritul cules.
Inscripție verde pe templele singelui.

Cuvintele se pot îngroșa de înțelesuri

Un cuvînt poate fi ca o fîntînă, ca un drum,
ca un pom, ca o mînăstire, ca o zi
așteptată, ca
o ploaie pe cîmpurile arse.

Un cuvînt nu poate plesni de prea multă
lumină, de
prea multe înțelesuri, de prea mult timp
urcînd în el.

adi cristi

Scrisoarea XIV

Ochiul întoarce lumina pe dos
scuturînd toate noptile. Atît de aproape
am căzut. Atît de interior.

lipsit de culoare
și de pînză
conturul mi-atinge interiorul
cucerindu-te pînă la trup. Atît de interior.

negăsindu-l
am urcat istovindu-mi obsesia

[illegible]
la poarta melcului
agrăbulit în sîngele meu.

Acceleratul 622

iubita mea în trenu-acesta ninge
din ochii plînși se-anunță înghețare
și călătorii-și simt sîngele-n sînge
și tu din mine tai cercuri polare

iubita mea e trenul spre nesomn
două locomotive trag deodată
la geneza prin care stele dorm
de care tu ai fost accidentată

iubita mea pe linia aceasta
gările-au fost deja desființate
și roțile-nvîrtindu-se-au atins
dimensiunea armei încărcate

stai nu-ncerca să plîngi iubita mea
se vor produce-n mine avalanșe
acceleratele vor deraia
pe lacrima rămasă fără șanse

Han

iubita mai dă-mi o cafea și-o țigară
la noapte atîtea vor fi să ne fie
prin coapsele tale șoptite afară
se caută secole de poezie

mai pune o toamnă să-mbete lumina
proverbe cu șerpi ne așteaptă la geam
vom da mult în cărți subțiindu-ne vina
și-n tine femeia va trage la han

iubita paharul e gol ca o fată
dezbrăcată din nu știu care motiv
sau poate conducta de noapte-i secată
sau poate iubirea-i desprinsă la tiv

o secetă bîntuia descoperirea
proverbe cu șerpi ne așteaptă la geam
deschide fereastra să intre ivirea
și-n tine femeia va trage la han

Scrisoarea III

lacrima ta
lîngă
ochii mei
mă cunoaște

aerul cade odată cu înălțimea
odată cu pasărea
odată cu ochiul desenat
pe inima soldatului

aerul cade
simplificat de plîngere

lacrima ta
lîngă
ochii mei
mă cunoaște

Grădinăritul

Urmare din pag. 1

lență. Mai degrabă este furtul timpul, spunea principalul grădinar. Florilor li se aduce pămînt de pădure, frunzis putred de conifere și îngrășăminte naturale de la turmele satelor învecinate, fecundarea se face pe cale naturală, li se dă apă de munte curată la vreme și căldură, sînt ferite de boli : prin bobocire, un fel de curățire a bobocilor mărginași, floarea rămîne să-și desfășoare toată frumusețea în preajma omului.

Floarea este un stimulent moral al omului, îmi spunea un prieten finlandez, florile ne ajută să fim mai senini și mai buni unii cu alții, unde lipsesc, lucrul și viața omului sînt mai mohorîte.

Această mănadă florală, această grădină suspendată aici în Țara Bîrsei, împrejmuită de munți, însăpenții este încă un semn de civilizație și cultură pe pămîntul nostru. Citind în fața acestor cultivatori poezii, explicîndu-le simbolurile florilor pe care ei le cultivă, [illegible] spirituală a garoafei și a trandafirului în poezia bizantină și medievală pînă la Rilke și Voiculescu, împlineam de fapt împreună un act de elevată cultură în vederea înnobilării noastre sufletești.

teatru

„Trandafirul și coroana"...

...se intitulează noul spectacol de la Casandra realizat de studenții I.A.T.C., clasa actorie condusă de Olga Tudorache, piesa aparținînd lui J. B. Priestley. Familiar publicului românesc de acum trei decenii, dramaturgul ne apare astăzi mai puțin convingător, în ciuda (sau tocmai datorită) angajării sale voit plenare în actualitate, actualitate văzută cu ochiul scriitorului de tip „jurnalier" pentru care interesul pentru mesaj simplifică datele realului iar comunicarea dramatică riscă să capete un caracter univoc, demonstrativ. Ceea ce lipsește aici pentru ca șocul estetic să fie hotărîtor este, cum ar spune Lucian Raicu, „momentul propriu-zis creator". În „Trandafirul și coroana" triumfă mai întîi pretextul, apoi convenția. Căci doar pretext este întîlnirea celor șase „oameni comuni" în spațiul neutru al unui bar, intrînd într-un dialog prin care încep să se dezvăluie, să-și exprime și să-și comenteze existența, răsturnarea situației venind abia după ce totul a fost stabilit, cînd începem să avem senzația că am ajuns să-i cunoaștem, să le știm dedesubturile. În acest moment survine neașteptatul, ceva din afară care, amestecînd cărțile, pare să strice regula jocului. Ca și în „Inspectorul de poliție" ceea ce ține de domeniul fantasticului nu este decît consecința vieții trăite, proiecția în conștiință a evenimentelor. Or, prin aceasta, convenția este perfectă, mesajul moralizator și plin de învățăminte. Cei „buni" (cum de altfel sîntem cu toții, însă, vai, fără s-o știm) sînt gata să privească moartea în față ceilalți vor rămîne sclavii propriilor subterfugii, fără să tragă din asta vreun folos.

Alegînd acest text, Olga Tudorache a fost fără îndoială mai interesată să urmărească comportamentul, evoluția viitorilor actori decît de semnificațiile sale moralizatoare. Fiindcă, cu puține excepții, studenții sînt puși în situația de a interpreta tipuri uneori diametral opuse celor dintr-un spectacol recent „Romeo și Jeanette". Așa se întîmplă, de pildă, cu Angela Șchiopu, interpretă deja remarcată jucînd cu aceeași disponibilitate într-un rol de compoziție ca și în altele apropiate de vîrsta și înfățișarea sa. Sau cu Angela Ioan în rolul Mătușei Peek. Ambele conturîndu-și personajele cu acel amănunt semnificativ care face ca ficțiunea umilă să fie înnobilată, gîndul solicitat. Mai puțin relevant de astă dată Florin Călinescu, interpretînd uneori cu afectare și poză un personaj și așa schematic în text. Rodica Negrea este acum în tînăra, naiva și generoasa Ivy Rendle, mai aproape de datele rolului. Dar pericolul manierizării, dorința de a face publicului pe plac, ar trebui să fie luat în serios. Doru Ana, Marin Lepădatu și Nucu Niculescu sînt ceilalți interpreți care întăresc tonul tineresc și fără deșarte ambiții al spectacolului. Frumoasă ni s-a părut ideea sublinierii momentelor de tranziție și suprarealitate prin „înghețarea" gesturilor eroilor în clipă. Regia aparține asistentei Carmen Galin, scenografia — Mihaela Grigorescu.

Valentin Dumitrescu

film

...Zice că ardelenii sînt faini pretutindeni

Titus Popovici acrede că-și însușește versul: „Ardelean printre ardeleni, mă simt acasă", mai ales că, în cele două scenarii pe care le-a semnat în ultimul timp ardelenii lui sînt în America și în alt secol, într-unul trecut, dar fără teamă, fără complexe... Artista, de data și aici, are un scenariu cît se poate de subțirel, în sensul lipsei de consistență, cu toată scuza parodiei. Artist de mîna întîi, rafinat și cu meșteșugul bine asimilat, Mircea Veroiu depășește inconvenientul aducînd parodierea în domeniul fineței, textul-agrement în savoare, devine neimportant, pelicula povestește singură, mult mai simplu întîmplările, alternînd între sublinierea grotescului cu a duiosului. Efectele comice nu apar din ridiculizarea sau imitarea western-ului, ci din cele mai neașteptate situații. Condus cu siguranță, filmul nu determină goluri în atenția spectatorului (cum se întîmplă în foarte multe filme), multele pretexte western culese, parodiate, sînt deja cunoscute, regizorul operează cu subtilitate iar spectatorul aderă promt. Riguros cu principiile sale despre film, Mircea Veroiu face dintr-un film „cu împușcături" un film în care recunoaștem „sa griffe de la maison". Pelicula, aerisită coloristic în filmările exterioare, cu remarcabile surprinderi ale peisajelor verzi sau uscate, maronii, capătă în scenele de interior străluciri de smalț ca în camera artistei carul cu artiști mascați etc. (Imaginea: Călin Ghibu). Echipa de actori, grozavă, pare să execute numai roluri episodice, în care readmirăm monștri western-uri, un Mircea Diaconu de-o naivitate convingătoare, „degajat", ca întotdeauna, un Ovidiu Iuliu Moldovan frumos ca în western-uri, un Mircea Diaconu de-o naturalețe convingătoare, naivă și cuceritoare, o Ioana Crăciunescu admirabilă în fiecare secvență-fulger, în care apare, un Kiss Elöd parcă făcut pentru rol, suplu și diabolic. Mircea Veroiu ar trebui să fie mai atent la amănunte, el este deja un regizor care ar trebui să ia totul în serios, indiferent de argumentul de plecare al filmului. Mixajul deficitar încurcă planurile dintre vorbire, zgomot și muzică, și e păcat, mai ales că Adrian Enescu asigură o partitură muzicală de rară impresie, trecînd linii melodice din vechi cîntece populare transilvănene prin filtrul muzicii *country*, imprimîndu-i accente vag romantice, adesea cu rezonante simfonice. Există momente în film în care dominantă e confuzia între muzică, vorbirea personajelor și zgomotele pașilor, împușcăturilor sau obiectelor care cad, o confuzie supărătoare. Apoi, se simt adesea tăieturile, ceea ce mă face să mă întreb cum va ajunge filmul după cîteva săptămîni de filmare (ținînd seama de obiceiul cunoscut, care face publicul să se întrebe: cine taie ?). Fiecare film trebuie să aibă o cenzură proprie, abia apoi să sufere cenzura spectatorilor. Indiferent de gravitatea sau gratuitatea subiectului, filmul este un mesaj. În cazul de față, Mircea Veroiu reușește să-i confere un plus de calitate.

Corina Cristea

televiziune tv

Seriale, seriale...

Ne aflăm iarăși la un moment de cumpănă. Unele seriale și-au încheiat aventurile, părăsesc micul ecran și cedează ștafeta celor ce urmează. E totuși un moment de bucurie și de speranță pentru telespectatori. În fața unor producții de un nivel incalificabil care traversează anotimpurile, exasperîndu-ne, singura noastră consolare rămîne legea implacabilă a firii după care toate trebuie să aibă pînă la urmă un sfîrșit. Prin acest noroc natural am scăpat de serialul *Paul Gauguin*, lectură romanțată și de proastă anecdotică a vieții pictorului, film făcut cu o recuzită primitivă și cu vădite intenții comerciale, departe de orice veleități artistice. În locul său, duminica după amiaza, s-a instalat din nou, după o absență de aproape un an, *Linia maritimă Onedin*. Producția engleză de seriale este de mare fecunditate și se pare că este mai adaptată la rigorile genului, cu un invincibil apetit pentru narațiunile-fluviu, păstrîndu-se la un nivel artistic niciodată strălucitor, dar oricînd onorabil, necedînd pe de-a-ntregul prostului gust. Spiritul de observație socială și morală, incizia critică în mecanica pasiunilor și relațiilor umane, desenul realist al caracterelor, știința dozajului epic și regia echilibrată a intrigilor au cucerit adeziunea unui public larg, aflat într-o zonă medie de gust cinematografic. Rămîne ca noul serial englez, care abia a început în această săptămînă, *Primarul din Casterbridge*, ecranizare după Thomas Hardy, să ne confirme aceeași impresie. Dar, pînă una alta, răbdarea noastră este pusă la încercare în fiecare sîmbătă seara : odiseea glorioasă a familiei Ewing, scufundată definitiv de producători într-un convenționalism care ne interzice orice replică, continuă cu lejeritate și nu se întrevede deocamdată sfîrșitul meritat.

Între timp, teatrul tv., inegal de la o săptămînă la alta, ne-a prezentat două piese străine în montări onorabile. Timotei Ursu a semnat regia și adaptarea pentru T.V. a piesei lui Bertolt Brecht *Puștile Terezei Carrar*, o scenetă cu iz militant, umanitarist, antirăzboinic, iar Eugen Todoran a pus în scenă și a filmat piesa lui J.P. Miller *Capcana*, o parabolă cam firavă despre cît valorează demnitatea umană în lumea banului. Ar fi interesant de cercetat și de știut de ce montările teatrului tv. nu pot depăși un anumit prag valoric, care uneori coboară pînă la minima rezistență artistică, chiar și atunci cînd textele sînt generoase sub raport dramatic iar distribuția este de asemenea de primă mărime.

O emisiune de 40 de minute transmisă sîmbătă seara pe programul 2 și care merită toate superlativele a fost *Schiță de autoportret : Cella Delavrancea*. (Realizator Arsaluis Ceamurian, imaginea C-tin Chelba). Fiica marelui scriitor, nonagenară azi, ne-a destăinuit cu un farmec deosebit impresii și amintiri despre Caragiale, N. Grigorescu, V. Voiculescu, I. Pillat, T. Vianu, despre împrejurările și mediile literare prin care a trecut.

Grigore Georgiu

eugen uricaru

datoria ierbii

Fără să fi stabilit vreo convenţie se întîlneau pe aceeaşi stradă, la vremea cind oamenii se ascundeau după jaluzele, se pierdeau în odăile răcoroase iar ei, singuri, înfruntau căldura şi torpoarea orasului simţindu-se din ce în ce mai mult legaţi de trecut, de prezenţa aproape materială a **celeilalte** femei pe care Tănase Berzea o făcea tot mai puternică, tot mai acaparatoare. La început asemănarea dintre ele nu fusese decît o simplă intimplare, cu trecerea zilelor devenise o coincidenţă plină de mister, o taină la care participau plini de teamă şi curiozitate. Teama îl stăpînea mai mult pe Tănase Berzea, fiecare zi aducîndu-i noi dovezi că trecutul său nu era chiar atît de limpede, de cunoscut. Istorisindu-i domnişoarei Sofie o sumă de intimplări legate de prezenţa **accidentală** în viaţa sa a **celeilalte** femei descoperea că de fapt lucrurile se legau între ele, că aspectul lor **accidental** se datora doar incapacităţii sale de atunci de a înţelege ceea ce se petrecea cu el, cu lumea din jur. Cu fiecare după-amiază se închega tot mai evident un episod important, nu unul oarecare după cum crezuse pînă atunci, un episod fundamental al vieţii sale. Prezenţa acelui dublu feminin care asculta în tăcere, de parcă ar fi priceput totul din primele cuvinte, lăsîndu-l apoi să vorbească numai pentru a-i face **lui** o plăcere, feminitate, fizicitatea incarnării unei imagini care îl urmărea şi în somn, îl făcea să caute cu înfrigurare, să scotocească cu cruzime în cele mai ascunse încăperi ale aducerii aminte orice fleac, orice cuvînt, orice gest legat de Mariagrazia, convins fiind că nimic nu trebuie pierdut, că totul merita să fie reînviat măcar pentru o clipă, pentru cîteva zile, că i se oferea marea şansă de a-şi reconsidera trecutul. O posibilitate concretă de a călători în timp de-a lungul propriei vieţi, cum s-ar plimba în lungul unui fluviu, printre arbori şi tufe de scaieţi mov, pentru ca odată ajuns la locul potrivit să îndrepte ce era de îndreptat. O intervenţie în trecutul său împotriva oricăror legi ale scurgerii timpului, asumîndu-şi riscul înspăimîntător de a crea neprevăzutul, adică un monstru.

Nu-i spunea cine ştie ce. Mariagrazia era, într-adevăr, o fiinţă ciudată, înzestrată cu daruri rare şi cu toate acestea de fiecare dată ceea ce li s-a intimplat amindurura n-au fost decît fleacuri, banalităţi. Sau cel puţin aşa le crezuse atunci. Vorbindu-i, poate respiraţia ei, poate cele cîteva priviri scurte, pătrunzătoare, exprimînd o trăire intensă, din cauza pupilelor uriaşe, povestindu-i deci în acea situaţie specială începuse şi el să se convingă că trecutul său era altfel, că tot ce s-a mai petrecut apoi e fără valoare, că se întemeiază pe eroare, o eroare ce se năştea pe măsură ce el uita lunile, zilele, clipele cînd totul în jurul său era copleşit, era plin, era stăpînit de Mariagrazia.

Erau intimplări vechi şi se mira de puterea, de stăruinţa cu care le aducea la lumină, se mira pentru că nici puterea, nici stăruinţa nu erau ale lui ci veneau de altundeva. Poate chiar din faptele istorisite energia lor stătuse ani la rînd ascunsă şi acum fusese nevoie de apariţia tinerei domnişoare ca să le dea drumul, să reintre în lume, să-i încolţească viaţa ca nişte ogari, frumoşi, sprinteni dar fără de îndurare.

Nu i-a povestit atunci tinerei domnişoare Sofie nimic despre chefurile, jocurile interminabile de cărţi ce aveau loc în salonul portocaliu al Cazino-ului, acesta fiind una din cele două ciudăţenii ale oraşului. Prima era regimentul, cantonat într-un orăşel fără nici o importanţă strategică, avînd singurul merit că se găsea pe calea ferată, iar a doua se înfăţişa sub imaginea exorbitant de luxoasă, ieşită cu totul din obişnuinţa tîrgului, Cazino-ului. Nimeni nu mai ştia dacă el fusese înfiinţat din cauza obişnuinţei arendaşilor şi a proprietarilor din împrejurimi de a veni săptămînal în oraş „ca să nu se sălbăticească" ori apariţia sa îi făcea să străbată şleahurile prăfoase în şarete ori trăsuri antediluviene în fiecare sîmbătă, tocînd din buze la caii leneşi, graşi, cu ochii pierduţi în marea de porumb foşnitor. Ofiţerii mergeau în fiecare seară la Cazino, ceea ce era pentru arendaşii şi proprietarii dimprejur o „ocazie", pentru ei devenise o obişnuinţă, o necesitate chiar. Şocul pe care i-l produsese serviciul activ în armată, odată cu terminarea campaniei din Bulgaria, i se părea mai uşor de suportat cheltuindu-şi energia şi banii cu febrilitate, în disperare, neînţelegînd nimic, absolut nimic din ceea ce însemna pacea armatei. În acele lungi perioade de nelinişte, neînţelegere, furie şi împotrivire la viaţa sa ce i se părea înăbuşită, sufocată „fără de rost", atunci a cunoscut-o pe ea, însă importanţa, atenţia ce i-a dat-o era aceea ce se obişnuia, aceea pe care un ofiţer tînăr şi plictisit o acordă unei tinere femei întîlnite cu totul întîmplător într-o lume pe care o considera degradată cel puţin demnă de acest lucru.

În vreme ce îi povestea domnişoarei Sofie realiza cîtă superficialitate încăpuse în viaţa, în gîndurile, în gesturile sale. Era necruţător cu sine destăinuind acele fapte vechi de peste treizeci de ani şi uimirea, emoţia să creşteau cu fiecare amănunt deoarece abia după atîta vreme înţelegea care fusese rostul ei în viaţa sa, locul pe care trebuia să-l fi avut, şansa pe care Mariagrazia i-o oferise şi pe care el nici măcar n-o refuzase ci pur şi simplu o lăsase să treacă pe alături din neştiinţă, din nepăsare.

O telegramă neaşteptată de la Minister l-a făcut să intre într-o criză de timp şi de încredere atît de acută încît s-a simţit toată ziua ameninţat de o mare primejdie. Spaima era reală, fizică, avea gura plină de salivă şi palmele umede, reci. Era agitat cu atît mai mult cu cît nu înţelegea de ce anume îi este frică. Telegrama în sine îi nemulţumise, atîta doar, ştia că lucrurile merg anapoda, că într-o echilibristică atît de periculoasă gafele se produc numai din întîmplare, exact atunci cînd în sfîrşit se ajunge la o concluzie fermă, la o decizie clară. Deprinsese de multă vreme tehnica „lăsării în voia lucrurilor" pentru a nu se nelinişti de o chemare urgentă la Minister în miezul unei veri atît de calde şi a unui „sezon" atît de plăcut. Însă, cu totul inexplicabil, organismul său nu se supunea raţionamentelor şi experienţei sale de vechi funcţionar. Contrar obiceiului pe care şi-l făcuse de a nu ieşi decît după-amiază, pentru a se întîlni cu domnişoara Sofie, îşi făcu de lucru în oraş simţind un impuls lăuntric de a cerceta încă o dată cu amănunţime străduţele dinspre faleză, de a se uita cu grijă la fiecare colţ de zid mîncat de umezeală şi de sare, să cerceteze cu amănunţime vitrinele dughenelor şi curţile năpădite de iasomie şi liliac de parcă ar fi vrut să ia cu el cît mai mult din această **ultimă** imagine a Constanţei, imagine ce nu o va mai regăsi acolo, în realitate, pe marginea povîrnişului abrupt acoperit cu scaieţi şi cătină, niciodată. Cel mult în memoria sa, în apele tremurătoare, palide, cenuşii ale imaginaţiei sale şi nu va mai putea adăuga nimic din ceea ce mai exista în realitate însă nu ajunsese să fie descoperit de el ci, cel mult, va potrivi tot golul de lipituri, de

Desene de Sabin Ştefănuţă

lucruri luate din alte locuri, aşa cum pui podoabe într-un pom de Crăciun. Umblînd fără nici o treabă prin oraşul de astă dată plin de lume, de domni mustăcioşi ce voiau să pară gravi, de doamne şi domnişoare privind ţeapăn „într-o parte" nicicum la ceea ce ar fi dorit din tot sufletul să vadă, copii în costum de marinar, cîini cu zgardă purtaţi în lesă, ţigănuşi soioşi, ici-colo cîte un marinar turc, român sau de orice naţie, cu privirea alunecoasă, neinstare de la natură să priceapă rostul plimbării în susul şi în josul aceleiaşi străzi a unor oameni cu totul şi cu totul supuşi uscatului. Pe măsură ce strada se golea de lume şi se auzea din ce în ce mai clar zornăitul zarurilor prin uşile şi geamurile protejate de şiraguri de mărgele dese şi sclipitoare, păcănitul tablelor şi şoaptele întretăiate ale celor ce niciodată nu ieşeau din semiîntunericul răcoros şi mirosind a cafea şi a halviţă, îşi dădea seama că de fapt îi era frică de două lucruri. Că nu ar fi în stare să plece din Constanţa înainte de a o vedea pe domnişoara Sofie şi că nu ar lăsa-o pe domnişoara Sofie la Constanţa fără garanţia că o va mai revedea, că de fapt nu voia să o piardă. Gîndise : să o mai piardă. În acest mic viciu de logică a gîndului său se găsea izvorul, sîmburele, ghemul de spaimă care îl tulburase atît de mult. Cînd din susul străzii apăru domnişoara Sofie, mai mult alunecînd decît mergînd, în ciuda dantelelor, a voalului şi a danteluţelor nimic nu se clătina în jurul ei, parcă ar fi fost o păpuşă mişcîndu-se pe şină, exact ca „mireasa" de la baraca portocalie unde se trăgea cu puşca, văzînd cum se apropie zîmbitoare, doar pentru el, în clipa aceea străzile fiind pustii se hotărî să se desprindă pentru totdeauna de imaginea Mariagraziei, judecase cu repeziciune, îi despărţeau doar cîteva zeci de metri de locul unde în mod sigur va fi faţă în faţă cu reală Sofie. Era convins că pentru a doua oară se află în faţa şansei de a găsi o cale de realizare a fericirii. Excepţionala întîmplare de a-şi reţese trecutul în aceeaşi stare în care îl lăsase în urmă cu mai bine de treizeci de ani, ce altceva era Sofie decît o reapariţie a celei pe care nu o înţelesese la vremea ei, tînăra din ţara Romanului, o reapariţie în sensul strict al cuvîntului, fără nici o modificare, cu aceeaşi prospeţime, sensibilitate, frumuseţe, cu aceleaşi gesturi şi îngăduinţe dar mai ales oferindu-i aceeaşi şansă. Atunci nu văzuse, acum totul era limpede, clar, prea clar să nu fie şi ispititor. Simţise o vagă undă de îndoială, poate era numai emoţie, ceva cald şi viu încerca să pîlpîie în coşul pieptului, se împotrivi, ridică pălăria cu un gest larg şi zîmbi.

După cîţiva paşi făcuţi fără grabă, alene, la fel de alene ca şi respiraţia mării de jos, s-a prefăcut că îi potriveşte borul larg al pălăriei. Sofie l-a privit contrariată, era un gest de o familiaritate neaşteptată, străină. — Domnule Berzea... începu, apoi se opri, cu buzele tremurînd abia perceptibil de parcă atunci ar fi descoperit adevărata lui imagine. Şi-a dat seama de asta văzînd cum cercul pupilei se măreşte dintr-odată, devenind o margine fragilă a întunericului dinăuntru.

„Spune-mi Tanasi, a trecut atîta vreme doar... ori ţi se par bătrîn ?" Nu fusese deloc umilit ci pur şi simplu dorise o informaţie exactă. „Oh, nu, nicidecum, de fapt nici nu ştiu cîţi ani aveţi... ai, cum să mai spun ceva în condiţiile astea, spune şi tu, Tanasi, cum ? !".

„Trebuie să-ţi spun adevărul, Sofie... Tot ce ţi-am povestit în după-amiezile trecute, tot, înţelegi, absolut tot nu are nici o legătură cu ea. Ea nu există, nu mai există, atunci, poate atunci a fost ceva, palid, abia de putea fi observat. De fapt era vorba despre tine. Despre mine şi despre tine, înţelegi ?"

Sofie Vasiliu înclină fruntea, poate îi era frică să-l privească pe bărbatul de lîngă ea, şi asta din cauza tonului său, nu a cuvintelor. Era un ton care nu-ţi dădea nici o posibilitate de împotrivire. Totul trebuia să fie aşa cum dorea el, din cauza forţei, a autorităţii şi mai ales a disperării de a nu fi înţeles pe deplin. După cîteva clipe de tăcere în care se puteau auzi firele de nisip atingîndu-se între ele, oraşul şi marea îşi ţineau respiraţia. Sofie Vasiliu i-a spus cu o voce atît de normală încît dacă s-ar fi luat numai după timbrul ei ar fi crezut că ea n-a auzit ce i-a spus, ori n-a înţeles : „mi-am dat seama din prima zi Tanasi, din prima zi. Dacă n-ar fi fost aşa, n-aş mai fi venit pe strada asta. Nici o femeie, nici măcar eu, n-ar veni să asculte atîtea cuvinte frumoase decît dacă ar fi vorba despre ea. Mi-ar fi părut rău să ne despărţim fără să-mi fi spus adevărul. Mi l-ai spus pentru că trebuie să pleci nu-i aşa ?" Tănase Berzea a simţit cum totul devine liniştit, calm, lucrurile se aranjau mai bine decît şi-ar fi dorit. Cînd au ajuns chiar deasupra mării totul era în ordine, îi dăduse şi cartea de vizită pe care a ascuns-o într-un buzunăreI creţ al poşetei, se vor întîlni, desigur se vor întîlni, poate chiar el va face o vizită la Rîmnic, poate va trimite pe cineva să-i transmită un mesaj, un mesaj important, totul era bine, bine, bine, mai bine şi mai potrivit nici nu se putea. Fără să-şi dea seama, în jur se învîrteau zeci, sute de oameni, sezoniştii, îşi făceau plimbarea de seară, inspirau cu putere aerul sărat şi îşi imaginau cum plămînii lor se desfoaie ca nişte flori purpurii, cărnoase, tropicale.

S-au despărţit la fel de brusc, fără preliminarii, aşa cum s-au întîlnit. Şi dintre toate cele spuse de Sofie atunci, o singură frază rămăsese vie, revenind seară de seară cînd rămînea nehotărît în alegerea cuvintelor, a tonului potrivit pentru Manifestul său. „Nu încerca domnule Tănase Berzea să găseşti în imaginea mea, imaginea ta, ar fi prea mult şi prea neadevărată". N-a mai întîlnit-o, poate nu s-a străduit mai mult şi nu s-a străduit deoarece atunci cînd se gîndea la ea avea senzaţia unui fapt deja consumat. Sau, cel puţin, care nu mai prezenta nici o dificultate, ce nu se mai împotrivea. Cum nu i se mai împotrivea nimic din trecutul său, chiar cele mai neînsemnate amănunte ale unei lumi ce dispăruse de peste treizeci de ani reapărînd în preajmă fără să-l uimească, obişnuit, nealterate. Sau cel puţin aşa i se păreau a fi, iar topos-ul acela marcat de o stranie, crepusculară atmosferă, aura, în care Sofie apărea plină de o nebănuită consistenţă, oare să fi fost ea sau cealaltă, mai de demult ? Cum să o mai ştie, nu mai există nici o diferenţă, **totul e trecut în trecut**, locul acela ce îl înconjura în fiecare seară de cîteva săptămîni devenise sicitor. Desigur **că ea dorea ceva**, desigur avea un rost anume această necontrolată, rebelă aducere aminte dar cum să înţeleagă, cum să desluşească adevăratul mesaj, adevăratul sens al prezenţei **lor** ? Aducerile aminte sînt ca şi visele, au o logică, un rost, un adevăr, doar că toate sînt ascunse sub o aparenţă convingătoare şi totuşi falsă. Iar el este silit să nu ia în seamă ceea ce este convingător pentru a descoperi falsul.

Noroiul de pe galoşi s-a scurs pe covor, i se făcu frig, avea chef de băut şi fără să motiveze totul se bucură la gîndul că va veni cineva în acea seară, nu conta cine va fi acela, va fi oricum îndeajuns de bun pentru tot ce văzuse în oraş, pustiu, dezordine, întuneric. Pînă şi vîntul bătea aiurea, auzindu-l în colţuri de acoperiş sau în muchia geamurilor sparte, acolo unde te aşteptai mai puţin. În jurul capitalei era linişte, armata se retrăsese deja către Ploieşti şi Buzău, spre valea Siretului, atingînd în sfîrşit linia de la care se mai putea conta pe sprijinul aliat. Umblînd la întîmplare pe străzile mai goale decît în orice vis al febrelor sale văzuse dezastrul sub forma cea mai cumplită şi totuşi cea mai puţin sîngeroasă, aceea a dispariţiei puterii. Se găsea în situaţia pe care o imaginase de atîtea ori şi care iată — arăta cu totul altfel decît crezuse. Era singur, într-o cameră luminată cînd jur-împrejur pe distanţă de kilometri orice flacără pierise şi exact această lumină îi dădea încredere. Nu era sigur că va reuşi dar îşi repeta cu încăpăţînare — trebuie, trebuie să fiu calm şi să am încredere. Poate de aceea acceptase atît de uşor ideea că şi această joi este ca de obicei zi **de primire**. Singurul lucru care îl neliniştea era revenirea atît de obsedantă a amintirii, a imaginii Sofiei, iar prin aceasta întreaga învălmăşeală de gesturi, tăndări de chipuri şi întîmplări de o zi sau treizeci de ani. Auzise că numai înaintea morţii începe să-ţi treacă prin minte, oricît te-ai împotrivi, tot şirul de întîmplări, bune sau rele ce te-au adus pînă în acel punct. Acelea şi nu altele.

Ridică din umeri, abia acum simţi cît este de obosit după o zi de umblat, ce va fi va fi, nu mai avea încotro, dacă pînă în acea zi n-a plecat, nu o va mai face. Şi ca el mai erau alţii şi alţii în acest oraş ce doar părea părăsit dar care trăia mai departe în întunerit, în frig, în frică, în nelinişte, dar trăia. „Exact, despre asta va trebui să le vorbesc — gîndi cu voce tare, şi tresări la auzul propriilor cuvinte, de parcă ar fi fost cineva străin în încăpere — oraşul trebuie să trăiască, oricum, în orice condiţii. Iar ei trebuie convinşi că victoria lor înseamnă înfrîngerea nu şi distrugerea noastră. Înfrîngerea şi nimic mai mult. Asta este chestia ce trebuie să fie lămurită".

Reveni în hol, îşi atîrnă în cuier paltonul, era cam vechi, cam ros, firele de păr din guler cădeau pe umeri pe spate, culese maşinal cîteva dintre ele. „va trebui să umblu tot cu el, nu se ştie ce se poate întîmpla, soldaţii sînt soldaţi, mai ales în primele zile". Îi era silă de gîndurile ce îi umblau prin minte, ştia că dacă se va lăsa copleşit de umilinţă, de teamă, nu va reuşi să se impună nimănui, trebuie să fie îndrăzneţ, chiar să sară peste cal, nu era deloc simplu să fii un bun învins. Se auzi clopotul de la intrare. Făcu doi-trei paşi către uşă apoi se răzgîndi, îl strigă pe servitorul care probabil îşi făcea de lucru în bucătărie băgîndu-şi nasul şi degetele prin crătiţi, îl ştia cît era de pofticios, poate va trebui să-l dea afară, pe o astfel de vreme înseamnă un lux provocator, va vedea, va vedea, „du-te şi deschide, apoi introdu pe domnii în birou" apoi după o clipă de ezitare „dar nu imediat să aştepte cam... preţ de vreo zece minute".

— Bine, domnule ministru.

Tănase Berzea zîmbi îngăduitor, pînă acum îşi tot propusese să-l dezvete să-i mai zică „domnule ministru", de acum înainte va trebui să fie mai hotărît, „domnule ministru, hm, domnule ministru"...

Cînd biroul se umplu de lume, se hotărîse să-i primească acolo şi nu în salonul luminat deoarece apropierea fizică la care îi obliga odaia le sporea sentimentul de solidaritate, de unitate în acţiune şi dădea întrunirii un uşor aer conspirativ ceea ce sublinia seriozitatea acţiunii, ridică fitilul lămpii de faianţă de pe masă şi după ce aruncă o privire cercetătoare şi autoritară începu să citească Manifestul : „Ţara vrea pace. Prea mult a fost pus spre pustiire cuprinsul Ţării. Peste cele patru aripi ale pămîntului a venit asupra noastră sfîrşitul nostru. Cele înalte ale Ţării au pierit. Puterile noastre s-au surpat. Mulţi din fii au fost ucişi, alţii s-au risipit prin ţări streine, unde suspină de foame, se sfîrşesc. Dar Domnul Dumnezeu se va îndura de ţara aceasta ! El va îmblînzi inima biruitorului către noi şi va face dintr-însul tovarăşul nostru de muncă pentru mîntuirea României. Nu vă temeţi fraţilor şi nu apucaţi drumul pribegiei. Cu dor şi gînd de pace ne întoarcem către voi, ţărani, tîrgoveţi, slujbaşi, orice aţi fi şi vă trimitem îndemn stăruitor să staţi şi să rămîneţi cu toţii la locurile noastre. Aţi apărat ţara cu vrednicie : datoria v-aţi făcut-o pe deplin. Mulţi dintre voi au căzut apărînd moşia strămoşească. Astăzi puterile voastre sunt frînte. O singură datorie mai aveţi : să nu părăsiţi pămîntul ţării, să nu lipsiţi România de puterile voastre, să nu puneţi braţul vostru, în slujba unei cauze streine. Staţi pe loc, fraţilor. Aveţi încredere în viitorul tulpinei româneşti". Vocea sa puţin răguşită, fără nici un inflex patetic, chiar lipsită de energie, se opri fără nici o pregătire de ton, lăsînd să domnească în spaţiul încăperii doar respiraţiile greoaie ale celor ce ascultau cu ochii deschişi şi gîndurile plecate. Nimeni dintre cei de faţă, unii vechi prieteni, alţii veniţi din curiozitate sau din pricina unui interes străin propunerii ce li se făcea, nimeni dintre aceşti oameni mai mult derutaţi decît speriaţi nu se mai găsise pînă atunci într-o asemenea situaţie : să-şi asume responsabilitatea unui gest grav, hotărîtor, care singur putea despărţi apa de uscat. Întotdeauna îşi păstraseră o alternativă iar ceea ce le propunea Tănase Berzea era o angajare totală, fără cale de întoarcere. Tăcerea continua să vieţuiască şi cu fiecare minut, ochi după ochi se lăsa acoperit de pleoape, privind în jos către desenul complicat al covorului, nesuportînd uitătura cercetătoare şi aspră a lui Tănase Berzea. De aceea scîrţîitul uşii ce se deschidea încet, împinsă cu grijă ca pentru a nu deranja şi atrăgînd astfel atenţia din plin, scîrţîitul uşii şi apariţia în cadrul ei a domnului Leonida Soroceanu fu o adevărată salvare, o apariţie de-a dreptul teatrală, o „deux ex machina" pentru că deşi toţi abia veniseră din oraş, în loc de răspuns la salutul

Continuare în pag. a 7-a

ioana proca

Strigăt amînat

**Dă-mi gura ta şi spune-mi că iubeşti
Icoanele din pieţele mutate,
Culoarea sticlei ruptă-n diamante,
Fii credincios minciunii din poveşti.**

**Zăpada e un strigăt amînat,
Arbori pleţoşi refuză condamnarea,
Memoria amînă vînătoarea
Mimînd învestitura de bărbat.**

Semne

**Dezechilibrul
dintre două semne.
Eu şi Tu
pare a fi
dragoste.**

Fiord

**Melci înfloriţi ne urcă-n tîmple,
conturul umbrei arde-n ploi,
inec de-ar fi, cum să se-ntîmple
ierboase stele în convoi,
privirea tulbure să ducă,
destriul nopţii-n aiurare,
îngeri zănateci, martori goi
par un fiord de-ngemănare,**

**cînd cercul ierbii stă închis,
mărgean de fulger şi de seu,
răspunsul florilor de-l ştiu
sîntem proscrişi. Iubim mereu.**

Tablou

**Cînd dalbara de viscol a intrat,
încet, încet ca-ntr-un război cu melci,
în răstigniri florale şi-n păcat
Umbrele-n colţuri se-adunau mai reci.**

**Pe pragul înşelat murea o stea,
Hălăduiau părerile de rău,
Femeia din tablou întuneca.
Se travestise somnul în călău.**

Nemărginirea orei

**Mă-ncumet în risipă să nu cred,
nemărginirea orei bate-n valuri,
mă tem cumva uitarea s-o întreb
dacă-n arena vrerii mai galopează tauri.**

**Ei, zei înfierbîntaţi pînă la sînge,
în zăpuşeala braţelor ard cruci,
apropie-te, cine te-ar înfrînge,
toreadorii-s umbre şi clăbuci.**

**Cu leacuri şi iluzii, blînde veşti
atîtea îndoieli rămîn obsesii,
cînd lăcrimarul cerului de gresii
te vrea învingător dar nu mai eşti.**

radio

r

Echilibru

Se zice că marţea e ziua cu trei ceasuri rele, însă nu am putut confirma adevărul faimoasei superstiţii ascultînd radioul în marţea acestei săptămîni. Fiindcă cenuşiul zilei de februarie a fost bine compensat de un program interesant în mai multe compartimente. Spre dovadă, vom nota cîteva cuvinte despre unele din momentele radiofonice ale unei zile aleasă, practic, la întîmplare.

În şirul de emisiuni dedicate centenarului naşterii lui Arghezi, Nicolae Manolescu a vorbit despre poezia argheziană de dragoste într-un bogat ilustrat eseu radiofonic, cu reliefurile bine conturate, interesant şi perfect inteligibil la audiţie (fac această remarcă pentru că nu rareori paginile de critică citite la radio nu respectă nişte reguli foarte necesare ale oralităţii). **Dicţionarul de literatură universală** (redactor Josetta Dan) a transmis dialogul despre poezia engleză contemporană a doi specialişti de incontestabilă competenţă : Dan Grigorescu şi Andrei Brezianu. Replicile complementare ale celor doi interlocutori şi citatele destul de generos interpretate au reuşit într-adevăr să schiţeze imaginea poeziei engleze de azi într-un sens major, cel al liricii pe teme sociale ; tema a fost considerată suficient de importantă pentru a i se acorda (în sfîrşit) întregul timp al emisiunii, într-un mod cu totul profitabil pentru calitatea acestei ultime ediţii. Venind în continuarea unor mai vechi (şi foarte bune) emisiuni de educaţie şi istorie muzicală, ciclul actualmente în curs de desfăşurare sub titlul de **Istoria muzicii în date** a ajuns la primele decenii ale secolului al XVI-lea. Realizatoarea, Alice Mavrodin, ne-a prilejuit de data aceasta audiţia unei mici antologii de madrigaluri franceze şi flamande ale vremii, însoţindu-le de un excelent comentariu funcţional, concis, sugestiv, cu accent pe coordonatele unificatoare. Bănuim că proiectul întregii serii de emisiuni cuprinde o călătorie prin formele esenţiale ale gîndirii muzicale de-a lungul secolelor : convenţia tratării cronologice nu este dintre cele mai lipsite de temei. Indiferent cîte formule de emisiune de acest fel au mai existat, radioul rămîne mereu un instrument cu mari posibilităţi şi efecte în răspîndirea muzicii — iar efortul de educaţie muzicală, ca orice educaţie, nu trebuie practic să ia sfîrşit niciodată.

Şi pentru că tot nu am respectat vreo ordine în succesiunea „pe teren" a emisiunilor menţionate, mă voi referi în final la „Răspundem ascultătorilor", care are, fără îndoială, o mare priză la public — fiindcă întîmpină cele mai diverse întrebări care vin din partea unor oameni de pretutindeni, de la probleme de sănătate şi legislaţia familiei la chestiuni de filosofie. Cei solicitaţi de redactorii radio să răspundă sînt dintre cei mai avizaţi specialişti în toate domeniile abordate. Marţi, printre diversele întrebări, am avut plăcerea să ascultăm din nou un comentariu al lui Silviu Neguţ, care a vorbit acum despre aventuroasa, incredibila şi tragica existenţă a conchistadorului Balboa şi despre descoperirile acestuia, întru totul demne de luat în considerare pentru istoria civilizaţiei. Ca şi alte dăţi, comentatorul ne-a oferit preţioasele informaţii într-o formă foarte agreabilă.

Ioana Ieronim

plastică

p

O formaţie redutabilă

ŞTEFAN CÎLŢIA, MIHAI CIZMARU, ZAMFIR DUMITRESCU şi **SORIN ILFOVEANU** s-au orientat, din start, pe căile capabile să asigure înscrierea între coordonatele majore ale unei tradiţii văzută mai ales ca un punct de reper şi mai puţin ca un complex de indicaţii de urmat cu supuşenie. Receptivi şi cultivaţi, toţi patru au realizat din plin faptul că prin filtrul sensibilităţii imaginaţia artistică riscă să se înfunde dacă nu este dizolvată oportun în acea luciditate ce este apanajul exclusiv al unei reflecţii culturaliceşte fundamentată asupra finalităţii reprezentării. Convingerea lor pare a fi aceea că, departe de a-şi fi epuizat posibilităţile în planul expresiei, modul de a gîndi arta ca o permanentă punte de contact cu realul, în ce are el mai poetic, mai inefabil, nu este neproductiv ci dimpotrivă, generator de nou şi sugestii vizuale într-o lume terorizată de ideea că viteza înseamnă neapărat schimbare sau alterare a perspectivei asupra valorilor fundamentale ale vieţii. Punctul de plecare al fiecărei poetici personale credem că trebuie căutat aici : variaţiile stilistice ţin, desigur, de opţiuni şi preferinţe, de înclinaţii şi temperament, de structura propriilor concepţii artistice şi de ponderea diferitelor elemente în bagajul cultural al fiecăruia. Trebuie să remarcăm însă că demersul fiecăruia trebuie studiat cu temeinicie deoarece constituie o parte integrantă a unei **tendinţe majore** a artei noastre actuale. Faptul că patru artişti, tineri şi de un talent în afara oricărei discuţii, au ţinut să o afirme împreună, atribuie expoziţiei de la Muzeul de Artă al R.S.R. un caracter programatic.

Lirismul cu rezonanţe mitice al picturii lui **Ştefan Cîlţia** se altoieşte pe o obsesie a metamorfozelor în virtutea căruia regnurile se întrepătrund. Pînzele sale au o tonalitate gravă, rituală. O umanitate stranie şi primitivă există, par a spune, în afara sferei de voinţă a fiinţei umane.

Mihai Cizmaru, portretist şi peisagist remarcabil, îmbogăţeşte cu accente personale, dramatice, lecţia coloristică a unor iluştri precursori, insistînd în special asupra integrării tuturor componentelor imaginii într-un ansamblu de o concentrată materialitate.

Zamfir Dumitrescu, asociază cu îndrăzneală, în naturi moarte de o mare densitate cromatică, elemente aparent disparate. Obţine efecte de o prospeţime vizînd insolitul. Portretele sale au o siguranţă a punerii în pagină şi un rafinament al execuţiei care îl recomandă drept unul dintre portretiştii cei mai interesanţi ai momentului actual.

Sorin Ilfoveanu se prezintă cu o suită de peisaje unde rapiditatea şi nervozitatea tuşei, redusă uneori pînă la rolul de acceroriu grafic, definesc un spaţiu nostalgic al memoriei. Simple, dar în acelaşi timp clare şi convingătoare, imaginile sale exultă o vitalitate subliniată de cîteva linii de forţă care fac să graviteze în jurul lor toată compoziţia.

Expoziţia aceasta reprezintă, fără îndoială, o etapă importantă în creaţia celor patru. Ea marchează un moment de maturitate a unor artişti ce vor avea un cuvînt greu de spus în pictura noastră.

Grigore Arbore

muzică

m

Premiere camerale

După două stagiuni în care nu a mai avut un concert integral în Bucureşti, dar a desfăşurat o intensă activitate de propagare a muzicii româneşti peste hotare, formaţia Musica Nova s-a prezentat la recentul său recital ca la un eveniment marcant. Pentru aceasta erau pregătiţi şi ansamblul şi publicul, iar faptul a fost la înălţimea aşteptărilor. Musica Nova, în actuala ei componenţă — Mircea Opreanu, Paul Rogojină, Florian Popa, Marin Cezar şi Alexandru Pascu — onorează semnătura pe care o aşterne peste destinul unei compoziţii autohtone nu numai printr-o interpretare strălucită, dar printr-o pătrundere vizionară, meditată, în substanţa componistică, printr-o articulare ideală între sensul muzical şi acţiunea interpretativă. În concertul la care ne referim, elocventă a fost în acest sens haina sonoră conferită compoziţiei-text (mai bine compoziţie-cod) a lui Nicolae Brînduş — **Cantus firmus II**. În tradiţia notaţiei medievale, unde neumele nu desemnează sunetele propriu-zise, ca în notaţia modernă, ci doar sensurile intervalice ale acţiunii interpretative, Nicolae Brînduş oferă aici interpreţilor un sistem de norme pe care aceştia trebuie să le încorporeze în act sonor. Or, nu numai că rezultatul era o compoziţie deplin structurată, interesantă, atractivă, dar ea se situa exact pe linia gîndirii compozitorului, concretizată în alte lucrări, complet notate, în aşa măsură formaţia este familiarizată cu particularităţile şcolii componistice româneşti şi cu personalitatea autorului obiect.

Atunci cînd compozitorul face chiar parte din formaţie, comunicarea se realizează încă şi mai firesc. **Din lumea lui Brâncuşi** de Paul Rogojină este o muzică subtil aluzivă, încorporînd pretextul cu eleganţă şi muzicalitate. Plinurile şi golurile alternează elocvent, compozitorul mută anecdotica, o citeşte în registru sistemic şi nu aparenţial. Paul Rogojină descîntă materia sonoră, inspirat de modul în care marele sculptor va fi descîntat piatra. Tot bucurîndu-se de sonoritate, de data aceasta în sensul exuberanţei instrumentale, lucrarea **Culori** de Anton Şuteu se menţine cu orgoliu în registrul jocului sonor, al strategiei conflictuale în sine şi pentru sine, domeniu în care compozitorul acţionează cu aplomb, înscenînd evoluţia secvenţelor cu dezinvoltură.

În lucrarea Lianei Alexandra **Incantaţii II** există o vervă profesională, o maturitate şi o tehnică ce se transformă în instrumente sigure de convingere. Ochiul deja expert al compozitoarei sesizează virtuţile constructive ca şi impactul emoţional al „documentelor sonore" utilizate şi regia componistică va decupa apoi acest material brut în mod optim.

Logica scrisului ne-a făcut să lăsăm la urmă prima lucrare a programului, **Păsări artificiale** de Myriam Marbe. Fineţea tainică a acestei muzici, tăcutul sîmbure grăitor al puţinătăţii ei sonore sînt vocea unei meditaţii profunde, expresia unei naturi aflată în intimitatea de neînstrăinat a frumosului. Muzica este atît de plină de substanţă, încît comentariul shakespearian ales ca prolog — ultimile replici ale lui Prospero, din **Furtuna** — comunică sublimat cu textul muzical, în metaforizarea aceleiaşi stări de melancolie vibrantă. Cuvintele sînt aici tăcerea muzicii, iar „restul e muzică".

Costin Cazaban

PLANETE

Salonul olandez

Comentariu ? Jurnal ? Confesie ? Caiet de regie ? Mic manual bivalent prin care defilează fulgerător sau leneș viciul și virtutea, ziua, noaptea, chininile, mierea, așadar contrariile, antagoniile, polii opuși ? Ce este în esență acest SALON OLANDEZ, care se deschide cu un motto din **Farurile** lui Baudelaire, divagînd apoi într-o erupție de imagini, sofisme, considerații, refulări, arierplanuri, gînduri abrupte, însă eliberate avantajos, conturate ferm, cum încă nu a încumetat-o sau nu prea experimentase Vasile Nicolescu mai niciodată pînă acum, divagînd (spuneam) pe seama și în preajma a cinci pînze de Rembrandt, patru de Pieter de Hooch, cîte trei de Vermeer și Van Gogh, cîte două de J.H. Steen și Hieronymus Bosch, ca și asupra cîte uneia singure din Avercamp, Cuyp, Dali, Fabritius, Van Goyen, Hobbema, Jonkind, Lucas de Leyda, Van Mieris și Joss de Momper ? Deși actorii sînt mulți și partiturile diverse, de la **Curtea** lui Pieter de Hooch, curte a supremelor — pe spațiu limitat — latitudini (căci s-a cucerit acolo un timp al suspendării timpului și al suspendării cauzalității, eventual), care debutează pe clapele descătușării complete (sau echivoce ?) cu versurile : „Cine a spus că nu se poate ? / Totul este posibil", pînă la **Portretul artistului rîzînd** (Rembrandt), care drept final are — ca în statui, gradat și molinsitor — turneele, arpegiile și psihiatria rîsului (rîsul groparului a cărui minte umblă cu sorcova, al soldatului pomenindu-se că ospătează cu superiori, al celui care pentru întîia oară întîlnește marea, al celei ce se abandonează, al talazelor, în sfîrșit „rîsul celui care spune în zeflemea : **Lasă-te domnule de șotii, / nu vezi că nu se poate ?**") ; de la acele „drumuri care nu pot asista / la judecata din urmă" (Van Gogh) pînă la „Trișează cine poate, așa e veșnic jocul" (iarăși Hooch) ; de la „Se poate deci și asta : bîndețea să țină / pasărea fericirii pe umeri o veșnicie" (același Hooch) pînă la „el care [illegible] imite... pe hoțul căruia n-a putut să-i dea la mir cînd / șterpelea caseta cu bijuterii" (J.H. Steen), semiologia puterii [illegible] ceară al șerpilor [illegible] tea drumului dintre două [illegible] tul) cu nervozitatea și consternarea [illegible] cît de mult m-ai prădat ! / [illegible] cu iluzii și moarte [illegible] (spuneam) și partiturile [illegible] nile de cuviință, cu toată rigoarea [illegible] întregul ceremonial de remuntare la [illegible] inutil, doar un glas [illegible] rîsului totuși neprofilactic [illegible] sibil, petrecîndu-se „cu gura [illegible] morții", aproape de „roata care se prelinge pe cozile cailor" și de [illegible] țîrîitul de greieri, doar el [illegible] auzit, nu ca un [illegible] la deteriorarea generală : „[illegible] de ciudați / Și tot [illegible] dea / . . . . . . / hai să [illegible] nebunii / pînă cînd planeta [illegible]". Din cușca lui, sufletul [illegible] („să rîzi prin bîlciul [illegible] na lunecoasă și subțire") [illegible] de nebuni care se întorc [illegible] mintare". Această epidemie de hohote, a veseliei forțate și disperării incurabile, [illegible] fizica și metafizica, dar și [illegible] ne surprindem „rămași pentru o clipă [illegible] sufletului" : această „[illegible]", în interiorul căreia „toți [illegible] de aer", iar un papagal „rîde [illegible] cîte sînt pe pămînt", descarcă [illegible] și irigă forme de o originalitate [illegible] surprinzătoare confruntare cu [illegible] Vasile Nicolescu inventează tablourile, [illegible] energia, planurile, lumina și penumbrele tabloului său, el substituie pictura pe care o admiră și o gîndește pictura gîlcevei cu [illegible] șoaptelor răsturnate și de aiurea [illegible]. Pentru că nimic sau mai nimic din [illegible] zată de el (însă ce contează ?) nu seamănă [illegible] modelelor privite și comentate [illegible]. Specialitate ? [illegible] poeme să le semene.

Identitatea obiectelor cu care lucrează arta, oricît de neconformă cu obișnuitul [illegible] altcineva (în afară de [illegible]) [illegible] confuziei de roluri decît artistul.

Ești pictor și desenezi un om ca pe o șurubelniță și vine careva [illegible] să-ți spună că nu, tu nu ai făcut [illegible] n-ai făcut, nici nu trebuia să faci [illegible] șurubelniță și că tot cartierul, tot orașul, toată vietatea umană a secolului, da — a secolului — e gata s-o ateste, că evidența constatării [illegible] sare (ei, și ?) cît de colo în ochi. Bun, bun, bun, așa o fi. Dar n-aibă decît să sară cît de colo și să sară și ochii cu totul, pentru că nu acel careva, de pe trotuarul de [illegible], nici cartierul, nici orașul, nici secolul, nici evidența constatării, nici magazinele ori cataloagele cu șurubelnițe și în orice caz nici, nici, nici comentatorii de artă, de nivelul de expresia aceasta, nu ei au chemarea să se pronunțe, deoarece [illegible] categoriile cu care lucrează un artist și cu totul altele categoriile cu care lucrează viața.

Găinile desenate nu se compară ca să se mănînce.

Dacă nu știu care poet compară [illegible] — să zicem — cu o coconoiță, sau vîntul cu o copită de porc, sau Gangeie cu un [illegible], apoi n-o să-l judecăm la capitolul cunoștințelor legumicole, meteorologice, geografice ș.a.m.d. decît cu riscul de a fi limitați sau ridicoli. Pictorul nu e fotograf, sau vai de el dacă este ; scriitorul nu e sociolog, demagog, medic, statistician, agent electoral, economist sau caligraf de cancelarie, iar dacă da, apoi ce istorie literară îl va mai înregistra ? Niciuna.

Artistul inventă realitate, nu copiază realitatea. Iar dacă el rămîne, dacă prin opera sa înfruntă uitarea și timpul, atunci — măcar în parte — veacurile care vin vor numi realitate și vor „cunoaște" într-o considerabilă măsură ceea ce a fost realitatea propriu-zisă, prin ficțiunea lui (care este interpretare), prin șurubelnița, coropidele, imaginea copitei de porc și mațul ciudatului pictor sau ciudatului poet ce și-au scandalizat contemporanii.

Ce afirmam că o fi SALONUL OLANDEZ ? Răspunde Vasile Nicolescu : „Copilul / ca un greier albastru / întors din muzică".

Ion Caraion

NOSTALGII MONAHALE (2)

Cert este că în urma unui nou incident cu vicarul, monahul Iosif și-a tăiat părul, s-a dus țintă la mitropolit și i-a declarat că el a isprăvit-o cu călugăria. Bătrînul a încercat să-l înduplece, dar fără izbîndă. Tînărul avea ochii plini de lacrimi, hotărîrea lui era de neclintit.

— Și ce vrei să faci ? l-a întrebat, în cele din urmă, cu mare mîhnire, mitropolitul.

— Deocamdată vreau să plec în străinătate, o vreme să nu mai știu de nimeni și de nimic.

— Și unde vrei să te duci ?

— Nu știu, probabil în Elveția.

— Ai pe cineva acolo ?

— Nu am pe nimeni.

Gheorghian și-a adus aminte că superiorul unei mari mînăstiri catolice din Friburg, care avea și universitate, îi fusese coleg de studii în Franța. I-a dat lui Arghezi o scrisoare de recomandare și ceva bani și l-a lăsat să plece.

Aici aș vrea ca pe marginea amintirilor mele să fac un mic comentar. Din ziua aceea, Arghezi nu s-a mai considerat pe sine călugăr, iar aceasta este esențial pentru controversele de mai tîrziu ale istoricilor literari. În accepția ei clasică și strictă, călugăria este un act absolut personal, iar abandonarea ei e un act tot atît de personal. Nu există „numire" în călugărie, și nici „destituire" (cu excepția unor grave încălcări ale disciplinei). Ea este asumată voluntar și poate fi părăsită tot numai printr-un act de voință personală. Faptul că ierodiaconul Iosif Theodorescu a părăsit cinul monahal în 1905 dar pronunțarea excluderii lui s-a făcut de abia cu șapte ani mai tîrziu nu [illegible]

[illegible]

L-am cunoscut pe Tudor Arghezi

«Amintiri la statura ceasului de-acum» (IV)

Evocări de Valeriu Anania

[illegible] ochiului, un șarpe de baltă [illegible] supărat că-i tulburasem [illegible] poetului s-a oprit pe unul din [illegible] s-a întîmplat întîia lui zguduire [illegible]. Potrivit unei pravili străvechi [illegible] zilele noastre s-a subțiat de tot — [illegible] al unui călugăr nu era pus [illegible] doar înfășurat în manție, legat cruciș [illegible] lăsat astfel în groapă. Sub cap i se [illegible] pe care i se săpaseră numele [illegible]. După șapte ani, rămășițele erau [illegible] spălate ritual cu vin și untdelemn [illegible] de sub necropolă, oasele [illegible] într-o movilă din mijloc, unde [illegible] aștepte ceasul trîmbiței. Inscripția de [illegible] strămuta pe craniu, cu cerneală [illegible] o astfel de inscripție căzuseră ochii [illegible] l-am auzit strigînd :

— [illegible] părinte Visarioane, aici te găsii ?

[illegible] fost acel Visarion și cît de scumpă [illegible] amintirea, n-am știut atunci, și nici acum [illegible] seama dacă era vorba de starețul [illegible] de un altul.

[illegible] la stăreția nouă, o casă care acum [illegible] există, lîngă poarta cetății, împreună cu [illegible] bătrîni. Arghezi mînca fără poftă. [illegible] la ai lui cei de demult. Își amintea [illegible], întreba de el și răspunsurile erau [illegible] cînd bătrînii nu ridicau din [illegible] murit demult. A plecat la Sfîntul [illegible] mai întors. Și el a murit. L-au [illegible] în pădure. S-a strămutat la Căldăru[illegible] acolo. Poetul devenea tot mai [illegible] ce-și da seama că e ultimul [illegible] din generația lui monahală. Și, [illegible] era să fie așa. La un moment dat a

numai noi, cei trei veniți cu trăsura. Casa — acum muzeu memorial, pe peretele căruia se află și o placă întru amintirea lui Arghezi — era pe atunci nelocuită, tăcută pe marginea bălții. Poetul s-a stăpînit pînă în momentul cînd a intrat în fosta lui chilie și a dat cu ochii de firida în care-și ținuse cele cîteva cărți, ale cărei ușițe încă mai purtau vopseaua de odinioară, veche și cenușie, scorojită de timp. Atunci poetul și-a prins capul în palme și a prins a plînge cu adevărat, abandonîndu-se luiși într-o cascadă de sughițuri. Eu și Baruțu ne-am făcut semn, am ieșit tiptil din odaie și am rămas pe ceardac pînă ce poetul, ușurat de lacrimi, a venit la noi să ne mulțumească de singurătate. Ne-am continuat plimbarea pe lîngă trestii și ne-am oprit pe latura dinspre răsărit a cetății, unde vechiul zid mai stăruia doar cu cîteva palme de la pămînt. Era spre asfințitul soarelui, în prag de vară, și liniște mare stăpînea peste ape. Tăceam și noi, cu ochii pierduți în gînduri. Nimeni nu mai zicea nimic. Și nu știu ce mi-a venit atunci, că m-am pomenit recitind, nemișcat, cu glasul scăzut, uitîndu-mă peste baltă :

„Sufletul meu își mai aduce-aminte
„Și-acum și ne-ncetat de ce-a trecut,
„De un trecut ce-mi e necunoscut
„Dar ale cărui sfinte oseminte
„S-au așezat în mine făr'să știu
„Cum nici pămîntul știe pe-ale lui,
„În care dorm statui lîngă statui
„Și-i zăvorît sicriu lîngă sicriu..."

Am dus poemul pînă la ultima lui treaptă și am tăcut. Tăceam toți. Astăzi mă gîndesc că, fără să-mi fi dat seama, săvîrșisem un act de cruzime. Într-un tîrziu, mi-am întors capul. De sub ramele ochelarilor lui Arghezi se scurgeau, liniștit, două șiruri de lacrimi, pe care el nu mai încerca să și le rușineze.

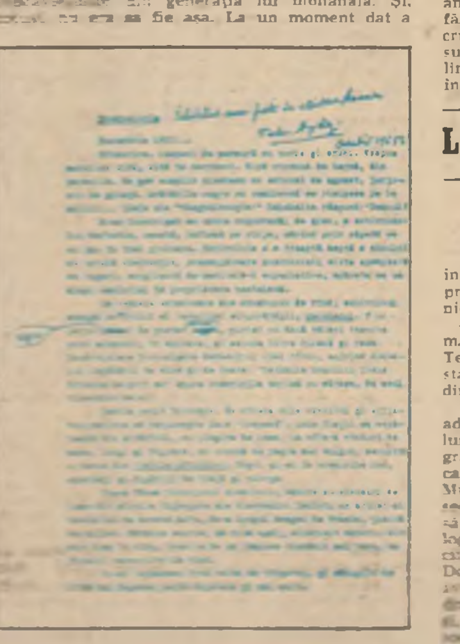

[illegible] început să povestească despre fratele Petre [illegible]

— Părintele Partenie !

[illegible]

— Frate Petre, blagoslovește ! Am venit să te văd, frate Petre !

[illegible]

— Frate Petre, nu mă mai cunoști ?

[illegible]

— Eu sînt Tudor Arghezi ! [illegible]

[illegible]

O altă întîlnire din ziua aceea avea să fie și mai zguduitoare. La stăreția veche ne-am [illegible]

LITERARE

Lui Arghezi îi datorez, cu veșnică recunoștință, debutul meu editorial.

Am început să scriu **Miorița** în vara lui 1950, după ce poetul îmi spulberase îndoielile și mă încredințase că sînt pe un drum propriu, bătut, timp de douăzeci de ani de ucenicie, cu propriile mele tălpi.

— Literatura ? : O mie de inși se aruncă în mare și numai cîțiva ajung pe țărmul celălalt. Te văd printre cei de dincolo, deși valurile îți stau împotrivă. Înoată și ține-ți condeiul între dinți, precum cîinele bățul. Eu așa am făcut.

Am lucrat la piesă vreme de trei ani și nu-mi aduc aminte ca în acest timp să-i fi citit ceva lui Arghezi, deși continuam să-l văd. Mai degrabă aș crede că i-am recitat din ea un oarecare număr de versuri, plimbîndu-ne prin livadă. Munceam cu dîrzenie, învăluit într-un orgoliu secret. În primul an nu am făcut altceva decît să exersez polimetria versurilor în planul psihologiei. Fragmente, pe măsură ce le scriam, îi citeam lui Ion Luca, în casa căruia, la Vatra Dornei, am lucrat două veri și de la care am [illegible]

[illegible]

M-a poftit în chilia lui și mi-a citit fragmente din **Cîntare omului** ; ceva mai tîrziu, din 1967, (dacă nu cumva le pomenesc de-a-ndoaselea). [illegible] o generație de tineret se ridica fără a-l cunoaște. În societate ieșea foarte rar, și atunci era tratat ca un oarecare. Odată m-a invitat să-l însoțesc într-o sală de teatru, unde ginerele său din acea vreme, actorul Mircea Anghelescu, participa la un concurs de promovare în arta dramatică cu un text din Shakespeare în traducerea socrului său. Nu prea multă lume pe scaune : familiile actorilor și, probabil, colegi. În față, juriul. Orice concurs produce emoții, și nu numai pe scenă. Mircea Anghelescu ratase un final din primul act, împiedicată, cortina nu-i căzuse exact pe ultima silabă, și era nervos. Scena trebuia reluată. Văzînd că în sală se fumează, Arghezi și-a aprins o țigară. După numai două-trei fumuri, un oarecare responsabil s-a ridicat cu autoritate și a întrerupt scena :

— Vă rog, stingeți țigările ! Nu au voie să fumeze decît tovarășii din comisie.

Arghezi era singurul din spate care fuma.

— Scuzați-mă, a zis el omorîndu-și țigara, nu știu de ce aveam impresia idioată că fac parte din comisie.

Incidentul nu a fost luat în seamă, concursul a continuat fără să se noteze că beneficia de un text Shakespeare-Arghezi și că tălmăcitorul era de față. Acesta, la rîndul său, nu s-a arătat indispus de anonimat ci mai degrabă de faptul că eu îi apărusem, pentru prima oară, într-un costum civil.

— Nu-mi placi așa. Noroc că ai barba deasă și nu ți se vede prin ea nodul de la cravată...

Viața literară trecea pe lîngă el cu suverană suficiență de sine. Unele articole denunțau, asmuțitor, o așa-numită „literatură de sertar", a celor ce erau bănuiți că scriu fără să publice.

— E o mare nerozie, exclama Arghezi. Sertarul trebuie să facă parte din recuzita obligatorie a adevăratului scriitor. Numai în gazetărie, foaia de pe masa de scris pleacă direct la tipar. Literatura își pretinde un stagiu intim de așteptare, de luni de zile și uneori de ani. Sertarul e un fel de purgatoriu, de unde pagina pleacă în veșnicie sau în neant.

Încurajat de asemenea povețe, m-am hotărît să țin și eu piesa la adăpost de ochii maestrului și să i-o arăt doar cînd o nouă lectură, atentă și severă, îmi va șopti că merită.

— Îmi spuneai că scrii o **Mioriță**.

— Mai am încă mult de lucru. Las'că v-o arăt eu.

Începînd cu 1953 sau 54, Arghezi reintra în literatură cu traduceri din Krilov, cu versuri pentru copii și cu pagini din trecut. În primăvara lui 1955 triumfa cu 1907 (fostă „literatură de sertar") și era decorat cu Ordinul Muncii. De ziua sa de naștere, m-am întîlnit la Mărțișor, ca de obicei, cu soții Gherghinescu-Vania, cam pe la ora unsprezece. Arghezi nu era acasă, doamna Paraschiva ne-a rugat să-l așteptăm. S-a întors într-o mașină, urmat de alte mașini și de o droaie de editori, redactori și reporteri, care i-au umplut biroul cu volume noi, frumos legate în piele. După urările de rigoare, și la o vreme, noi, cei trei, simțindu-ne cam de prisos, ne-am pomenit într-o odaie de alături și am rugat-o pe Paraschiva să-l cheme puțin pe soțul ei, fiindcă am vrea să ne luăm rămas bun.

— Cum se poate ? ne-a întîmpinat el. Dumneavoastră rămîneți cu noi la masă.

Apoi, țintindu-ne prin ochelari :

— Dumneavoastră ați venit la mine, în ziua asta, și atunci cînd domnii de alături nu veneau.

Am prînzit împreună și am rămas pînă către ora cinci, cînd se anunțase vizita lui Beniuc. În timpul mesei, Domnița Gherghinescu s-a arătat consternată că amfitrionul primise în dar o mașină. De fapt, nu era o mașină adevărată, ci o „Ifa", mică și cochetă, pe care Mitzura s-a și grăbit s-o boteze „Ifița".

— Și chiar ați acceptat, maestre ?

— De ce nu ? a zîmbit el lejer. Crezi dumneata că eu nu merit o mașinuță în schimbul unei tipografii ?

În același an, poetul devenea membru al Academiei. Prin oraș circula anecdota că Arghezi aștepta în fața casei cînd un oarecare director a venit să-l conducă la Academie.

— Vă cer iertare, maestre, a zis acesta sărind din mașină cu ochii la ceas, am întîrziat cu zece minute.

— Asta n-ar fi nimic, dragă domnule, a răspuns poetul, mie mi se pare că ai întîrziat cu zece ani.

I-am povestit-o la proxima mea vizită, așa cum o auzisem, iar el mi-a confirmat-o rîzînd.

În același an l-am întîlnit, la Mărțișor, pe profesorul Alexandru Balaci, pe atunci redactor șef al Editurii pentru Literatură, căruia Arghezi m-a recomandat drept scriitor și pe care l-a făcut să-mi spună că așteaptă de la mine un manuscris. Am explicat că nu am decît simple încercări, că încă nu sînt pregătit pentru tipar și că maestrul exagerează. După plecarea oaspetelui m-am înfuriat de-a binelea și i-am reproșat lui Arghezi că vrea să mă nenorocească.

— Dumneavoastră ați debutat la patruzeci și șapte de ani ; eu nu am decît treizeci și patru, încă mai pot să aștept.

— Eu am ieșit de unul singur și mi-a fost greu. Dumitale ți-am făgăduit că-ți voi prefața întîia carte și am de gînd să mă țin de cuvînt. I-am spus-o și lui Balaci. Fă-ți un volum și du-te la editură, dar te sfătuiesc să stai de vorbă numai cu el, nu și cu Petru Dumitriu, ăla e un tip care-mi displace.

— În orice caz, nu am de gînd să încep cu poezii.

— Începe cu ce vrei, dar fă-o.

Ce ciudate sînt resorturile memoriei ! Ziua în care Arghezi îmi spusese că-mi va prefața întîia carte ar fi trebuit să însemne o culme a emoțiilor mele de scriitor, o dată pe care s-o înscriu cu chinovar în calendarul devenirilor mele spirituale. M-am căznit deseori, și nici acum nu-mi pot aminti cînd, unde și în ce context a făcut-o. Poate că, la vremea ei, am luat-o drept o glumă gratuită, vecină cu ironia. Sau poate că nu gîndeam că o să ajung vreodată la tipar. Scriam ca să scriu, căci altfel nu se putea. Acum, cînd făgăduința devenea certitudine, eu mă făceam arici și-i opuneam perspectivei o rezistență cu țepi. Nu cred că era vorba neapărat de modestie, nici neapărat de ambiția unei lansări glorioase. Rezistența mea a durat vreo doi ani, atît cît au durat și insistențele maestrului. Pînă la urmă, am depus manuscrisul **Mioriței** la editură și de abia atunci i-am dat și lui un exemplar, să-l citească și să scrie prefața. Cîteva luni de zile nu mi-a vorbit nimic despre el, nici că l-a citit, nici că nu l-a citit. Părerea nu i-am aflat-o decît la 7 ianuarie 1958, de ziua numelui său. Poetul, din motive de sănătate, se mutase într-o casă din Piața Aviatorilor și acolo l-am găsit pe profesorul Al. Rosetti, căruia, prezentîndu-mă, i-a vorbit, în fața mea, cam în termenii pe care aveam să-i citesc, ceva mai tîrziu, în **Predoslovie**. De abia atunci am început să fiu fericit și să cred că voi fi autorul unei cărți. La 3 iunie primeam o copie a prefeței, dactilografiată, cu corecturi de mînă și semnată autograf. Nu însă din vina editurii au trebuit să mai treacă încă șapte ani pentru ca manuscrisul meu să reintre în circuitul lecturilor de rutină și referatelor de rigoare. Conducerea se schimbase, director era Ion Bănuță, Mihai Gafița funcționa ca redactor șef. Nu mă puteam plînge, bunăvoință era destulă, dar lucrurile mergeau destul de greu. La 21 mai 1963, poetului i se sărbătorea vîrsta de 85 de ani. Casa lui, atunci în strada Arhitect Cerchez, era plină de notabilități literare. La cupa de șampanie, amfitrionului i s-a năzărit să se intereseze public de soarta cărții mele și i s-a făgăduit că aceasta va pleca în curînd la tipar.

— Nu de alta, a adăugat el, dar sînt nerăbdător să-mi văd și eu prefața publicată.

Pe scaunul din stînga mea era Veronica Porumbacu.

— În cinstea **Mioriței** ! mi-a șoptit ea ciocnind cupa.

Atunci am știut că nu va mai fi nici o piedică. Manuscrisul ședea de multă vreme la Mihai Petroveanu, pentru ultimul referat.

În vara aceluiași an, Arghezi, suferind de ochi, a plecat la Geneva pentru tratament. La 11 august, Baruțu, care-i slujea drept secretar și tahigraf, îmi scria din hotelul La Residence : „Mai încet, mai cu pauze, paginile **Predosloviei** au fost recitite și corectate în cîteva locuri cu cerneală — cred că totul e suficient de citeț. Tata îmi spune să-ți scriu că e o predoslovie cu binecuvîntare literară, cele trei degete de închinare fiind și cele ale condeiului. (...) Mă grăbesc, după ultima lectură făcută cu glas tare și cu ascultarea atentă a lui Tata și a maică-mi, să-ți expediez plicul în București. Te rog fă o copie și pentru mine. Datarea — două date și două localități — ar vrea Tata să rămînă așa cum a corectat-o".

Întors la București, Arghezi mi-a dăruit dactilograma originală a **Predosloviei**, cu o dedicație autografă pe prima pagină, datată Octombrie 1965. Cartea era trimisă la tipar, dar în aceeași lună eu plecam, pe multă vreme, în America unde aveam să editez, de-a lungul anilor, nu mai puțin de unsprezece almanahuri. Arghezi mi-a dat o colaborare pentru primul din ele, dar nu a mai apucat să-mi dea și pentru cel de al doilea. La despărțire m-a întrebat dacă lăsasem la editură și o poză. Așa ceva nu-mi trecuse prin minte. Eu, poză ? Cred că am și roșit.

— Cînd ajungi la New York, să-ți faci o poză și s-o trimiți la editură. Sau mi-o trimiți mie și le-o dau eu. Să-i spui fotografului să-și pună firma pe ea, în față, să se vadă. Vor fi destui care să se bucure. Dacă nu trimiți poza, să știi ca-mi retrag prefața.

Poza am făcut-o pe Broadway, într-un studio care se chema „Blue Bird".

Cartea a apărut în anul următor și am primit primul exemplar cu poșta aeriană. Splendid tipărită, cum de atunci nu am mai avut alta, am luat-o cu mine la o plimbare, seara, prin uriașul furnicar al metropolei, unde mă aflam cu unele treburi. La întoarcere mi-am găsit colegul, cu care împărțeam o cameră de hotel, așteptîndu-mă.

— Ce e prin oraș ?

Eram vesel, foarte vesel.

— Nenorociții ăștia de americani sînt încă insensibili la cultura europeană. De un ceas mă plimb pe Broadway cu o capodoperă sub braț și nu mă ia nimeni în seamă. Nici măcar televiziunea.

— Capodoperă ? a rîs el. Ai și început să ai fumuri.

— Ce fumuri, frate dragă ? Capodopera e aici, pe primele șase pagini.

Peste un an reveneam, temporar, în țară și găseam două morminte, cu țărîna încă proaspătă, în grădina Mărțișorului.

— Vă mulțumesc, domnule Arghezi ! Și mă rog de iertare dacă aceste amintiri vor fi tulburat ceva din îndelungata, sfînta noastră sufletească intimitate. Le-am spicuit de ici și de colo, la statura ceasului de acum. Pentru celelalte e încă prea devreme. Sau, poate, prea tîrziu.

Un mare artist

Urmare din pag. 1

texte publicate justifică neîndoios aprecierea descoperitorului său, Onisifor Ghibu, că am avea de-a face cu un adevărat Anton Pann al Ardealului. O mare fluență și naturalețe a expresiei, pe linia exultantă a unei sensibilități ce sesizează mai ales caracterul miraculos și starea de grație a existenței, cu întreg parfumul vocabularului popular, ar putea să aducă în conștiința noastră o realitate literară imposibil de ignorat în continuare. Dacă nu ne înșelăm, editura **Dacia** din Cluj-Napoca pregătește o ediție a culegerii fundamentale a imnelor lui Picu Pătruț, **Stihos adică Viers**, cu splendide ilustrații. Apariția cît mai urgentă a unei asemenea cărți, în îngrijirea competentă și devotată a lui Octavian O. Ghibu, este un act de cultură ce se dispensează de orice justificare. Picu Pătruț aparține galeriei de mari figuri ale neamului românesc, cu trăire artistică de intensitate și amploare cu nimic mai prejos decît ale unor personalități de pe alt meridian, purtînd nume oricît de sonore.

Dar ce miniaturist a fost Picu Pătruț! Contemplînd ilustrațiile la **Biblia** de la St. Petersburg sau cele de la **Stihos adică Viers**, te uimește mai întîi familiaritatea tratării motivelor, vigoarea liniei pusă în slujba unei narațiuni elementare, însă foarte dinamică. Personajele biblice sînt țărani și păstori din Săliște, ele agită măciuci de oieri, fînațurile și holdele lor sînt ușor recognoscibile, iar casele seamănă cu cele de la noi, chiar cînd se vor castele. Povestea oamenilor este aceeași [illegible] suri codificate de [illegible] descifrat mai apoi în existența [illegible] limbajul lui Picu Pătruț nu trebuie să ne înșele [illegible]. El a fost un observator [illegible] vieții „călugărul" [illegible] n-a însemnat altceva decît [illegible] ce a descoperit toată [illegible] realității imanente. Cu [illegible] Picu Pătruț [illegible] bogăție a desenului [illegible] Se află aici plăcerea de a vedea [illegible] cum și admirația [illegible] spirituală. El descifra [illegible] forțe mai adînci, dar nu prin abstractizare, prin atenuarea datelor realității [illegible] prin îngroșarea lor, de [illegible] efectul [illegible] al imaginilor sale.

Destinul mare al artei lui Picu Pătruț se află abia la început. Vom descoperi în el un Rubliov autohton, și nu va depinde decît de noi să-i înțelegem mesajul artistic și să-l trăim cum se cuvine. Pînă atunci, să ne amintim că manuscrisele sale ilustrate au circulat pe la meșterii iconari din Ardeal, ajungînd în Maramureș și constituind modelul de urmat pentru multe generații de zugravi ce au împodobit lăcașuri prin satele românești și au reprezentat cea mai deplină expresie a spiritualității noastre, în condițiile cînd realitatea națională se citea în icoane și se cînta în imne, iar dealurile și munții din Ardeal se vedeau tot timpul ca în miniaturile binecuvîntatului crisnic din Săliște.

Încredere

Urmare din pag. 1

[illegible] cu „o conduită politică, morală și [illegible] care să le asigure un înalt prestigiu în fața maselor", oameni ce „prin faptele lor sînt exemple înaintate pentru toți cei în mijlocul cărora trăiesc și muncesc" — cum atît de limpede se subliniază în „Codul principiilor și normelor muncii și vieții comuniștilor, ale eticii și echității socialiste".

Votîndu-i pe ei, votăm țara de azi și de mîine în mersul ei impetuos spre comunism, votăm cerul senin al lumii noastre contemporane. Îi cunoaștem și ne cunosc. Sînt oameni proveniți din mijlocul nostru, investiți cu acel patos al dăruirii pentru binele obștii. Vor fi oțelari și mineri fruntași în producție, maeștri ai recoltelor bogate, care după terminarea programului propriu de lucru vor începe un alt program de activitate — în folosul semenilor care le-au dat mandatul să-i reprezinte. Vor fi intelectuali și alți oameni, din toate păturile sociale, vor fi, desigur, scriitori și savanți care, între două fulgerări de gînd așternute pe coala de hîrtie, se vor gîndi cum să rezolve, la parametri înalți și cît mai operativ, cutare sau cutare problemă vitală pentru cartierul, pentru orașul sau județul de care răspund.

Aceștia vor fi aleșii noștri, aleșii națiunii. Îi vom alege cu convingerea că sămînța încrederii în ei, sămînță atent pregătită, nu va cădea pe piatră seacă, ci va da recolta așteptată.

Votînd candidații Frontului Democrației și Unității Socialiste, votăm viitorul patriei și rodirea plenară a viselor noastre.

Altfel spus, ne votăm pe noi înșine.

atelier literar

poșta redacției

B. MARIAN : Par să fie niște pagini „de adunătură", rămășițe din caiete, bruioane, etc., lucruri, în general, sub nivelul știut (nivel care, nici el, nu prea se lasă depășit, cam de multă vreme...). Mai bine, în „M-am schimbat", „Poem gnomic", „Ulise".

R. VAIDA : Însemnări de jurnal, inteligente, de observație fină, nuanțată, pătrunzătoare, de un valabil umor sec (nițel forțat, uneori, în insistența unor întorsături de frază), cîteva pagini interesante, care deschid perspective promițătoare (mai ales, „Autoportret", „Flexorul"). Merită să luați în serios aceste aptitudini.

E. RADU : Am primit ; dați un telefon.

M. VĂLUREANU : E o adiere lirică, în paginile dv., înclinate mai curînd spre forme ludice, „în sine", ușor suprarealiste. Dar, de vreme ce sînteți la al doilea volum, cum spuneți nu v-ar deranja, oare, să debutați din nou în umila noastră rubrică pentru începători ?...

LIA VERITALIA : Cîteva pagini nițel mai înfiripate („Capriciu II", „Eșecul", „Poem ireversibil") dar rugămintea dv. depășește sensibil nivelul valoric.

GR. HOJMA : Lucruri din ce în ce mai bune : „Aparțin", „Ochiul", „Timp" (cu finalul în scădere), precum și ciclul numerotat.

V. VIDRIAN : Ceva mai bună, tehnic vorbind, „Capricii", fără a depăși nici ea, nivelul unei „fotografii" convenționale, de serie („retușul" fiind necesar și aici, mai ales în privința expresiei, stilului, cam nesigurel. Cealaltă, mai puțin echilibrată, cu lungimi și insistențe, pregătește îndelung, meticulos, o „poantă" de la început previzibilă (după atîtea preparative, se cerea, poate, un final mai „tare", o surpriză, o „taină"...). Redactarea, și mai nesigură. Totuși, în ansamblu, lucrurile par în progres, deși siguranța și abilitatea compoziției, a expresiei, sînt încă de dorit, iar temele rămîn prea mult într-un spațiu minor, periferic.

D. V. LIMAN : Ne-a bucurat mesajul dv., pe cît de neașteptat, pe-atît de prietenesc, bunele vești profesionale pe care le cuprinde, precum și delicatele stihuri care-l însoțesc. Mulțumindu-vă pentru toate și dorindu-vă, la rîndul nostru, toate cele bune, vom reproduce aici (spre zîmbetul complice al corespondenților noștri, agasați uneori de formula noastră-tic) versurile inspirate de „Să vedem ce mai urmează", în care v-ați ostenit să descoperiți generoase semnificații : **S-a aprins și azi un gînd, / Să vedem ce mai urmează. / Ochii stelelor stingînd, / Noaptea, cine o veghează ? // Gîndul parcă prevestea / Că te profilezi în astru. / Năzuindu-te o stea, / Știi să-n-duri adîncu-albastru ?... // Poezia dragul meu, / Numai spiritu-l serbează. / Îi e cîine, am și zeu... / ...Să vedem ce mai urmează !...**

D. DIAMANT : Cîteva pagini consistente : „Piramida", „Istoria", „Eterna ninsoare", „Cînd nu eram". „Celesta" ar fi putut să apară la timp, dacă ne-ați fi trimis-o... Întrebarea dv. e destul de ușoară, dacă n-ați uitat vechiul principiu al lui „Să se revizuiască, primesc ! Dar să nu se schimbe nimic !". (Dar... „nu spera și nu ai teamă"...).

M. D. MATEICIUC : Versurile sînt încîlcite, confuze, lipsite de spontaneitate și freamăt, mai mult o făcătură greoaie. Prozele sînt invadate de un metaforism delirant, „poetizat" dulceag, pînă la nimicirea totală a tramei epice și a înțelesurilor ei (mai ales în „Visul unei nopți de iarnă"). Celelalte fragmente, dincolo de meteahna semnalată — nesemnificative, modeste, nu tocmai îngrijit scrise.

G. F. TĂNĂSELEA : Nu răspundem decît în cadrul acestei rubrici..

ȘT. BG. TEODORESCU : Sînt lucruri bune, în acest manuscris : cîteva sondaje destul de pătrunzătoare în psihologia și problematica vîrstei respective, cîteva personaje schițate convingător (printre prea multele puse în mișcare — din care, o bună parte rămîn palide, fără contur), etc. Dar textul își propune prea mult, față de proporțiile lui limitate. În cele 20 de pagini, derulează, de fapt, un roman, cu mai multe „fire" de intrigă, oarecum paralele, care abia încep să se desfășoare și să se adîncească — să se interfereze, chiar pe ici-pe-colo, dar încă superficial, fără implicații de fond și de amplitudine — neavînd încă timpul să se „înnoade" firesc, să configureze un miez epic viguros, incandescent (care să polarizeze în chip natural evenimentele, eroii și problematica lor). Tocmai ne întrebam, la ultimele pagini, cum veți reuși să adunați aceste fire oarecum disparate, într-o „soluție" omogenă și totală... Era imposibil în limitele date. Și atunci ați recurs la un truc, „scoțînd din pălărie" un epilog forțat, artificial, inaderent la planul desfășurării reale a lucrurilor (pe care nu le rezolva în nici un fel). E de reflectat. Rămîne, însă, în picioare un lucru : acela că mijloacele prozei nu vă sînt străine și că ne putem aștepta din partea dv. la performanțe din ce în ce mai bune.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Oglinzile

Oglinzile
se acoperă
cînd cineva pleacă dintre noi
se scot pe străzi
la mare bucurie
în fața lor
nu se servește masa
se sparg
aducînd ireversibil necazuri.

obsedează
înlănțuind construind cotraje
pentru robii săi

Aranjarea chipului
După oglindă
E o negare a
Lui.

GH. H. COTEA

Semnul Phidias

Atît de intens să gîndești opera,
încît s-o naști prin tîmplă
precum zeul ;

sau și mai mult : tu însuți
să devii opera —
așa cum demult
un necunoscut a lăsat pe pămînt
semnul Phidias.

MIHAI MALDA

Recunosc

Eu
Manole
părinte al zidurilor și fiu
al acelora totodată

din necuprindere cu privirea
recunosc a-mi fi dărîmat zidirea
mereu și mereu — pînă ce pietrele
au crescut de-a dreptul
pe trupul meu

recunosc a-mi fi înșelat calfele
prea cuprinse de trebi pămîntești
care nu m-au ghicit
sub straiele-mi femeiești.

NEAGU MARCEL-CIUCAȘU

Teodor Răducan : „Veneția în ianuarie"

Teodor Răducan : „Lumină pe Acropole"

Teodor Răducan : „Ritmuri arhitecturale" (Veneția)

Zadarnic

Zorii dezleagă livada
de singurătate
din stelele licărind pe cer
n-au mai rămas decît
cîteva pete
vorbele tale îmi sună
în urechi
ca niște chei
gărgăritele adună întunericul
în sicrie de somn
dar luna în apa rîului
roasă de vîrcolaci
e albă ca varul
zadarnic încerci
s-o vindeci
cu-o ramură înflorită
de tei...

G. M. BUCOVICIOR

Periferia

Periferia fardată-n noroaie
precum iubita de sîmbătă
și duminică a soldaților liberi
periferia căzută-n baloturile albe
și trecătoare ca păsările sezoniere
mereu două-anotimpuri cleioase
disputîndu-și periferia
cu violența și constanța
legilor nescrise
două-anotimpuri confundabile
ca spaimele solitarilor
iată periferia
etern încurcată-ntre gleznele gării
printre orologii curg trenuri
din toate orele
și o femeie blondă
își ruginește fruntea
pe roua liniei ferate
în căutarea trandafirilor.

MIRUNA ILIAN

Indescriptibilul miracol al vieții

Urmare din pag. 1

rente, cînd nu se substituie, dacă nu se substituie chiar. Fiindcă, sugerează el — după cohorte de filozofi, odată cu nașterea apare de fapt și începutul morții, moartea în perspectivă, începe consumarea, derularea unui nou ciclu, evoluția **rodului care e rodit** și care la rîndul lui **rodește** : „Cînd m-a născut, mama, / pe-o masă, întinsă, / cumplit suferea, / mama mea cea bună / pe-o masă ; / dar pe cealaltă / mama mea moartea, / goală, lungită, surîdea / atît de frumoasă, / mama mea moartea / surîdea, / căci copilul ei mă nășteam / fără ca ea să sufere." (alt „Turn").

Experiența morții — își dă seama poetul, luîndu-și distanța față de, bunăoară, Eminescu — nu se capătă în nici un fel, oricîți morți și oricîtă moarte ai vedea. Nu învățăm să murim niciodată cu alte cuvinte — și poate chiar aceasta este bucuria unei vieți despre care știm că se va sfîrși, fără a ne înspăimînta tot timpul de curmarea ei la un moment dat : „lungește-te fără teamă la pămînt, îmi spun, / și-așteaptă / pînă se va deschide să te sugă ! / Ce să caut / cu mîna aceasta pe care mi-o lipesc de gură ? / Ce tremurător / e degetul acesta pe care-l duc la tîmplă ! / Ce nesigur / e omul acesta pe care-l plimb cu mine !" (și alt „Rod").

În întreaga sa lirică, însă, Cezar Ivănescu își exprimă nemăsurata lui dorință de **a exista**, setea nemărginită de **a fi** — tot din conștiința perisabilității ființei noastre, ca și din spaima reintrării în neant — fără întoarcere : „Gîndul meu monstruos de a fi, și a fi" — îngrozit de perspectiva pierderii de sine prin moarte (sau poate „doar" agasat de această perspectivă !), după care lumea nu va mai fi percepută de el decît **mediat** și fragmentar, prin numai elemente metamorfozate ale fostei lui alcătuiri : „Cu-acei cu care nu m-am întîlnit pe pămînt / Ciclica moarte mă va împreuna relucrînd. / Prin aerul trupului meu, incomplet, / Va rîde cu ochii de păsări, secret, / Gîndul meu monstruos de a fi, și a fi / Nelimitat ca-ntr-un timp de copii, / Ca-ntr-un spațiu larg în care nu-i timp / Ți se pare, ca-ntr-un spațiu teribil. / Oare prin moarte voi fi mai sensibil ? / Degeaba va bate inima ta / Ca un măr în copac, cerînd voie să cadă / De durerea din sîmburi ! / Nimeni n-o să mă vadă..." („Dedicație").

Rodul care sîntem, crede autorul în poemele sale, se naște din durere și poartă durerea în lume...

Mai mult, — descumpănirea pătrunderii în lumină este atît de mare, încît poetul s-ar dori întors înapoi, în liniștea primordială, unde nu-l mușcase încă durerea : „...Convulsii de spaimă în mine-ai stîrnit, / Și în lume suferințele mari se făcură ; / Iubirea-n călcîi atingîndu-mă, / Mă umplu doborîndu-mă cu ochii-n țarînă..." (același poem).

Epopeea aceasta a vieții și a morții — succedîndu-se, îngemănîndu-se, privită **ca rod** al materiei ori al principiului suprem — este și cîntată și deplînsă în numeroase alte texte (din care nu lipsesc elegiile, bocetele, „baladele", cantilenele, aubadele) : în versuri nervoase mereu, „bolnave", sacadate, ludice, „studiat „necontrolate" adesea, „scăpate din mînă" (am pus între ghilimele tot ce-am socotit **aproximație**...) : „Fă-l, Doamne, **să crească și va iubi**. / Fă-l, Doamne, să cînte și va muri. / Dă-i, Doamne, fete și le va iubi, / Dă-i, Doamne, viermi și la fel va iubi, / Căci am stat pentru el de-astă-noapte / Cu picioarele, ca vămile cerului, despicate, / Fă-l, Doamne, să crească și va muri. / Trimite-l cu viermii și va veni, / Numai pîntecul meu are dreptul : și-l va primi ! / Fă-l, Doamne, mare : mare va fi / Iubitul cui al raclei cari / Mi-o înjghebară solarii !" (alt „Rod").

Pentru Cezar Ivănescu, misterul **trecerii** noastre absurde — rămîne **mister**. Ceea ce înseamnă destin, ceea ce înseamnă în ultimă instanță **blestem** : „Mă întreabă iarba verde / Bolta cu albastru muf / De ce tot ce-a fost se pierde / Și la mijloc și-mprejur / De ce tot ce-a fost se pierde / Și la mijloc și-mprejur ?" („Evlavie", **Rod III**, 1975).

Autorul ciclurilor **Rodului** (trei la număr, inclusiv **Rod IV**, 1977, veriga II lipsind, neapărută) — această obsesivă geografie spirituală — va cînta femeia și pentru spectacolul apetisant și reconfortant care este ea. Dar nu se va reține s-o privească, baudelairean — și din perspectiva destructurării ei fizice, ca în „Balada lui Mill", în care, pînă la urmă, femeile „cu șold frumos" ce trec pe stradă, admirate de lume, vor sfîrși prin a deveni... **moartea** „cu rîs frumos" ! Să mai citez în același sens „Rimaya", tot din **Rod III** (ca și precedentul poem amintit).

Cezar Ivănescu este prin urmare un maestru al văii plîngerii, sau al neantului — asemenea **maeștrilor** dintr-un admirabil „Turn" al său (din **Rod III**). Încît, ne întrebăm împreună cu el : „E făcut oare ca sublimul nostru efort / Să fie-nchinat absenței noastre celei mai perfecte?" De aceea, dacă ar fi să-i facem o **epigramă**, am spune că el scrie numai **poeme cu moarte**, „marca Mimnermos-alias C.I." (Deși, cu toată oroarea și spaima lui de senectute, Mimnerm era totuși mai senin parcă, mai puțin încrîncenat.)

Dar, **Rodul** înseamnă, în poetica lui Cezar Ivănescu și **proliferare**, deci existență perpetuă, chiar întreruptă ciclic, — viață reluată mereu. **Rodul** e organizare a materiei, **semn** așadar, **semnificație** și, în ciuda efemerității lui — merită elogiul poetului, fiind oricum un **reper** în imperiul neantului : „Sămînța pe care-n tine-o porți, femeia mea, / Umbrind numai cu sînii și c-un umăr / Pămîntul cast, e mai puternică și decît mine / Care te țin pe buză." („Rod", 1968).

Adesea incoerent, discontinuu, sofisticat, rafinat, eclectic și comunicînd cu sincope ideea, uneori ermetic fără speranțe pentru cititor, acest menestrel al morții — dar și al vieții, rămîne un poet care copleșește, insinuîndu-se vers cu vers, lucrînd asupra lectorului precum picăturile de ploaie în granit... El ajunge a descoperi viața în tovărășia, în intimitatea morții, care poate fi învinsă doar explorînd-o, incizînd-o, cunoscînd-o în însăși fibra ei intimă.

Îmblînzirea lumii

Urmare din pag. a 1-a

supune : „doctore, vindecă-te pe tine !" De adevărul acelui superb vers al poetului din Lancrăm : „O boală învinsă e orice carte" nu cred că trebuie să mai convingem pe nimeni. Singura suferință ce poate fi atribuită poetului este aceea a perpetuei sale nașteri ca poet sau creator de viziuni ale lumii. Da, boala sa este chiar nașterea sa".

Volumul selectiv al lui Mircea Ciobanu „Patimile", se bucură de atenția cuvenită cărților cu adevărat relevante. Dacă, așa cum s-a spus, este vorba de poeme de factură inițiatică, atunci ne grăbim să atribuim *inițiere*, mai degrabă *tăcerii*, asupra unor lucruri de nespus, decît celor exprimate în versuri. Starea de teroare pe care poeziile o evocă, sîngele, rugul, jertfa, trupurile suferinde, însă făcute ca măștile, degradarea treptată și parcă iremediabilă a materiei și alte elemente poetice negative, toate acestea arătînd posomorîte și mîhnind o expresie artistică impecabilă, au concurat la formarea părerii că universul poetic al lui Mircea Ciobanu este lipsit de transcendență, ca atare de mîntuire și (ar urma) de slavă. Oare numai trupul să fie terorizat și chinuit ? Sînt de părere că nici una dintre ființe nu poate fi considerată o entitate pur fizică. Și nici o celulă a corpului nu poate fi traumatizată fără participarea (chiar prealabilă) a conștiinței care-și va putea mărturisi mai tîrziu : „Mi-am permis luxul de a suferi fără să criciesc". Așa suferă și poetul pentru lumea sa. Ochiul său a privit insistent (și fără călăuz) un șir de imagini din infern și purgatoriu, iar prin rostirea lor, acestea chiar se nasc, încep să fie, transcenderea lor în cuvinte, în logos, este o primă dovadă că orice lucru pe care l-a văzut și l-a luat la sine cuvîntul poate fi considerat într-un fel mîntuit. Orice suferință spusă sau mărturisită este vindecată pe jumătate și ce altceva fac versurile și cuvintele poetului decît să mîngîie, numind-o, această lume traumatizată. Impresia de exacerbare a terorii evocate se datorează însă în cea mai mare măsură eleganței desăvîrșite a expresiei poetice. Autorul insistă pe calvarul hărăzit trupului, dar, nimic nu împiedică presupunerea, mai exact credința, că sufletul însoțește pretutindeni trauma adăpostului său. Oricum, scenele cărții nu determină identificarea lumii cu un abator cosmic. Remarcăm o extraordinară forță poetică la Mircea Ciobanu, îndeosebi în ultimele poeme ample ale cărții și în acele ipostaze ale materiei asupra căreia se întinde, expresionist, o teribil de bătrînă suferință. Cu *Patimile*, Mircea Ciobanu cred că a îmblînzit lumea celor două trepte dantești : sînt sigur că logosul său poetic păstrează intactă forța de a ne revela cu aceeași originalitate cea de a treia treaptă în fericitele imagini pe care toți ochii le așteaptă.

PREZENȚE SCRIITORICEȘTI

● În aceste zile premergătoare alegerilor de la 9 Martie, Uniunea Scriitorilor precum și asociațiile scriitorilor din țară, cenaclurile și cercurile literare organizează numeroase acțiuni în cadrul cărora scriitorii și editorii se întîlnesc cu cititorii, dialogînd despre problemele creației literare actuale. Astfel, ● **Gheorghe Istrate**, **Florin Mușcalu** și **Ion Murgeanu** s-au întîlnit cu membrii cooperatori din satul Zorleni, județul Vaslui, cu muncitorii de la I.A.S. Panciu și de la Stațiunea experimentală viticolă Odobești județul Vrancea ● **Mihai Novicov** și **Horia Deleanu** s-au întîlnit cu cititorii la Casa prieteniei româno-sovietice, în cadrul unei antologii literare sovietice ● **M.N. Rusu**, **Nicolae Stoe**, **V. Copilu-Cheatră**, **Daniel Drăgan**, **Al. Brumaru**, **Ștefan Stătescu**, **Petre Homoceanu**, **Ermil Rădulescu**, **Eduard Eisenburger**, **Hans Schuller**, **Liviu Moldovan** au fost prezenți la Casa de cultură din Brașov și la căminele culturale din Moeciu, Rupea, Sercaia, Fundata, Șirnea și Șoarș ● La Casa de cultură din Satu Mare și la căminele culturale din Ardud și Turț, județul Satu-Mare și la căminele culturale din Beclean, Dăbîrca, Panticeu, Iclod, Căian, Palatca, Aluniș, Feleag, Apahida, Ciucea, Chiraghi s-au întîlnit cu cititorii : **Petre Rucșa**, **Ion Bogdan**, **Pavel Bellu**, **Ion Bledea**, **Maria Baciu**, **Cornel Codruțu**, **Doina Cetea**, **Radu Cîngulescu**, **Negoiță Irimie**, **Teohar Mihadaș**, **Mircea Goga**, **Vasile Ienaș**, **Adrian Popescu**, **Petru Poantă**, **Ion Noja**, **Vasile Sălăjan**, **Nicolae Mocanu**, **Tudor Savu**, **Teodor Tihan**, **Teodor Stanca**, **Mihai Oros**, **Radu Ulmeanu**, **Cornel Udrea**, **Constantin Zărnescu**, **Grigore Zanca** ● La Combinatul de fire și fibre sintetice Săvinești și la căminele culturale din comunele Vînători, Strunga și Fărcășeni, au fost prezenți **Andri Andrieș**, **Nic. Barbu**, **Corneliu Sturzu**, **M. Turtureanu**, **Vasile Constantinescu**, **Vasile Filip** ● **Mircea Tomuș**, **Rodica Braga**, **Mircea Braga**, **Mira Preda**, **Ioana Ieronim**, **Ion Mircea** s-au întîlnit cu iubitori de literatură de la Casa de cultură din Copșa Mică, de la Căminul cultural din Săliște și de la Liceul din Tălmaciu ● La căminele culturale din Topolovățu Mare, Cesecova, Hitias, Deda din județul Timiș, Limboca, Marga, Lupac, Carașova, din județul Caraș Severin au fost **Anghel Dumbrăveanu**, **Vladu Barzin**, **Teodor Bulza**, **Cetomir Cionca-Cliauras**, **George Drumur**, **Mircea Șerbănescu**, **Ivo Muncean**, **Sirbolub Nișcovici**, **Svetomir Raicov** și **Valentin Tudor** ● Editura „Facla" a organizat la Clubul muncitoresc din Anina, la Combinatul siderurgic și Întreprinderea de construcții de mașini din Reșița, la Casa de cultură din Bozovici și la căminele culturale din Prigor și Dalboșet o serie de acțiuni culturale la care au participat **Ion Marin Almăjan**, **Al. Jebeleanu**, **Gh. Azap**, **György Mandics**, **Vasile Bogdan**, **Florian Grozan**, **Petru Novac Dolingă**, **Marin Munteanu**, **Titus Suciu** și **Vasile Versavia** ● La Liceul industrial nr. 5 din București a avut loc o „Întîlnire a elevilor cu poezia nouă", la care au participat **Virgil Carianopol**, **Ion Potopin** precum și **Petru Demetru-Popescu** ● Un recital de poezie patriotică a avut loc la Căminul cultural din Bulbucata, Ilfov, în organizarea Comitetului de partid și consiliului comunal al comunei Bulbucata, cu sprijinul Comitetului județean pentru cultură și educație socialistă Ilfov și al Radioteleviziunii Române. Au participat poeții : **Vlaicu Bârna**, **Virgil Carianopol**, **Veronica Verona**, **Teofil Bălaj**, **Dumitru Bălăeț**, **Florentin Popescu**, **Ion Segărceanu**, **Dan Verona**, **Ion Petrache**, **Viorel Cosma**, **Ioniță Vanghele** precum și actorii **George Oancea**, **Olga Delia Mateescu**, **Ana Scarlat**, **Cătălina Rusu**, **Coralia Medeleanu**, **Ștefan Velenciuc**, **Rodica Sanda Tuțuianu** și **Dinu Ianculescu** ● Cenaclul literar „George Gîrda" din Făget, județul Timiș a ținut o ședință de lucru în prezența tovarășului **George Macovescu**, președintele Uniunii Scriitorilor. Au participat : **Anghel Dumbrăveanu**, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, **Traian Iancu**, director al Uniunii Scriitorilor, **Ion Trîjoiu**, primarul comunei Făget ● Din inițiativa C.C. al U.T.C. și a Centrului de librării București, la Liceul „Gheorghe Lazăr" din Capitală, în cadrul „Zilelor pentru tineret" a avut loc un colocviu susținut de redactori ai Editurii Eminescu, membri ai cenaclului liceului și poeți. Activitatea editurii a fost prezentată de **Dan Răducanu** și **Mariana Ionescu**. Au citit din creațiile lor **Daniela Crăsnaru**, **Mircea Florin Șandru** și **Nicolae Oancea**.

Vîrsta de aur

Urmare din pag. 1

Cenaclurile literare „V. Alecsandri", „Mușatinii" și „Fire literare" din Vaslui, frați și surori mai mari ai micuților de care aminteam. Am stat de vorbă cu tînărul tehnician Nicolae Ariton de la Filatura de bumbac, cu Ion Paul Munteanu, profesor ce lucrează la Muzeul județean, și alții care au îndrăgit poezia, care citesc volumele apărute în librării și sînt dornici să participe la recitaluri, mulți dintre ei scriind ei înșiși versuri. „Neamul meu, un neam de țărani, — (spunea într-o poezie a sa Ion Enache, de la cenaclul „V. Alecsandri"). N-au trecut niciodată de clasa întîia. / Se încălțau cu pluguri, își arau singuri drumul / dintre ei și alte clase sociale..." Iar Nicolae Ginghină, de la același cenaclu, mărturisea într-o altă poezie : „Pasărea aceea care importa planete / Nu știe să zboare dintr-o clipă în alta / Aripele ei despărțite de gînd / Sînt legate direct de dorințele mele..."

I-am surprins pe atîtea fete și băieți iubitori ai versului, aplaudînd cu o vibrantă însuflețire atît de deseori consemnată azi la întîlnirile dintre scriitori și cititorii lor, ori de cîte ori întîlneau imagini frumoase în versurile recitate, fie de către poeții oaspeți, fie de colegii lor din același oraș.

Aceleași priviri sincere și tandre, aceeași curiozitate, am descifrat-o a doua zi, într-o sală a casei de cultură din Huși. Acolo, într-o pauză, elevii Cătălin Trifan, Daniela Antohi și Manuela Iancu, din clasa a șasea a școlii generale nr. 1 mi-au mărturisit, cu sfială că și ei scriu versuri... Dar n-au îndrăznit să le prezinte publicului, aici, unde veneau scriitori importanți, din Capitala țării : (*Vasile Băran, Maia Belciu, Constanța Buzea, Denisa Comănescu, Ioana Creangă, Valeriu Cristea, Mircea Dinescu, Dana Dumitriu, Gabriel Dimisianu, Mircea Iorgulescu, Vlad Mușatescu, Al. Raicu, Constantin Țoiu, Sorin Titel, Valentin Silvestru.*

I-am îmbrățișat la încheierea șezătorii și le-am urat să învețe bine și să citească literatură bună, ascultîndu-i pe profesorii lor.

Iată, îmi ziceam, de pe aceste meleaguri a pornit cărturarul Mihail Ralea, căruia îi vizitasem mai devreme casa suită pe-un deal, în spatele unei vii bătrîne. E sigur, îmi continuam gîndul, că mîine, poimîine, în atmosfera de impuls continuu și deschidere către orizonturi largi de cultură, este imposibil să nu răsară noi talente, mergînd pe urmele strălucitului lor înaintaș.

Calitatea entuziasmului

Urmare din pag. 1

buzul de Cîmpina, eu mă pregăteam să fac același drum în sens invers. Scopul prezenței sale acolo ? Nu, nu este localnic și nici măcar nu predă muzica la școala din comună. Este instructorul corului din Brebu, prestigioasă formație artistică a cărei activitate se întinde pe parcursul a nu mai puțin de 72 de ani. Pînă acum nimic deosebit. Numai că, profesorul Moldoveanu locuiește în Ploiești și este încadrat la liceul industrial „Nicolae Iorga" din Vălenii de Munte. O simplă privire asupra hărții județului ne spune că pentru a ajunge de la Văleni aici (fără a avea răgazul unui popas acasă), **entuziastul** despre care vă vorbesc face un drum de mai multe ore cu autobuzul. Și acest lucru de cel puțin două ori pe săptămînă. Nu l-a obligat nimeni și nimic în afară de propria pasiune și, firește, de cea a oamenilor pe care îi îndrumă, unii de peste 70 de ani.

De ce spuneam mai înainte că această întîlnire întîmplătoare m-a făcut să-mi revăd gîndurile despre entuziasm și despre entuziaști ? Pentru că, iată, corul din Brebu a rămas la un moment dat fără instructor și, cînd nimeni nu se aștepta, a apărut profesorul Moldoveanu. Cu alte cuvinte, și ridicîndu-ne la puterea generalului, entuziaștii „apar" acolo unde este nevoie de ei. Pe un mare șantier, cu zecile, cu sutele, cu miile — întotdeauna cîți sînt necesari. Într-un sat care ține la mare cinste preocuparea pentru artă, pentru o viață spirituală intensă lucrurile stau numai din punct de vedere numeric altfel. Calitatea adevărată a entuziasmului se exprimă prin sentimentul participării și al angajării în efortul creator al întregului popor. Fiecare dintre noi este un entuziast dacă simte chemarea acestui timp și face totul pentru a fi în pas cu el. Ceea ce se și întîmplă. Permanent, pe întinsul întregii țări.

Cui i-e frică de «Poezia tinerilor»?

Urmare din pag. 1

cept „generația", o seamă de lideri de opinie, proclamați sau autoproclamați, încearcă să manipuleze viața literară în scopuri dintre cele mai inavuabile. Unii dintre tinerii scriitori se lasă amăgiți și rămîn orbiți de strălucirea acestor **grenade cu magneziu (...)** ; anonimii „țignaliști" ironizează generațiile pe centimetru pătrat iar Dinu Flămînd (iar Dinu Flămînd !) notează, cu aceeași inimitabilă ironie că „unui participant la o masă rotundă a revistei „Luceafărul" nu-i ajungeau degetele de la mîini să clasifice «straturile» poeziei tinere" (...), după ce „grenadele" celorlalți deveniseră, la pacifistul poet, teribile „ambuscade". Simple coincidențe sau, cum ar spune un amic sociolog, „limbajul inspirației coincidente". Și, pentru că ne aflăm în acest punct, să vedem, în fine, ce a stîrnit mînia lui Dinu Flămînd. De bună seamă că nu faptul de a fi fost citat în masa rotundă cu pricina doar o dată și atunci, cum să zic, neconvenabil. Ci, spre exemplu, convingerea că o serie întreagă de poeți tineri nu se vor recunoaște în conceptul „generația în blugi", propus în discuție de Dan Alexandru Condeescu. Dacă ar fi să ne păstrăm la același nivel al discuției, ne vom declara la rîndul nostru convingerea că tinerii citați de Dinu Flămînd se vor recunoaște în această denominație. Am mai adăuga și faptul că mulți dintre ei chiar poartă „blugi". Și atunci ?

Lăsînd gluma la o parte, afirmăm cu seriozitate că „generația în blugi" este un concept la fel de adecvat ca altele, cum ar fi : „generația războiului", „generația pierdută", „generația beat", „generația '60", „promoția '70" ('80, '90 ș.a.m.d., în ordine crescătoare). Ba chiar mai adecvat, întrucît elementul vestimentar din titulatură este **un semn** ce trimite la o constantă psihologică și la o atitudine structurantă. Dacă D. Flămînd nu ne crede, îi amintim „sprîncenele roșii", „turbanele galbene", sau cartea **Sistemul modei** a lui Barthes. O altă nemulțumire, cum am văzut deja, este numărul prea mare de generații descoperit de Dan Alexandru Condeescu. Nu sînt multe, ci doar trei. E adevărat că din dorința cuprinderii, criticul citează mulțime de nume (nu și pe Dinu Flămînd, ceea ce este o greșeală fatală !), multe dintre ele fără nici o relație. Lucrurile nu rămîn însă doar la viziunea cronologizantă, cum dă impresia autorul **Altoirilor**. (Tehnica „altoirii" să se aplice oare și la ideile altora ?) Sînt introduse în discuție alte posibile criterii de clasificare : 1. — poziția față de limbajul poetic ; 2. — reacția față de poezia generației anterioare ; 3. — modalitatea de afirmare în viața literară. Criteriile sînt discutabile, ca oricare altele. Discutabile dar nu ignorabile ! A vorbi de „idei încropite", cum face Dinu Flămînd, înseamnă a acuza fără probe. Iar a explica pretinsa lipsă de obiectivitate a participanților la masa rotundă prin „lipsa de experiență critică a participanților, cu excepția lui Nicolae Ciobanu, exersați doar la școala recenziei, unde spațiul tipografic strîmt sufocă și înverșunează locatarul" — cum face Ion Cristoiu — înseamnă a muta discuția, falsificînd-o, în spațiul incontrolabil al supozițiilor. Asta în legătură cu presupusele „tulburări de respirație". În ceea ce privește exclusivitatea „școlii recenziei", Ion Cristoiu se înșeală. Criticii tineri participanți la masa rotundă sînt, de ani de zile prezențe constante în toate paginile revistei. Afirmația noastră e lesne de verificat.

Dar „cestiunea arzătoare" pentru Dinu Flămînd și Ion Cristoiu se dovedește a fi cea legată de poeții clujeni afirmați în jurul revistei „Echinox". În masa rotundă a **Luceafărului**, unul dintre „combatanți" (D.A. Condeescu) cutezase să afirme că, deocamdată, poezia echinoxiștilor este „artificioasă", edificîndu-se din „vocația eseistică de fină formație culturală", dar că la Cluj ar exista toate condițiile apariției unui mare poet. Altul (Paul Dugneanu) atrăgea atenția că noutatea nu trebuie să conducă la supralicitarea valorii unor grupuri și dădea ca exemplu (nefericitul !) grupul „Echinox". Explozie de indignare ! Dinu Flămînd vede aici „insinuări", apoi „sistem de insinuări", „manevre străvezii", „confuză discuție pe probleme inexistente", „invidie și rea credință". În termeni mai urbani, Ion Cristoiu consideră că masa rotundă s-a orientat „către minimalizarea unei substanțiale părți a liricii noastre contemporane". Trecînd peste faptul că în intervenția sa Nicolae Ciobanu atrage atenția asupra pericolelor unei judecăți critice globale și că, în întreaga dezbatere, problema **Echinox**-ului e tratată în cel **mult zece rînduri**, punem cîteva întrebări : De unde atîta intoleranță ? Independența de opinie a criticului rămîne o vorbă în vînt ? Sînt poeții echinoxiști mari poeți iar cel mai mare este Dinu Flămînd ? Cine a citit cronicile despre volumele mai noi ale unor Horia Bădescu, Adrian Popescu, Dinu Flămînd, cronici scrise desigur nu de cei „sufocați în spațiul strîmt al recenziei" așadar lipsite de înverșunare, pot mărturisi că n-au întîlnit nicăieri sintagma „poet mare". Să fie și aceștia invidioși, manevrați, plini de ură ?

Tulburările umorale sînt lucruri firești, explicabile și justificabile pînă la un punct. Depășindu-le, un cititor nepărtinitor va constata utilitatea mesei rotunde de la **Luceafărul** și caracterul său deschis. I-a urmat în revista **Amfiteatru** o dezbatere pe tema generațiilor în poezie. Participanții au repetat idei și chiar formulări vehiculate în discuția despre „Poezia tinerilor". Faptul este îmbucurător dovedind că ceea ce este valoros circulă.

Datoria ierbii

Urmare din pag. a 5-a

său ceremonios se auzi o singură întrebare : „Care-i situația, au intrat ?" Înainte de orice răspuns din afară se auziră răpăiturile cizmelor potcovite pe caldarîmul Bucureștilor „rap, rap, rap, rap" apoi cu strigăt gutural, sigur pe sine „wer ist da ?" și o împușcătură țiui în capătul străzii.

Erau primele detașamente ale diviziei 115 germane care în ciuda întunericului se grăbea să devină prima forță militară a Puterilor Centrale ce ocupa o capitală a Antantei. Cineva șopti „Dumnezeu să ne ajute !" și Tănase Berzea, grav, se ridică în picioare, își aranja vestonul cu nasturi strălucitori de argint, același cu care mergea și la Minister „domnilor, avem o misiune grea, trebuie să salvăm ceea ce se poate salva. Dacă arborii au fost smulși de furtună e de datoria ierbii să se plece și să continuie să existe. Trăind pe mai departe **aici** înseamnă să ne îndeplinim menirea". Încă de la intrare, Ermil și-a dat seama de faptul că se găsea într-o altă lume, în care Rîmnicul și tot ce aflase despre lume acolo, contau prea puțin aici. Și-a dat seama privind numai salonul luminat și gol, în care toată acea lume înghesuită în birou ar fi avut loc și fiecare din ei ar fi putut chiar să treacă neobservați din cauza prea marii libertăți de mișcare ce i s-ar fi oferit. În odaia înțesată cu cărți oamenii stăteau unul lîngă altul, obraz lîngă obraz, cot lîngă cot, auzindu-și reciproc respirația și șoaptele, iar dinspre stradă se auzea limpede, la fiecare secundă „rap, rap, rap, rap" iar în depărtare se auzea alt huruit de roți și tropot de cai. Venea artileria și cavaleria corpului Schmeton.

Embleme ale universalității

JORGE LUIS BORGES

Î[illegible] Jorge Luis Borges [illegible] premiul Cervantes [illegible] Pablo Neruda, Jorge Guillén, Alejo Carpentier, Dámaso Alonso. [illegible]

A. I.

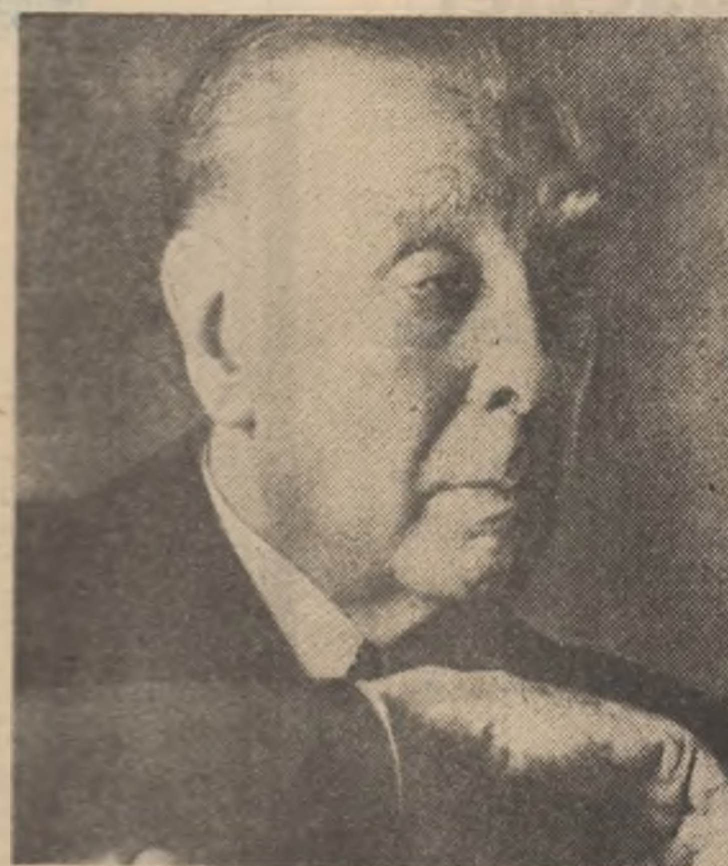

Baltasar Gracian

Doar labirinturi, răsuciri, embleme,
Laborioasa, rece jucărie
Ăst iezuit credea că-i poezie
Redusă-astfel la pure stratageme.

În pieptu-i muzică n-a fost : doar van
Ierbar de flori de stil, subtilități
Și venerate ingeniozități,
Dispreț pentru uman și supraumam.

Nu l-a mișcat homeric glasul dogit,
Nici cel de-argint și lună-al lui Vergil,
Pentru Edip ochi n-are în exil,
Nici pentru Hrist pe cruce răstignit.

Văzut-a-n- răsărit cum stele mii
Pălesc în aurora somptuoasă
Și le-a numit cu vorbă păcătoasă :
Găini ale cereștilor cimpii.

Iubirea sacră n-a ajuns s-o știe,
Nici dragostea ce buzele aprinde.
Citind Necruțătoarea îl surprinde
Al lui Marino tom de poezie.

Destinu-i ulterior nu-i scris în carte.
Țărina din părăginit mormînt
Ajuns-a colb împrăștiat de vînt.
De lumea celor drepți avut-a parte.

Dar oare ce-a simțit privind Splendori
Și Arhetipuri limpezi ? Poate-amar
A plîns atunci spunîndu-și : în zadar
Nutritu-m-am cu umbre și erori.

Și ce s-a petrecut cînd neclintit
Foc sacru, Adevărul, s-a ivit ?
Lumina-i pură poate l-a orbit
La mijloc de hotar fără sfîrșit.

Mai este o-ncheiere : vana temă,
Neînsemnate l-au preocupat.
Și paradisul nu l-a observat ;
Doar labirinturi, răsuciri, embleme.

New England, 1967

Schimbate-s plăsmuiri de vis acum
De-o parte și de alta roșii case.
Covorul fin de frunze ruginoase
Și casta iarnă și gladasul drum.

Ca-n ziua-a șaptea, glia e sfințită
Și-n asfințit rumoarea vag persistă,
Abia simțită, temerară, tristă,
Din Biblie și din război ivită.

Ninsoarea, uite, iarăși s-a pornit
Și-America m-așteaptă [illegible]
Dar simt în înserarea ce se lasă

Un azi prea lent și-un ieri ce-i prea grăbit.
Pe nesimțite pasu-acel îmi pare
Prin Buenos Aires, îndrăgitul port.

Poemul presupunerilor

Locotenentul Francisco Laprida, ucis în ziua de 22 septembrie 1829 de către răsculații din Aldao, își [illegible] gîndurile înainte de a muri :

În seara cea din urmă [illegible].
E vînt și [illegible]
Se-mpuținează ziua și-ncleștarea
Hidoasă, biruința nu-i a noastră.
Barbarii au învins, barbarii gauchos.
Eu, care legi studiat-am și canoane,
Eu, Francisco Narciso de Laprida,
Eu, care-am proclamat independența
În aste tinere provincii. Fata
[illegible] și în sînge.

[illegible] n-am, dar nici nu mi-e teamă,
Fug [illegible] prin mahalale.

Acelui căpitan din Purgatoriu
Asemeni, ce-nsîngerînd cîmpia
A fost orbit și doborît de moarte,
Unde-un pîrîu obscur își pierde numele,
Așa pieri-voi eu. Sunat-a ceasul.
Pîndește moartea dimprejur, din mlaștini,
Lăsîndu-mă-n viață, dar aud
Copitele-astei morți apropiate.
Mă caută cu cai și cu lăncile.
Eu, ce-am dorit să fiu altfel, să fiu
Un om al cărții și-al înțelepciunii,
Sub cerul liber voi zăcea-ntre mlaștini.
Îmi umflă pieptul tainică deodată
Nespusă bucurie, căci aflat-am
Destinul sud-american [illegible].

Spre clipa tristă mă purta de azi
Multiplu labirint făcut din pașii
Ce zilele țesutu-mi-au din ziua
Dintîi. Copil eram. Și în sfîrșit
Descoperit-am cheia-acelor ani,
Destinul lui Francisco de Laprida,
Știrbita literă și forma pură
Desăvîrșită. El o cunoștea
De la-nceput. Oglinda nopții-arată
Nebănuitu-mi chip etern, și cercul
Se strînge-ncet. Mă așteptam să-l aflu.

Îmi calcă urma umbra grea a lăncii
Tot mai aproape. Hăituiala morții,
Și călăreți, și cai cu coama-n vînt
Mă calcă în copite... Izbitura
O simt, și fierul ce-mi străpunge pieptul,
Cuțitul s-a lipit de beregată.

Celui ce mă citește

Invulnerabil ești. Cum, nu ți-au dat
Cereștii zei ce soarta-ți stăpînesc
Deșarte certitudini ? Nu ți-e oare
Timp neoprit același timp de rîu
În care Heraclit văzu simbolul
Fugacității ? Marmora te-așteaptă
Dar nu o vei citi. În ea stau scrise
Și data și orașul și-epitaful.
Din timp croite visuri ceilalți sînt
Și ei. Nici bronz nu sînt, nici aur.
Și lumea, ca și tine, e Proteu.
Ești umbră și în umbră vei intra
Ce te așteaptă la sfîrșit de drum.
Gîndește-te că ai murit de mult.

Foamea

Bătrînă, cruntă mumă a luptei incestuoase,
Să piară hidu-ți nume aducător de-angoase,

Tu, ce-ai mînat spre zare, în cercul azuriu,
A vikingului provă și lancea din pustiu,

În Turnu-Foametării, un cavaler din Pisa
Zidit-a monumentul tău trainic, și-n concisa

Terțină ne permite (atît doar) asfințitul
Să-ntrezărim, și-n umbra ce cade-ncet — sfîrșitul.

Tu care din pădure lupul iarna-n sat
Pe Jean Valjean, săracul, la furt l-ai îndemnat.

Titan tăcut îți este emblemă și figură
Ca lumea o înghite încet și fără ură.

O altă zeitate din beznă și-oseminte,
Hrănindu-se cu foamea, veghează pe morminte.

Tu care-n odăița lui Chatterton intrată
Din cărți l-ai scos cu forța sub luna argintată.

Pe cel care trăiește îl faci, de azi pe mîine,
Să ceară-n rugăciune smerită zilnic pîine.

Tu ce cu spada lentă tăiat-ai generații
Și-asupra celor vrednici ai asmuțit gealații.

Bătrînă, cruntă a luptei incestuoase,
Să piară hidu-ți nume aducător de-angoase.

În românește de
Andrei Ionescu

MAPAMOND

Parlez-vous „franglais"?

„Cincizeci de milioane de consumatori!" — este titlul unei emisiuni a televiziunii franceze dedicată vieții din țara Mariannei. „Ce ne facem, oameni buni? — se întreba revista umoristică pariziană „Le canard enchaîné" : În lume abia stăteam ceva mai mult de cincizeci de milioane de francezi și peste patru miliarde de... străini!".

Consumatori și, implicit, producători, francezii vor să rămînă francezi. Să-și vorbească limba lor născută din harul unui popor dăruit, din miturile și legendele lui, șlefuită și cizelată de un Racine și un Molière, de un Villon, un Hugo, un France și un Flaubert... Ea este astăzi vorbită ca limbă maternă, oficială sau de învățămînt școlar în 34 de state ale lumii, statisticile UNESCO demonstrînd că franceza este limba prin care își exprimă gîndurile, comunică, poate 80 de milioane de oameni, Franța situîndu-se pe locul al unsprezecelea în lume în privința difuzării limbii ei pe glob. Un redutabil vector pentru o civilizație și o cultură, dar care se vede constrîns să cedeze chiar pe propriul lui teren în fața englezei, cea de a doua limbă dintre cele mai răspîndite din lume, venind după chineză, și înaintea rusei, și fiind vorbită de 330 de milioane de oameni împrăștiați pe toate continentele. Mark Twain spunea cîndva : „Limba engleză este o societate de acțiuni și tocmai noi, americanii, deținem pachetul cel mai solid!".

De un timp încă, „acțiunile" acestea au început să se insinueze în capitalul lingvistic al altor popoare. Franceza este un teritoriu de predilecție, fenomenul datorîndu-se unor cauze pe care specialiștii au căutat să le identifice în pătrunderea masivă a culturii de consum anglo-americane în cele mai diverse sectoare de activitate.

Sa fim bine înțeleși : N-am nimic cu limba lui Shakespeare, și nici cu cea a lui Mark Twain. Ador învățarea limbilor străine și cred că un om care vorbește două sau trei limbi face cît doi sau trei oameni. Vorba lui Miron Costin : „Căci o limbă bine oriunde și te face fericit". Înțeleg și faptul că „timpul de aur" al francezei, ca limbă de cultură — și mai puțin de salon —, s-a dus de mult. Nu mai este nici timpul cînd Ludovic al XIV-lea impunea hegemonia francezei în limba diplomației, nici timpul cînd Frederic der Grossen, prusac prin spirit și limbă maternă, declara că nu vorbea nemțește decît cu caii săi, scriindu-și memoriile și corespondența cu Voltaire, [illegible] lui prizonier din camera roză de la Sans Souci, exclusiv în franceză. Este drept, în epoca francezei de salon, cînd erai socotit incult dacă nu știai limba lui Racine, francezii înșiși vorbeau în dialectul patois, destul de îndepărtat de franceza cultă, dar asta e altă poveste.

Pînă la apariția „franglezei" — hibridul format din pocirea limbii franceze cu expresii englezești —, prima lovitură lingvistică venită de peste Canalul Mînecii a fost ordonanța lui William Grenville, care interzicea în metropola britanică, și în toate posesiunile imperiului, folosirea în corespondența oficială și în diplomație a altei limbi decît engleza. Dreptul și partea leului, pe care nimeni nu le contestă, deși nu trebuie să uităm că hotărîrea ministrului britanic a pornit din inverșunarea acestuia față de revoluția franceză și față de Napoleon. Era un moment de cotitură în lupta pentru supremația lingvistică, și una din reminiscențele „vremurilor bune de altădată" rămîne însăși deviza coroanei britanice scrisă pînă azi pe stema regală a Angliei în cea mai pură franceză : „Dieu est mon droit!". Dar marea lovitură dată limbii lui Racine și Molière pe arena internațională a venit odată cu ascensiunea [illegible]

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

[illegible]

„Frangleza" este unidirecționată, ea nu activează prin reciprocitate. Adeseori un american consideră că este suficient să știe în franceză : „Bonjour, Napoleon, merci". Și basta !

Daumier și societatea românească a secolului al XIX-lea

U[illegible]

Dar grafica lui Daumier era cel puțin la fel de nemijlocit activă și reactivă acum un veac și jumătate cînd litografiile sale cunoșteau o extraordinară difuziune. Corespondența lui Mihail Kogălniceanu sau a Zincăi Golescu, însemnările lui Costache Negri, menționează ziarele „La Caricature" și „Charivari" unde colabora marele artist, iar scrierile lui Ion Heliade Rădulescu, ilustrațiile lui Alexandru Asachi sau George Venrich (popularizatorul constant al lui Daumier în presa românească a epocii) fac dovada frecventării pline de înțelegere a operelor sale. Imageria născută sub creionul lui Daumier apare astfel drept una din supapele deschiderii promovate de intelectualitatea pașoptistă către o ideologie progresistă, de sursă occidentală, alimentîndu-i combativitatea revoluționară. Pătrunsă în paginile revistelor noastre de atunci, verva subversivă a liniei lui Daumier, conferind întotdeauna anecdoticului o perspectivă existențială, se îmblînzește, desigur, acuitatea ei se domolește, dar nonconformismul funciar al desenatorului va fi pregătit să influențeze conștiințele vremii în direcția unei mentalități contestatare. Făcînd posibilă prin prezentări comparative, stabilirea unor iluminante paralele culturale, expoziția „Daumier și ecoul său în România" oferă un punct de plecare solid și inedit pentru studiul societății românești din veacul al XIX-lea îndeosebi din unghiul utilajului ei mental.

Mihai Ispir

REVISTA STRĂINĂ

● CULTURA SENZAȚIEI [illegible]

● TRADUCEREA [illegible] Cvartetele de coarde ale lui Bartók [illegible]

● ISTORIA CELUI DE AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL continuă să [illegible] Paul Carell. [illegible] Concluzia istoricului este [illegible] Germania era condamnată la înfrîngere prin [illegible] de ordin intern și prin inferioritate materială [illegible] de aliați !

● ORAȘUL POZNAN [illegible]

● ULTIMELE PATRU POEME publicate de Hilda [illegible] în Harper's [illegible] în poemul „Sin[illegible]" [illegible] pe care scriitorul grec [illegible] Procedeul prin care [illegible] senzația propusă, cu adresă

Teodor Răducan : „Șantier la Granada"

[illegible] evocată de un autor cu[illegible] apoi în ultimul poem Cămașa, care se termină cu versurile : „Nimic / nu mi-este [illegible] mirosul tău / și atingerea caldă / a [illegible]".

● „STORY INTERNATIONAL" este o publicație [illegible] ce promovează povestiri din întreaga lume, semnate de autorii cei mai prestigioși. Singura exigență a editorilor se referă la abilitatea [illegible] de a construi narațiuni tensionate, cu limbaj accesibil, fără a face însă rabat la calitate. Îndeosebi scriitorii latino-americani, precum și numeroși alții din Europa de est și din Orientul Apropiat au făcut deliciul paginilor acestei publicații răspîndite pe toată planeta. O plăcută surpriză a fost să descoperim în sumarele sale pe Marin Preda, situat între povestitorii de frunte ai lumii, alături de Marquez și Bashevis Singer.

● „ODISEEA" este una din aparițiile propuse de Limited Editions pentru anul 1980. Acest club exclusiv intenționează reeditarea traducerii în proză a lui T. E. Lawrence, savantul și aventurierul atît de cunoscut. Publicată la University Press din Oxford, noua ediție va conține și o introducere, constînd din extrase din corespondența lui Lawrence cu Bruce Rogers, care i-a comandat această traducere. Citām dintr-o scrisoare : „Mă aflu într-o poziție la fel de solidă față de Homer ca cei mai mulți dintre traducătorii săi. Am umblat cu armele, carele de luptă și uneltele acelei epoci, am cercetat casele lor, am vînat bivoli sălbatici, am navigat pe Marea Egee, am construit vase și m-am bătut cu alți oameni. În acest fel, am cunoștințele stranii, care mă îndreptățesc să înțeleg Odiseea".

● MAY NEAMA devine un nume tot mai familiar ilustratorilor de carte din întreaga lume și bibliofililor iubitori de artă obiectuală. Imaginile sugerate de Neama pentru Trei povestiri de Flaubert, precum și acuarelele și grafica la poemele lui François Villon sînt mai mult decît adiacente cărților pe care le însoțesc. O carte de May Neama tinde să fie o operă de artă în sine, care nu mai poate fi despărțită în compartimente de sine stătătoare, iar contrapunctul grafic se impune ca însoțitor obligatoriu, comentariu plastic și prelungire artistică a ecourilor textului literar. Graficianul este mai mult decît ilustrator, într-un anume sens el este co-autor, așa cum au fost artiștii mari din vechime, ale căror planșe le admirăm astăzi ca opere de sine stătătoare.

● NOUL SEZON TEATRAL la Bochum s-a deschis cu piesa lui Brecht „Sfînta Ioana a abatoarelor", montată de Alfred Kirchner într-o uzină. Prin aceasta, trupa lui Peymann, fostul conducător al teatrului din Stuttgart, a încercat un experiment interesant, pe care cronica lui Hans Joachim Schyle din Kölner Stadt-Anzeiger o comentează în acești termeni : „Kirchner s-a servit de imensitatea sălii de uzină pentru a ilustra dimensiunea incredibilă a evenimentelor — criza economică și căderea bursei în 1929 — la care se referă Brecht. El l-a pus pe decoratorul său, Karl Kneidl, să pregătească un animal de abator foarte realist, simbolizînd o profesiune ucigașă, și să fabrice accesorii gigantice : o masă uriașă și fotolii de dimensiuni colosale, pe care se așează săracii cărora li se dă de mîncare, o linie impozantă de aparate telefonice, sute de aparate, cu care se însceneazā krahul de bursă, iar în spatele sălii un munte, Golgota, care este o adunătură de cabluri de cauciuc și pe care va muri Ioana, atunci cînd a înțeles că nu va putea schimba nici morala, nici lumea prin cuvinte generoase și prin supa caldă".

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian